

ภาพแสดง ผ้าปักลายม้ง

ม้ง

ข้อมูลเบื้องต้น (เกี่ยวกับชาติพันธุ์ในชุมชน)

ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ : ม้ง

ชื่อเรียกตนเอง : ม้ง

ชื่อที่ผู้อื่นเรียก : แม้ว, ม้ง, เหมียว, แซ่

ภาษาที่ใช้พูดและเขียน : จัดอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาม้ง เมียน

ชนเผ่าม้ง เป็นชนเผ่าที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงในเขตภาคเหนือของประเทศไทย โดย ม้ง (Hmong) เป็นชื่อที่คนในกลุ่มวัฒนธรรมนี้ใช้เรียกตนเอง โดยมีคนม้งส่วนหนึ่งให้ความหมายกับคำดังกล่าวว่า หมายถึง “อิสระ” หรือ “อิสระชน” (Yang Dao, 1993 อ้างใน Chan, 1994)

ม้ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ข้ามชาติ พวกเขามักเรียกตนเองว่า “ม้ง” ซึ่งความหมายนั้นยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ทั้งในหมู่ม้งด้วยกันเองหรือแม้กระทั่งนักวิชาการ ส่วนชื่อที่คนอื่นใช้เรียก ม้งนั้นมีสองชื่อด้วยกันคือ “เหมียว” และ “แม้ว” ซึ่งในมุมมองของคนม้งแล้ว คำทั้งสองนี้มีความหมายที่ต่างกันและแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ต่างกัน โดยคำหลังนั้นเป็นคำที่คนอื่นในเอเชียอาคเนย์และชาวตะวันตกใช้เรียกคนม้งและมีนัยของความเป็นอื่นที่เชื่อมโยงกับเสียงของแมวแฝงอยู่ ทำให้คนม้งไม่ชอบ ในขณะที่คำแรกนั้นเป็นคำที่ใช้เรียกม้งในจีนซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาจีนและมีความหมายสัมพันธ์กับการเป็นคนพื้นเพดั้งเดิมที่สัมพันธ์กับชาวจีนมายาวนาน

แหล่งต้นกำเนิดของคนม้ง จากการสันนิษฐานที่ได้มาจากการตีความตำนาน เรื่องเล่า บันทึก ความเชื่อกับพิธีกรรม และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับตัวพื้นที่กายภาพและคน เผยให้เห็นถึงสามแนวคิดหลัก กล่าวคือ แนวคิดแรกสันนิษฐานว่า ม้งน่าจะมิต้นกำเนิดมาจากดินแดนขั้วโลกเหนือ โดยอพยพผ่านไซบีเรียและมองโกเลียเข้ามายังดินแดนทางตอนเหนือของจีน จากนั้นลงมายังทางใต้ของจีน และต่อมาภายหลังส่วนหนึ่งเดินทางออกไปตั้งถิ่นฐานทางตอนเหนือที่ปัจจุบันเป็นประเทศเวียดนาม ลาว พม่า และไทย

ข้อมูลด้านชาติพันธุ์

ภาพแสดง ดอยหลวงเชียงดาว

ภาพแสดง ลักษณะภูมิศาสตร์ของชาติพันธุ์ม้ง

ภาพแสดง ชุดการแต่งกายชาติพันธุ์ม้ง

ชนชาติ/ชาติพันธุ์ในชุมชน

ที่ตั้งของชาติพันธุ์ มีลักษณะที่ตั้งเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน เป็นที่ราบสลับเนินเขา ที่ล้อมรอบด้วยภูเขาหินปูน ล้อมรอบด้วยภูเขาสูงชัน ครอบคลุมพื้นที่ 9,946 ไร่ ความสูงจากระดับน้ำทะเล 500 - 900 เมตร มีหมู่บ้านต่าง ๆ กระจายอยู่ตามรายทาง ถนนเชียงใหม่ - ฝาง ชน

เผ่าม้งอาศัยและกระจายตัวอยู่ในแต่ละพื้นที่ ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว ได้แก่ หมู่บ้านสันป่าเกี๊ยะ หมู่บ้านห้วยลึก และหมู่บ้านแม่ป๋าม

การตั้งถิ่นฐาน ชนเผ่าม้งได้อพยพมาจากจีน (Aboriginal Chinese) โดยแรกเริ่มตั้งถิ่นฐานอยู่ทางด้านตะวันออกของทะเลเหลือง จากนั้นได้เคลื่อนย้ายทำมาหากินตามแม่น้ำฮวงโหเข้ามาสู่บริเวณที่เป็นภาคกลางของจีน ต่อมาถูกรุกรานจากชาวมองโกลจึงได้อพยพลงมายังทางตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งปัจจุบันเป็นมณฑลเสฉวน กวางสี และยูนนาน ทั้งนี้ภายหลังช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 เกิดสงครามการต่อต้านรัฐบาลส่วนกลางปักกิ่งที่ทำการขูดรีดและการเก็บภาษีสูงจากกลุ่มผู้มีอำนาจในจีน ส่งผลให้ม้งส่วนหนึ่งได้อพยพออกจากดินแดนในจีนเข้ามายังพื้นที่บริเวณแถบอินโดจีนเพื่อการตั้งถิ่นฐานและการทำมาหากินใหม่ ซึ่งปัจจุบันเป็นประเทศเวียดนาม ลาว พม่า และไทย (ประสิทธิ์ สิริสา 2549)

ปัจจุบันมีหมู่บ้านม้งอยู่กระจายตามพื้นที่รอบนอกเมืองของจังหวัดต่าง ๆ ถึง 15 จังหวัดทางภาคเหนือด้วยกัน คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พะเยา น่าน แพร่ ลำปาง ลำพูน สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ เลย กำแพงเพชร ตาก และจังหวัดกาญจนบุรี แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนม้งจะอยู่แต่เฉพาะในชุมชนของตนเท่านั้น ปัจจุบันประชากรม้งนั้นได้เคลื่อนเข้ามาตั้งถิ่นฐานร่วมกับชุมชนเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและเชียงใหม่ เป็นต้น รวมถึงบางส่วนของเส้นทางไปเป็นแรงงานในต่างประเทศและศึกษาต่อต่างประเทศด้วย ประการสำคัญคือ แม้ม้งจะเข้าไปอยู่ในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลานานกว่าสองศตวรรษแล้วก็ตาม แต่ด้วยความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมกับวัฒนธรรมกระแสหลัก ทำให้ม้งถูกบันทึกและจดจำกันเฉพาะในแง่ของความเป็นคนอื่นในสังคมไทย (The other within) มาโดยตลอด และยิ่งไปกว่านั้นสำนึกของคนม้งเองส่วนใหญ่ก็ยอมรับและเข้าใจว่าตนเองเป็นคนอื่นจริง ๆ ในสังคมไทย นักวิชาการเห็นว่าสาเหตุที่สังคมไทยมองคนม้งเป็นคนอื่นนั้นเกิดขึ้นจากวาทกรรมกักขังอัตลักษณ์ของรัฐที่มีต่อม้งสี่ประเด็น คือ ประเด็นแรก ม้งกับยาเสพติดที่รัฐมักจะเหมารวมให้คนม้งเกี่ยวข้องกับฝิ่นนับแต่อดีตมาจนปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้าและเสพยาเสพติด ประเด็นที่สอง ม้งกับระบบการเกษตรที่เป็นการทำลายป่าและสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่สาม ม้งกับการการทำลายความมั่นคงของชาติ (Mark 1973 และ Tapp 1986) และประการสุดท้าย ม้งกับความเป็นชาวเขาและชนเผ่าที่อาศัยอยู่ตามป่าเขาเร่รอนทำมาหากินและมีความยากจน วาทกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดความเข้าใจคนม้งแต่ในภาพเชิงลบและเป็นที่มาของความพยายามในการลบหลีกความเป็นม้งหรือปิดบังตัวตนทางชาติพันธุ์ของคนม้งเองในปัจจุบัน โดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่

ชุมชนชาติพันธุ์

จากการรวบรวมของกองกิจการนิคมสร้างตนเองและพัฒนาชาวเขา กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในหนังสือชื่อ “ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง ครอบคลุมพื้นที่ 20 จังหวัดของประเทศไทย ประจำปี 2559” ระบุว่า ชุมชนชาติพันธุ์ม้ง จำนวน

ทั้งหมด 269 ชุมชน 29,515 หลังคาเรือน 40,863 ครอบครัว ประชากรรวมทั้งสิ้น จำนวน 207,151 คน โดยจังหวัดที่มีประชากรมั่งมีอาศัยอยู่มากที่สุดอยู่ที่ตาก จำนวน 54,617 คน คิดเป็นร้อยละ 26.36 รองลงมาคือ จังหวัดเชียงราย จำนวน 31,963 คน คิดเป็นร้อยละ 15.42 และจังหวัดน่าน จำนวน 31,037 คน คิดเป็นร้อยละ 14.98 และจังหวัดที่มีมั่งมีอาศัยอยู่น้อยที่สุดคือที่จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 149 คน (กองกิจการนิคมสร้างตนเองและพัฒนาชาวเขา, 2559 : 13) ซึ่งตัวเลขต่าง ๆ ข้างต้นผู้เขียน เห็นว่าอาจมีความคลาดเคลื่อนได้ เพราะปัจจุบันคนมั่งมีได้อาศัยอยู่เฉพาะในชุมชนดังกล่าวอย่างเดียว บางส่วนได้เข้ามาซื้อที่ดินและสร้างบ้านหรือสร้างชุมชนเล็ก ๆ อยู่ในเมืองด้วย รวมถึงส่วนหนึ่งก็มีการ แต่งงานข้ามไปมากับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และเคลื่อนย้ายไปพื้นที่อื่น ๆ ด้วย ตัวเลขข้างต้นจึงอาจเป็น เพียงแค่การประมาณการเท่านั้น

วิถีชีวิต

ในอดีตชาวม้งส่วนใหญ่ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการเพาะปลูกพืชพื้นบ้านและเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก โดยนอกเหนือจากการปลูกข้าว พืชผัก และข้าวโพดเลี้ยงการยังชีพแล้ว การปลูกฝิ่นถือเป็นพืชที่นำมา ซึ่งรายได้หลักของคนม้ง และแม้รัฐบาลจะมีการประกาศให้ฝิ่นเป็นพืชผิดกฎหมายมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 แล้วก็ตาม แต่คนม้งส่วนใหญ่ก็ยังคงปลูกมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งราว พ.ศ. 2520 ที่ทางราชการ เริ่มมีความเข้มงวดมากขึ้น ประกอบกับมีโครงการพัฒนาพันธุ์พืชทดแทนฝิ่นต่าง ๆ เริ่มเข้าไปนำเสนอ ให้กับชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงด้วย ทำให้ชาวม้ง ค่อยๆ เริ่มหันมาปลูกพืชผักและไม้ผลอย่างอื่นเข้ามา แทนที่ฝิ่นตามการส่งเสริมขององค์กรต่าง ๆ และตามกลไกการตลาดนับแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่ง อาชีพเกษตรนั้นถือเป็นอาชีพหลักของคนม้งส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ในห้วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ม้งในไทยหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการทำการเกษตรด้วย ซึ่งจัดได้เป็น คือ ผู้ ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ ข้าราชการ นักกิจกรรม นักวิชาการ และรับจ้างทั่วไป รายละเอียดแต่ละ ส่วนมีดังนี้

การทำการเกษตรของคนม้งในไทยปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก ไม่ได้ มุ่งผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนอีกต่อไป มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ยังคงทำการผลิตข้าวไว้บริโภค เอง แต่ส่วนใหญ่นั้นได้หันมาปลูกพืชเชิงพาณิชย์กันอย่างแพร่หลาย แล้วนำเงินที่ได้มานั้นไปซื้อข้าว และ พืชผักต่าง ๆ ที่ตนเองเคยปลูกไว้ตามไร่นาเพื่อบริโภคในครัวเรือนเมื่อครั้งอดีต ในปัจจุบันก็ไม่มี เวลาที่จะทำสิ่งเหล่านี้แล้ว และหันไปพึ่งพาอาหารจากตลาดเป็นหลัก เพราะพวกเขาได้ผันตนเองเข้า มาเป็นเกษตรกรอย่างเต็มตัวที่มุ่งทำการผลิตเพื่อส่งให้กับตลาดอย่างเดียว และเมื่อแรงงานใน ครอบครัวและชุมชนไม่เพียงพอ พวกเขาส่วนใหญ่จึงมีการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติไม่ว่าจากประเทศ เมียนมาหรือลาวเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตพืชผลทางการเกษตรด้วย ชุมชนม้งที่มีชื่อเสียงและทำ การผลิตพืชผักเป็นจำนวนมากป้อนให้กับตลาดใหญ่ ๆ ในประเทศไทย คือ ชุมชนม้งในเขตอำเภอพบ พระและอำเภอแม่สวดในจังหวัดตาก ทำการผลิตผักกาดขาวเป็นจำนวนมากให้กับบริษัทห้างร้านใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ชุมชนม้งในเขตอำเภอฮอดและแม่สะเรียงที่ทำการผลิตกะหล่ำปลีและ ผักกาดขาวให้กับบริษัทเทสโก้โลตัสที่ส่งทั่วประเทศ ชุมชนม้งในเขตอำเภอแมริมที่ทำการผลิตพืชผัก

รักถิ่นฐานผูกพันบ้านเกิด

ตามความต้องการของโครงการหลวงและตลาดขายส่งในจังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนม้งในเขตอำเภอสะเมิง แม่แจ่ม และกัลยาณิวัฒนา ที่ทำการผลิตกะหล่ำปลี ผักกาดขาว และผลไม้ตามฤดูกาลต่าง ๆ ส่งให้กับพ่อค้าคนกลางตามตลาดขายส่งใหญ่ ๆ ของจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งในส่วนของ การจัดจำหน่ายดังกล่าว นั้น ได้มีคนม้งรุ่นใหม่จำนวนมากที่หันเข้ามาเป็นทั้งผู้รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรและมีแผงขายของตนเองตามตลาดขายส่งที่พร้อมกระจายสินค้าให้กับลูกค้ารายย่อยต่อไปด้วย

นอกจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรแล้ว ยังมีม้งส่วนหนึ่งที่ผันตนเองมาทำการค้าขายกับสินค้าหัตถกรรม เช่น ผ้าปัก เสื้อผ้าม้งประยุกต์ และเครื่องประดับต่าง ๆ ให้ทั้งกับคนม้งด้วยกันเอง และคนนอกวัฒนธรรมด้วย ซึ่งขนาดของกิจกรรมเริ่มตั้งแต่การมีบริษัทห้างร้านไปจนถึงการเป็นกิจการอุตสาหกรรมครัวเรือนขนาดเล็ก บริษัทห้างร้านที่มีชื่อเสียงในการผลิตชุดม้งเครื่องแต่งกายสำหรับผู้บริโภคที่เป็นม้งได้แก่ บริษัทเย็บม้งจ้าวพัฒนา บริษัทปั้นดาววาณิช บริษัทเหมาผิวแพชั่นเทค และกิจการออนไลน์ของม้งซิสเตอร์ซ้อป โดยสินค้าต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้ทำขึ้นมาเพื่อจำหน่ายให้กับม้งไทยเท่านั้น แต่ยังมีส่งออกไปยังพี่น้องม้งที่อยู่ในต่างประเทศด้วย โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา และนอกเหนือจากการเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์แล้ว ก็มีคนม้งหลายคนที่ได้ก้าวเข้าไปสู่การทำการค้าที่มีได้เชื่อมโยงกับความเป็นชาติพันธุ์อีกด้วย ดังเช่น ธุรกิจการทำตุ๊กตาเรซิน การผลิตปุ๋ยยา (บริษัทติ่มม้ง) การการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การผลิตและจำหน่ายชาและกาแฟ และการขาย “ไก่ทอดหาดใหญ่” ตามเมืองใหญ่ต่าง ๆ รวมถึงงานบริการด้านวิศวกรรมโยธา และการหันมา “เล่นหุ้น” เป็นอาชีพของกลุ่มคนม้งรุ่นใหม่

อาชีพข้าราชการที่คนม้งส่วนหนึ่งที่ได้รับการศึกษาจนจบปริญญาตรีขึ้นไปก็เข้าไปสู่ระบบงานของทางราชการด้วย เช่น ครู อาจารย์ แพทย์ พยาบาล ตำรวจ ทหาร เป็นต้น รวมถึงอีกส่วนหนึ่งที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงก็ตาม ก็เลือกที่จะไม่เข้าไปสู่อาชีพรับราชการ และหันมาประกอบอาชีพที่มีความเป็นอิสระมากขึ้น อย่างเช่น การเป็นนักวิชาการ หน่วยงาน และนักธุรกิจข้ามชาติ เป็นต้น

สำหรับชุมชนที่อยู่ใกล้ตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ทำให้ม้งบางส่วนหันมาประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการที่พำนักตามแหล่งท่องเที่ยว เช่น บ้านหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ ม้งที่ภูทับเบิก เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และม้งที่บริเวณภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งก็กลายเป็นแรงงานรับจ้างตามบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ตามเมืองใหญ่ และส่วนหนึ่งได้เดินทางไปเป็นแรงงานในภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมในต่างประเทศด้วย โดยเฉพาะประเทศเกาหลี ไต้หวัน ญี่ปุ่น อิสราเอล เป็นต้น

ดังที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าปัจจุบันคนม้งในประเทศไทยหันมาประกอบอาชีพต่าง ๆ อย่างหลากหลายเช่นเดียวกับคนทั่วไปในสังคม ฉะนั้นการจะนำเสนอคำว่า “ม้งยาบ้า” หรือ “ม้งทำลายป่า” ยิ่งเท่ากับเป็นการบดบังการประกอบอาชีพในมิติอื่น ๆ ของคนม้งดังที่ได้กล่าวมา

โครงสร้างครอบครัวและระบบเครือญาติ

ในยุคที่ยังทำการเกษตรเพื่อการยังชีพควบคู่กับการปลูกฝิ่นเพื่อขายนั้น ครอบครัวและเครือญาติมีความสำคัญในการผลิตมาก พวกเขามักจะตั้งชุมชนตามกลุ่มเครือญาติของตนเองเป็นหลักเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในระดับครัวเรือนก็เช่นกัน พวกเขาอยู่กันแบบครอบครัวขยาย ที่สมาชิกทุกคนประกอบด้วย ปู่ ย่า พ่อ แม่ พี่น้อง และลูกหลานอาศัยอยู่ในชายคาเดียวกัน และทำมาหากินร่วมกันโดยมีปู่หรือชายที่อาวุโสที่สุดในบ้านเป็นหัวหน้าครัวเรือน การมีความสัมพันธ์ที่ดีในเครือญาติและครอบครัวจึงมีความสำคัญต่อความมั่นคงของชีวิตในยุคก่อนที่พวกเขาจะถูกนับรวมเป็นพลเมืองของรัฐใดรัฐหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ในช่วงประมาณสามทศวรรษที่ผ่านมาที่คนม้งได้หันมาสู่ระบบการเกษตรเพื่อจำหน่ายเป็นหลักแล้ว ได้ทำให้ระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวและเครือญาตินั้นเปลี่ยนแปลงไป เพราะระบบการผลิตดังกล่าวมีการแข่งขันและช่วงชิงทรัพยากร เกิดการช่วงชิงที่ดินทำกินทั้งในระดับครัวเรือนและเครือญาติ พี่น้องในสายเลือดเดียวกันหรือในตระกูลเดียวกันจึงกลายเป็นคู่แข่งของกันและกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เงินได้กลายมาเป็นของมีค่าที่ทุกคนต้องการมากกว่าความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เมื่อเป็นเช่นนั้นคนม้งส่วนใหญ่ในปัจจุบัน เมื่อแต่งงานและสามารถตั้งตัวได้แล้ว จึงมักจะไปสร้างบ้านอีกหลังหนึ่งเพื่อให้ตนเองมีอิสรภาพมากขึ้นในการจัดการตนเอง ในบางครัวเรือนถึงกับละทิ้งพ่อแม่ของตนเองที่แก่ชราให้ดิ้นรนทำมาหากินโดยลำพัง ฉะนั้นตราบดีที่เรื่องปากท้องหรือเงินทองมีความสำคัญเหนือความสัมพันธ์ของสมาชิกในครัวเรือน ยิ่งอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยายก็ยิ่งก่อให้เกิดปัญหาความไม่ลงรอยกันได้ง่าย จึงนำมาสู่การปรับเปลี่ยนลักษณะของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวขนาดใหญ่มาสู่ครอบครัวขนาดย่อยในที่สุด เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวตนเองมากที่สุดและลดบทบาทความรับผิดชอบของตนเองที่ควรต่อพ่อแม่หรือพี่น้องของตนเองให้น้อยลง ความสัมพันธ์ในระดับเครือญาติก็เช่นกัน แม้บรรพบุรุษจะได้นำไปผูกโยงกับระบบความเชื่อก็ตาม แต่เมื่อกระแสของทุนนิยมเข้ามาปะทะประสานกับสังคมม้งแล้ว ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติก็ถูกสั่นคลอนไปด้วยเช่นกัน

สังคมม้งเป็นระบบสังคมที่สืบทอดผีเรือนและมรดกผ่านฝ่ายผู้ชายเป็นหลัก เป็นระบบแซ่ตระกูล ความสัมพันธ์ผ่านระบบแซ่ตระกูลดังกล่าว มีสามระดับด้วยกัน คือ ระดับพี่น้องที่ร่วมสายโลหิตหรือร่วมผีเรือนเดียวกัน (kwvtij koom pog koom yawg หรือ kwvtij thooj dab koom qhua) เป็นกลุ่มพี่น้องที่ยังสามารถสืบทอดกลับไปหาบรรพบุรุษคนเดียวกันได้ และมีรายละเอียดของพิธีกรรมสำคัญเป็นแบบเดียวกัน ระดับที่สองเป็นพี่น้องร่วมแซ่ตระกูล จากตำนานและนิทาน เชื่อกันว่าคนที่มีแซ่เดียวกันคือพี่น้องร่วมสายเลือดเดียวกัน (kwvtij ib lub xeem) แม้พวกเขาจะไม่ใช่ญาติกันมาก่อนหรือไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกันใด ๆ มาก่อน เพียงแต่เป็นคนในแซ่ที่เหมือนกัน และระดับที่สามเป็นความสัมพันธ์ระหว่างแซ่ นั่นคือคนที่ไม่มีแซ่เดียวกันก็สามารถเป็นเครือญาติกันได้โดยผ่านการแต่งงาน ดังคำพูดของชาวม้งในพิธีแต่งงานที่ว่า “การแต่งงาน ไม่ใช่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างหญิงกับชายเพียงสองคน หรือระหว่างสมาชิกในสองครอบครัวเท่านั้น แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสองตระกูล” ทั้งนี้ ข้อห้ามที่สำคัญคือไม่ให้หนุ่มสาวที่ร่วมแซ่เดียวกันแต่งงานกัน อย่างไรก็ตาม ผู้ที่

จะสืบเชื้อสายของแต่ละตระกูลต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น ดังนั้น เมื่อแต่งงานกันแล้วฝ่ายหญิงจะย้ายเข้าไปอยู่บ้านของฝ่ายชายและนับถือผีเรือนกับเป็นสมาชิกของตระกูลฝ่ายชายระบบสายสัมพันธ์ทางเครือญาติดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดหรือตัวจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของคนมั่งในสังคมเป็นสำคัญ ความสัมพันธ์ในสามระดับข้างต้นจะนำมาสู่ความรับผิดชอบและช่วยเหลือกันและกันทั้งในเรื่องพิธีกรรมและด้านอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันที่แตกต่างกันออกไปด้วย

ปัจจุบันความผูกพันและความสำคัญของระบบแซ่ตระกูลในสังคมมั่งในไทยเริ่มเปลี่ยนไป โดยเฉพาะในกลุ่มของคนรุ่นใหม่ที่มีวิถีชีวิตแบบคนในเมือง และคนที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นแล้ว ที่สำคัญคือชื่อแซ่ของมั่งได้เปลี่ยนมาเป็นระบบนามสกุลมั่งแบบไทยมากขึ้น คนแซ่เดียวกันกลายเป็นคนที่มีนามสกุลหลากหลายตามระบบกฎหมายและเอกสารการขึ้นทะเบียนของทางราชการ จึงอาจเป็นการยากที่ลูกหลานในรุ่นต่อ ๆ ไป จะรู้แซ่ตระกูลมั่งที่แท้จริงของตนเอง และนำไปสู่การแต่งงานของคนมั่งรุ่นใหม่ที่อยู่แซ่เดียวกันโดยไม่รู้ตัวดังกรณีศึกษาสองวัยรุ่นมั่งแซ่หลี่ (ประสิทธิ์ ลีปรีชา 2560) ที่ทั้งสองคบกันและมีลูกกันโดยมีไม่รู้ว่าตนเองกำลังฝ่าฝืนกับกฎระเบียบจารีต เพราะพ่อแม่แซ่เดียวกันทั้งสองฝ่ายต่างได้เปลี่ยนเป็นนามสกุลไทยที่แตกต่างกันออกไป นี่เป็นสถานการณ์หนึ่งที่คนมั่งรุ่นใหม่ในปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่

ศิลปวัฒนธรรม

ภาพแสดง เครื่องแต่งกายชนเผ่าม้ง

ภาพแสดง ข้าวปุก

ภาพแสดง การตำข้าวปุก

ศิลปวัฒนธรรม

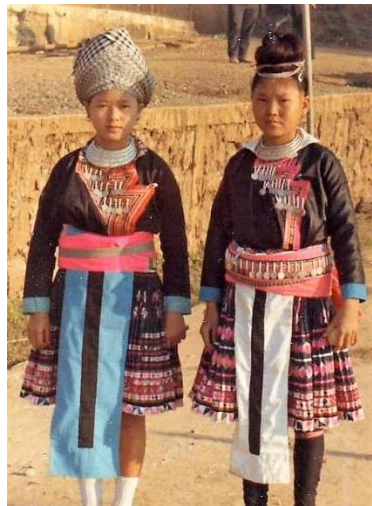
วัฒนธรรมด้านการแต่งกายของชนเผ่าม้ง ชนเผ่าม้ง แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ

1. มั่งน้ำเงินหรือมั่งดำ
2. มั่งเขียว
3. มั่งขาว

มั่งน้ำเงิน

ผู้ชาย สวมเสื้อสีดำ หรือน้ำเงิน ตัวสั้น ตัวป้าย ปีกวดลาย แขนยาว ขลิบขอบแขนเสื้อด้วยสีฟ้า ส่วนกางเกงใช้สีเดียวกัน เป้ากางเกงจะกว้างและหย่อนต่ำ ลงมาถึงหัวเข่า ปลายขาแคบมีผ้าสีแดงคาดเอวเอาไว้ ชายผ้าทั้งสองข้างปีกวดลาย ห้อยลงมา

ผู้หญิง สวมเสื้อสีดำ หรือน้ำเงินเข้ม มีลวดลายที่หน้าอก แขนยาวขลิบที่ปลายแขนด้วยสีฟ้า ปกเสื้อห้อยพับไปด้านหลัง ปีกวดลาย สวมกระโปรงจีบ รอบตัว ลวดลาย จากการเขียนด้วยขี้ผึ้งแล้ว นำย้อมสีน้ำเงิน มีผ้าผืนยาวปีกวดลาย ห้อยชายปิดกระโปรง **ผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว** จะใช้ผ้าพื้นเรียบ ขลิบชายด้วยผ้าสี มีผ้าแดงปีกวดลายที่ชายทั้งสองข้าง และปล่อยเป็นพู่ห้อยลงมา คาดด้วยเข็มขัดเงินทับ พันแขนด้วยผ้าสีน้ำเงินหรือดำ มวยผมไว้ที่กลางกระหม่อมมีซ้องผมมวย พันเสริมให้ใหญ่ขึ้น แล้วใช้ผ้าโพกทับมวยผม ประดับเครื่องเงิน และเหรียญเงิน

มั่งเขียว

ผู้ชาย ใส่กางเกงดำเหมือนมั่งขาว แต่เป้ากางเกงหย่อนลงมาจนเกือบถึงพื้น ดินแบบ อาหารับ ปลายขารัดที่ข้อเท้า สวมหมวกทำด้วยผ้าแพร่วน ไม่มีขอบ

ผู้หญิง ยังสวมกระโปรงสีฟ้าแก่ ประดับลายภาพวาดด้วยขี้ผึ้งและมีปีกวดลายใน ส่วนล่าง ของกระโปรง มีผ้าคาดเอวสีแดง ผ้าห้อยลงมาสีดำ เสื้อเป็นสีต่าง ๆ คอปกเสื้อเล็กกว่ามั่งขาว 4 นิ้ว ขอบปกเป็นรูปโค้ง ไม่มีผ้าโพกหัว แต่มีผ้าถักบาง ๆ แถบเป็นลายดอกไม้สีแดง พันรอบมวยผม

กระโปรงมั่งเขียว

ผ้ากันเปื้อนมั่งเขียว

ผ้าคาดเอวมั่งเขียว

หมวกผู้ชายมั่งเขียว

ม้งขาว

ผู้ชาย แต่งกายคล้ายกันกับม้งน้ำเงิน แต่มีการประดับลวดลายน้อยกว่า ที่คอสวมห่วงเงิน รอบคอหลายห่วง นุ่งกางเกงดำกว้าง ๆ เป้าหย่อนลงมาไม่มากนัก สวมเสื้อป้าย ออกมีผ้าคาดเอว

ผู้หญิง ส่วนใหญ่จะแต่งตัวคล้ายกันกับม้งน้ำเงิน เดิมนิยมสวมกระโปรงสีขาวล้วนไม่มีลวดลายใด ๆ มีผ้าผืนยาวที่ปิดทับด้านหน้ากระโปรงปกลวดลาย พร้อมทั้งมีผ้าแถบสีแดงคาดเอว

รักถิ่นฐานผูกพันบ้านเกิด

ปล่อยขายเป็นทางไว้ด้านหลัง ปัจจุบันมุ่งทางเกษตรจีนสีน้ำเงินเข้มหรือสีดำแทนกระโปรง พันมวยผม และกันเชิงผมด้านหน้าให้ดูมีหน้าผากกว้างขึ้น

วัฒนธรรมด้านอาหารของชนเผ่าม้ง

อาหารม้งเป็นอาหารที่พบส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนตอนใต้ เป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์ แต่ได้รับอิทธิพลจากอาหารลาว อาหารไทย อาหารเวียดนามและอาหารจีน อาหารม้งแตกต่างกันไปบ้างตามภูมิภาค อาหารหลักของม้งคือข้าว กินกับผัก พริกและเนื้อสัตว์ต้มหรือทอดใช้เครื่องเทศและสมุนไพรหลายชนิดรวมทั้งพริกไทย ตะไคร้ ผักชี กระเทียม หัวหอม สะระแหน่ และขิง มีการใช้น้ำปลา น้ำมันหอย ซีอิ๊ว และซอสต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย

ชาวม้งมักจะกินอาหารวันละสามมื้อและมักจะไม่นิยมรับประทานอาหารว่างระหว่างมื้ออาหาร แต่ละมื้อประกอบด้วยข้าวและผัก และเนื้อสัตว์จำนวนน้อย เนื้อสัตว์และผักมักจะผัด นึ่งหรือต้ม พริก (ภาษาม้ง : kua txob) นิยมใช้ปรุงรสอาหารทุกมื้อ ชนิดของอาหารที่เตรียมไว้สำหรับแต่ละมื้อไม่แตกต่างกัน นิยมนั่งล้อมวงกินเป็นสำรับสำหรับผู้ที่ยังเคร่งครัดในวัฒนธรรมม้ง การล้อมวงทานอาหารร่วมกันในการพบปะทางวัฒนธรรม ผู้ชายจะกินก่อนแล้วจึงตามด้วยผู้หญิงและเด็ก

เนื่องจากภาษาม้งไม่มีการเขียนจนถึงราว พ.ศ. 2493 วัฒนธรรมการกินอาหารของชาวม้ง จึงไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนหน้านี้ ตำราอาหารม้งเพิ่งมีขึ้นภายหลัง ในส่วนของวัฒนธรรมการบริโภค อาหารที่ปรุงส่วนใหญ่จะเน้นรสชาติของวัตถุดิบเดิมเป็นหลัก โดยจะมีการปรุงแต่งรสชาติน้อยมาก เครื่องปรุงรสที่สำคัญคือ เกลือ เท่านั้น อาหารที่นิยมบริโภคเช่น ซุปฟักทอง (taub tsuag) ต้มผักกาดใส่กระดูกหมู (hau zaub ntsuab xyaw pob txha npua) ใส่อั่วหมู

(nyhuv ntxwm npua xyaw qhiav) แคบหมู (kiav roj npua) น้ำพริกผักชี (kua txob zaub txhwb) และต้มไก่สมุนไพร (hau qaib tsaws tshuaj)

ตัวอย่างอาหารของชนเผ่าม้ง

1) **ต้มไก่สมุนไพร** เป็นอาหารเพื่อสุขภาพที่นิยมบริโภคเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยมีการรักษาภูมิปัญญาและสืบทอดองค์ความรู้จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง สรรพคุณหลักคือ บำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง บำรุงกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น บำรุงโลหิต บรรเทาอาการปวดเมื่อยเนื้อตัว ปวดหลังและปวดเอว ต้มไก่สมุนไพรเป็นอาหารที่ประกอบด้วยพืชสมุนไพรท้องถิ่นชนิดต่าง ๆ มากกว่า 10 ชนิด โดยมีพืชสมุนไพรที่สำคัญและขาดไม่ได้ 5 ชนิด ได้แก่ ตะไคร้, เย้ชวนด้ว, จิงจูฉ่ำ, ว่าน ท้องใบม่วง และว่านน้ำเล็ก

วัตถุดิบหลักที่สำคัญ

1) ไก่กระดูกดำ	2) ตะไคร้	3) เย้ชวนด้ว	4) จิงจูฉ่ำ	5) ว่านท้องใบม่วง
6) ว่านน้ำเล็ก	7) ว่านน้ำเล็ก	8) ผักแพวแดง	9) ชั่วเลี้ยะ	10) จิตอเนง
11) ชะข่าง	12) กำมปูลุด	13) โสม	14) ตีเม	15) ตีล่อ
16) ก้อทุ				

โดยพืชสมุนไพรแต่ละชนิดจะใส่ในปริมาณที่มากน้อยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความชื่นชอบในรสและกลิ่นของตัวพืชสมุนไพรนั้น ๆ เช่น ตะไคร้ 2 ต้น จิงจูฉ่ำ 1 กำมือ เย้ชวนด้ว 3 ใบ เครื่องปรุง

- 1) เกลือ
- 2) พริกไทยดำ

วิธีทำ

- 1) เตรียมวัตถุดิบให้พร้อม (ไก่กระดูกดำ สมุนไพรต่าง ๆ เกลือ พริกไทยดำ และน้ำสะอาด)
- 2) ต้มน้ำ ใส่ตะไคร้ลงไปต้มให้เดือดจากนั้น ใส่ไก่ลงไปต้มต่อไปอีก 15 นาที
- 3) ใส่เกลือ และสมุนไพรต่าง ๆ ต้มต่อไปอีกประมาณ 5 นาที แล้วยกหม้อลง
- 4) นำพริกไทยดำมาบดแล้วใส่ลงไป พร้อมรับประทานได้

ลดไข้ บรรเทาอาการปวดท้อง

บำรุงกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นให้แข็งแรง

บำรุงร่างกาย บรรเทาอาการปวดเมื่อย แก่ปวดหลัง ปวดเอว

ว่านทองใบม่วง
Tshuaj Rhog

บำรุงร่างกาย บำรุงเลือด

ว่านน้ำเล็ก
Pawj Qaib

บำรุงเลือด ช่วยสลายเลือดคั่ง

เก็กฮวยป่า
Ko Taw Os Ntsuab

บรรเทาอาการปวดเมื่อย ปวดหลัง

ผักแพวแดง
Zaub Qiaj Liab

บำรุงร่างกาย บำรุงเลือด

ข้าวเลี้ยะ
Tshuaj Liab

แก้อาการท้องเสีย

ก้ามปูหลอด
Zaub Raws Txaij

บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

ชะงั้ง
Tshab Xyoob

บรรเทาอาการปวดท้องน้อย

จิเตอเนง
Cib Taw Nees

บำรุงร่างกาย บรรเทาอาการปวดท้อง

โสมคน
Sab Tshim Paj

บำรุงร่างกาย

บำรุงร่างกาย

บำรุงร่างกาย

ช่วยลดไข้ แก้ปวดหัว อ่อนเพลียไม่มีแรง

2) หอเจ้าะกั่วซื่อหรือน้ำพริกถั่วเน่าแซ็บ เป็นน้ำพริกที่มีลักษณะแห้ง มีส่วนผสมหลักคือ พริกแห้ง และถั่วเน่าแซ็บ (ถั่วเหลืองต้มเปื่อยหมัก แล้วนำมาโขลกให้ละเอียด ทำเป็นแผ่นกลม ๆ บาง ตากแดดให้แห้ง ดูวิธีการทำที่ ถั่วเน่าแซ็บ)

หอยเจี๊ยะกั้วซ้อ หรือน้ำพริกถั่วเน่า

3) **เต้าฝื่อหรือบุก** เป็นได้ทั้งอาหารหลักและอาหารว่าง นิยมทานกันในช่วงฤดูร้อน และใช้เป็นอาหารสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวานและผู้ป่วยโรคไขมันในเลือดสูง

เต้าฝื่อ หรือ บุก

4) **ก๋อตงตุ๋นเหาจ๊ว** เจาหมงไปทัง หรือมันสำปะหลังต้มใส่น้ำตาล เป็นของหวานของชาวม้ง นิยมทานในช่วงฤดูร้อน มีรสชาติหวาน มัน ทานแล้วรู้สึกสดชื่น

ก๋อตงคู่เฮาจั่ว

อาหารในช่วงปีใหม่ของชาวม้ง

ข้าวปุก

ชาวเขาจะเรียกชื่อข้าวปุกว่า ยั่ว โดยเป็นอาหารที่ทำมาจากข้าวเหนียวไร่ ที่ชาวบ้านปลูกตามไหล่เขา ไม่ใช่ข้าวที่ปลูกในนา เมื่อเก็บเกี่ยวแล้ว ก็จะนำไปสี แล้วนึ่งให้สุกพอประมาณ จากนั้นก็ตำในครกจนละเอียด โดยจะไม่ใช้เครื่องเด็ดขาดและเมื่อตำละเอียดแล้วก็ผสมลงไป จากนั้นปั้นเป็นแผ่น แล้วนำไปทอดในไฟตอง ก่อนย่างบนไฟให้กรอบ ก็จะได้กลิ่นหอมจากไฟตองและงา เข้าไปในเนื้อข้าว ทำให้รสชาติอร่อยมาก แต่หากใครชอบกินหวานก็จะโรยน้ำตาล หรือนมข้น หรือน้ำอ้อย เพิ่มรสชาติลงไปได้ เมื่อสุกแล้วก็นำขึ้นมาตัดใส่ในกระทงไฟตอง จำหน่ายราคากระทงละ 10 บาท และรับประทานในฤดูหนาวก็จะได้อรรถรสมาก ขณะที่หากรับประทานพร้อมผักสด ชาวเขาก็จะบอกว่า เป็นพืชชาวม้ง ส่วนนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวเชียงใหม่ช่วงฤดูหนาว ต้องหาซื้อตามแหล่งชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง เพราะข้าวปุก ไม่มีขายตามตลาดทั่วไป เนื่องจากเป็นอาหารประจำชาวเขาเผ่าม้ง จะได้เห็นการทำข้าวปุกในเทศกาลพิเศษ หรือ งานปีใหม่ม้ง เท่านั้น

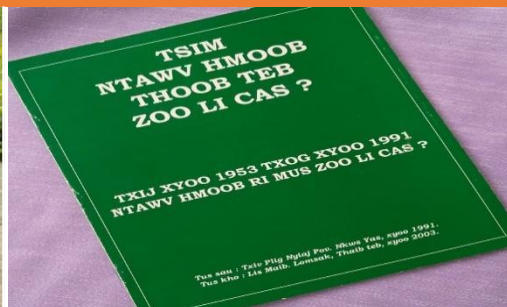

ภาษา/วรรณกรรม

เด็กชนเผ่าม้ง

TSIM

หนังสือเรียนภาษาม้ง

ภาษา/วรรณกรรม

ภาษาที่มีตัวเขียน

ภาษาม้ง จัดอยู่ในสาขาเมี้ยว-เย้าจอง ตระกูลจีน-ทิเบตไม่มีภาษาเขียนแต่ยืมตัวอักษรภาษาโรมันมาใช้

กำเนิดอักษรภาษาม้ง NTAWV HMOOB THOOB TEB

ประวัติ Txiv plig Nyiaj pov

บาทหลวง Txiv plig nyiaj pov เกิดเมื่อวันที่ 29 เดือน กรกฎาคม ค.ศ. 1921 ประเทศฝรั่งเศส ท่านเข้าเรียนหนังสือเมื่ออายุ 5 ขวบ เข้าเรียนในโรงเรียน ซึ่งอยู่ในหมู่บ้านของท่านเอง เมื่ออายุได้ 13 ปี ท่านได้จากครอบครัวไปศึกษาต่อไกลจากบ้านเป็นระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร และท่านได้เรียนอย่างต่อเนื่องจนถึงปี ค.ศ. 1954 ท่านก็เข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาและสำเร็จการศึกษาในปี ค.ศ. 1947 เดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 1947 ในเมือง Marseille บาทหลวง Txiv nyiaj pov นั่งเครื่องบินมาถึง Sagon (H. chi Minh village) ปี ค.ศ. 1947 ได้มาถึงที่เวียงจันทน์ ประเทศลาว ท่านได้เริ่มเรียนภาษาลาวเป็นอันดับแรกจนถึงเดือนธันวาคม ปีค.ศ. 1949 ในหมู่บ้านหนึ่งชื่อว่า Paksan อยู่ติดกับริมแม่น้ำโขง ผู้ปกครองของท่านจึงได้ส่งท่านไปอยู่ที่หลวงพระบาง ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศลาว

เกี่ยวกับภาษาม้ง R.P.A.

ที่ภูวป่า (Roob Nyuj Qus) เดือนธันวาคม ค.ศ. 1949 บาทหลวง Yves Bertais (txiv plig nyiaj pov) ได้ เดินทางมาถึง ที่หลวงพระบาง บริเวณที่เขาอยู่นั้นรอบ ๆ มีหลายชนชาติอยู่ด้วยกัน เช่น ลาว, ขมุ, เมียน, และม้ง (ในเวลานั้นรู้จักม้งในชื่อว่า “แม้ว” เท่านั้น บาท หลวงจะไปอยู่ด้วยกับชนเผ่าไหนก็ยังไม่สามารถรู้ได้เลย แม้ผู้ดูแลบาทหลวงเองก็ไม่ได้เอ่ยสักคำว่าจะให้ไปอยู่ด้วยกับใคร บาทหลวงก็เลยไปด้วยกับหนุ่มลาวคนหนึ่งไปเยี่ยมชมหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ในระแวกนั้น ในเดือนมีนาคม ปี 1950 บาทหลวงจึงได้ตัดสินใจว่าจะไปอยู่กับชาวม้งที่หมู่บ้านหนึ่งชื่อว่า “ภูวป่า (roob nyuj qus) วันที่ 17 เดือน เมษายน ค.ศ. 1950 ตั้งแต่นั้นมาบาทหลวงก็ได้คลุกคลีและไม่ได้ไปจากกลุ่มชนม้งเลย ในช่วงเวลานั้น หมู่บ้านภูวป่า มี 70 หลังคาเรือน พวกเขาเป็นชาวม้ง ลักษณะของภูวป่านั้น มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,400 เมตร หมู่บ้านภูวป่า ก็ตั้งอยู่บริเวณยอดเขาสูงนี้ มีเส้นทางเป็นดินแดงผ่านทางท้ายหมู่บ้าน

คนม้งที่ให้ที่พักอาศัยกับบาทหลวงชื่อ ย่า เจ้อจื้อ (Yaj Txawj Tswb) ลูกชายเขาชื่อ “ย่า หย่า น้อ” (Yaj Zam Nob) บาทหลวงอยู่ในบ้านของ yaj txawj tswb เป็นเวลา 3 เดือน เขาไม่มีเงินจ้างคนมาสร้างบ้าน เขาก็เลยขอให้ เจ้อ จื้อ ช่วย บาทหลวงพูด กับชาวบ้านว่าอยากจะอยู่กับชาวบ้าน และขอให้ชาวบ้านมาช่วยสร้างบ้านหลังหนึ่งให้ ชาวบ้านทั้งหมดต่างก็ยังนับถือบรรพบุรุษ เขาคนเดียวที่เป็นบาทหลวง สอนศาสนาคริสต์ ชาวบ้านก็ไม่เข้าใจว่า เพราะเหตุใดบาทหลวงจึงอยากที่จะอยู่ด้วยกับพวกชาวบ้าน เพราะชาวบ้านต่างก็อยากจะนับถือบรรพบุรุษ เช่นเดิมและก็ได้ขอให้บาทหลวงมาอยู่กับชาวบ้าน เจ้อจื้อและ หย่า น้อ สองพ่อลูกต่างก็เป็นช่างทอ (txiv neeb txiv yaig) บาทหลวงก็ได้พูดกับพวกเขาว่า ตนเอง เป็นบาทหลวงสอนศาสนาคริสต์คนหนึ่ง และตนรู้ว่าพวกเขาคงไม่ยอมรับความเชื่อในเวลาอันสั้น ตนเพียงแต่ต้องการอยากจะอยู่กับพวกเขา เรียนรู้ภาษาม้งใช้ชีวิตเหมือนม้งเท่านั้น ตนก็รู้จักยาของฝรั่งเศสบ้าง และหนุ่มลาวที่อยู่ด้วยกับเขารู้หนังสือลาว ถ้าพวกเขา

ช่วย ตนสร้างบ้านตนเองก็จะ ช่วยรักษาคนไข้ของพวกเขา และช่วยสอนหนังสือลาวให้กับลูกหลานของพวกเขา ในเดือนกรกฎาคม พวกเขาที่สร้างบ้าน เสร็จเรียบร้อยแล้ว หลังคามุงด้วยใบลาน

ชายหนุ่มมี 3 คนอายุ 12 ปี มาอยู่ด้วย เป็นเพื่อนบาทหลวง พวกเขาทั้ง 3 คน ชื่อ yaj yeeb, thoj hwj และ tsab huas พวกเขาทั้งสามคนเป็นคนที่มีชื่อเสียงดี ในหมู่บ้านของพวกเขา พวกเขาทั้งสามคนช่วยกันสอนภาษาม้งให้บาทหลวง พวกเขาเรียนหนังสือ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาลาว ในบ้าน ของบาทหลวงและพวกเขาเองก็สอนภาษาม้ง (ภาษาพูด) ให้กับบาทหลวง พวกเขาทั้งหมด รวมทั้งบาทหลวงด้วย ได้ไปเที่ยวป่า ไปในเมือง ไปตัดฟัน ปลูกผักกิน ไปเยี่ยมชมชาวบ้าน ช่วยรักษาคนไข้ พวกเขาไปไหนมาไหนด้วยกัน จึงทำให้บาทหลวงเรียนรู้ภาษาม้งไปด้วย เวลานั้น บาทหลวงมีอายุ 29 ปี บาทหลวงเรียนภาษาม้งไม่ได้ง่ายเลย เพราะว่าไม่มีตัวอักษรเขียนจดภาษาเดือนแรกๆ บาทหลวง ก็ได้ทดลองใช้ภาษาม้ง(ตัวเขียน) ตามตัวอักษรฝรั่งเศส ชายหนุ่มมีสามคนที่อยู่ด้วยกันเขาก็ตั้งใจเรียนด้วย ภาษาม้ง(ตัวเขียน) อย่างแรกๆ นั้น บาทหลวงใช้เป็นระยะ เวลาช่วงหนึ่งคือ สามปี ในหมู่บ้านนั้น บาทหลวงมีเพื่อนหลายคนซึ่งอายุ 30 ปี ราว ๆ กับตน เวลากลางคืน ตนก็ไปพูดคุยกับพวกเขาถามถึงประเพณีและวัฒนธรรมของม้ง พวกเขาก็สอนให้ และก็สอนนิทานบางเรื่องให้ ตนก็นำมาบันทึกเป็นตัวหนังสือเอาไว้ ในปี ค.ศ. 1951 ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านก็ได้ชำหมุดตัวหนึ่ง ทำพิธีในบ้านของบาทหลวงและตั้งชื่อให้กับบาทหลวงชื่อว่า “เยีย ป้อ (Nyiaj pov) ปี ค.ศ. 1953 ประดิษฐ์ตัวอักษรม้ง Thoob teb (ทั่วโลก)

ในช่วงเวลาเดียวกันที่บาทหลวงได้ไปปลูกบ้านอยู่กับชาวม้งที่ภูวป่า ห่างไกลจากหลวงพระบาง 80 กิโลเมตรทางอากาศ ตนเองก็ได้ข่าวว่าที่เชียงขวางซึ่งห่างไกลประมาณ 250 กิโลเมตร ไปทางทิศตะวันออก มีอาจารย์คริสเตียนท่านหนึ่งเป็นชาวอเมริกัน มาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ ในหมู่บ้านม้ง เขาก็ประดิษฐ์ภาษาม้งของเขาเองด้วย

ปี ค.ศ. 1953 เดือนมีนาคม บาทหลวงได้ไปอยู่ที่หลวงพระบางได้ 2-3 วัน ก็ได้เจอกับอาจารย์คริสเตียนอีกท่านหนึ่งชื่อ Roff ตนก็เลยพูดกับเขาว่า “ชาว โปรเตสแตนต์ พวกท่านมีอาจารย์ท่านหนึ่งอยู่ที่เชียงขวาง เขาประดิษฐ์อักษรตัวหนึ่ง และเราเองอยู่ที่นี่เราก็สร้างอีกตัวหนึ่งด้วย อีกไม่นานพวกท่านก็จะสอนภาษาม้ง แบบของพวกท่าน เราเองก็จะสอนภาษาม้งแบบที่เป็นของเราเองที่นี้ พวกเรามี ภาษา 2 แบบ และต่อไปชาวม้งในลาวก็จะมีภาษา 2 แบบ ที่แตกต่างกัน พวกเรามาพบปะกันนั่งคุยกันจะได้ไหม ให้มาตกลงกันให้มาใช้ภาษาม้งแบบเดียวกันมาบันทึกภาษาพูดของชาวม้งจะได้เป็น ผลดีกับชาวม้งไหม”

Roff ได้ยินบาทหลวงพูดเช่นนั้นก็เห็นด้วย หลังจากนั้นอีก 2-3 วัน Roff ก็ได้มาหาบาทหลวง และพูดกับบาทหลวง ว่า “เขาได้คุยกับเพื่อนของเขาที่เชียงขวางและได้นัดเวลาให้พวกเราได้มาพบกัน ในหลวงพระบาง เขาบอกว่าเขาจะเชิญนักวิชาการ Linguist มา ด้วย บาทหลวงเองก็บอกว่าจะพาชายหนุ่มมีสองคนไปด้วย พวกเราต้องการจะประดิษฐ์อักษรม้งตัวหนึ่งควรจะมั่งมาร่วมกับพวกเราด้วย เพราะว่าพวกเขาพูดภาษาม้งได้ชัดเจนกว่า พวกเรา ชาวต่างชาติ กับนักวิชาการ Linguist ได้ฟัง

เดือน เมษายน ปี ค.ศ. 1953 พวกเขาได้มาพบกันที่หลวงพระบางเป็นเวลา 1 เดือนกว่า กลุ่มคนที่มาพบปะกันและได้พูดคุยกันในครั้งนี้ คือ คุณ Burney ซึ่งเป็นอาจารย์คริสเตียนที่อยู่ที่ย่างกุ้ง (Evangelist) เขากำลังเรียนภาษาม้งเขี้ยว เขาก็มีแบบของภาษาที่เขาประดิษฐ์ขึ้น จะสอนเกี่ยวกับระดับเสียงสูง-ต่ำ เขาจะใช้ตัวเลข 1, 2, 3 ยกตัวอย่างเช่น kuv mus ua teb : ku3 mu2 ua4 te7 คุณ Smalley ซึ่งเป็นนักวิชาการที่เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์และ phonetic แต่ไม่รู้ภาษาม้ง ม้ง 2 คน คือ ย่าเน้ง(yaj neeb) และ ท่อ ฮือ(thoj Hwj) ที่มากับบาทหลวงซึ่งทั้งสองคน อยู่ด้วยกับบาทหลวงที่ภูวป่า(Roob nyuj qus) ได้สามปี ซึ่งพวกเขาสามารถเขียนภาษาม้งแบบของบาทหลวงได้แล้ว ซึ่งเขียนระดับสูงต่ำตามนี้ เช่น ku mu ua te เวลานั้นบาทหลวงเองก็ได้เก็บรวบรวมภาษาม้งชาวที่ตนเองจดบันทึกได้มากพอสมควรแล้ว ซึ่งมีถึง 3,000 กว่าหน้าที่บ้านพักเป็นภาษาม้ง ที่จะเตรียมทำเป็นพจนานุกรม แปลภาษาม้ง - ฝรั่งเศส พวกเขา ได้มาคุยกันได้ 3 วันกว่า Dr. Smalley ได้ดูแบบภาษาม้งของคุณ Burney ซึ่งใช้อยู่ที่ย่างกุ้ง และดูแบบของบาทหลวงซึ่งใช้อยู่ที่ภูวป่า Dr. Smalley ได้ถามชายหนุ่มม้งสองคนนั้นหลาย ๆ ที่ ให้ทั้งสองพูดภาษาม้งให้ชัด ๆ ให้เขาฟังกับหูของเขาเอง พวกเขาได้คุยกันและตกลงกันให้ประดิษฐ์แบบภาษาม้งซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ

1. ให้หาตัวอักษรที่มีใช้อยู่ในเครื่องพิมพ์
2. ต้องประดิษฐ์แบบอักษรหรือภาษา(ตัวเขียน)ที่เข้าตามหลัก Phonetic และให้เป็นระบบ Logical system
3. ต้อง การที่จะสอนระบบเสียงสูงต่ำ จะต้องไม่ใช่ตัวเลขเพราะดูไม่ดี และต้องใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งอยู่เหนือเส้นบรรทัดหรืออยู่ใต้เส้นบรรทัด เนื่องจากดูไม่ดีแล้ว เครื่องพิมพ์ดีดฝรั่งเศสก็ยังไม่สามารถพิมพ์สัญลักษณ์เหล่านั้นได้ด้วย

พวกเขาทั้งหมดตกลงให้ Dr. Smalley ตัดสินใจให้ว่าจะใช้แบบไหนและควรปรับปรุงเพิ่มเติมอย่างไรเพื่อให้งานจะได้ข้อยุติลงได้ วันที่ 5 ได้ ข้อยุติเป็นที่เรียบร้อยแล้วพวกเขาก็ได้ตกลงร่วมกันว่าต่อจากนี้ไปพวกเขาจะใช้ภาษาม้งตามแบบที่ตกลงกันเอาไว้และห้ามมิให้มีใคร เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดภาษาม้ง(ตัวเขียน) ดังกล่าวดีสำหรับการเขียนบันทึกทั้งที่เป็นภาษาม้งชาวและภาษาม้งเขี้ยว ในช่วงหลังจากนั้น พวกเขาได้ตั้งชื่อให้กับภาษาม้งตัวนี้ว่า ภาษาม้ง R.P.A (ntawv hmoob R.P.A) ซึ่งย่อมาจากคำว่า Romanized Popular Alphabet หลังจากที่พวกเขาได้ตกลงกันเป็นที่เรียบร้อยแล้วต่างคนก็ต่างกลับไป มาถึงปี 1997 พวกเขาจึงได้เปลี่ยนชื่อเรียกว่า “ntawv hmoob thoob teb” (ภาษาม้งทั่วโลก) เนื่องจากพวกเขาเห็นว่า ภาษาม้งตัวนี้ได้แพร่ออกไปไกลเรื่อย ๆ และชาวม้งก็นิยมใช้กันทั่วโลก

ม้งกลุ่มแรกที่เรียนภาษาม้งอยู่ที่ภูวป่า (Roob nyuj Qus)

การได้มาซึ่งภาษาม้งตัวหนึ่งซึ่งทุกคนได้ตกลงร่วมกันทำให้บาทหลวงดีใจอย่างมาก ในช่วงเวลานั้นเองที่อยู่ภูวป่า (roob nyuj qus) บาทหลวงได้จัดทำหนังสือสอนอ่านภาษาม้งเล่มแรก ซึ่งเขาเขียนด้วยมือ เนื่องจากเวลานั้นยังไม่มีเครื่องพิมพ์ดีด เมื่อปี ค.ศ. 1954 ก็ ได้เครื่องพิมพ์ดีดมาเครื่องหนึ่ง มาตั้งเอาไว้ในหมู่บ้านที่บาทหลวง หนุ่มสาวในหมู่บ้านต่างก็พากันมาเรียนภาษากับบาทหลวงทุก

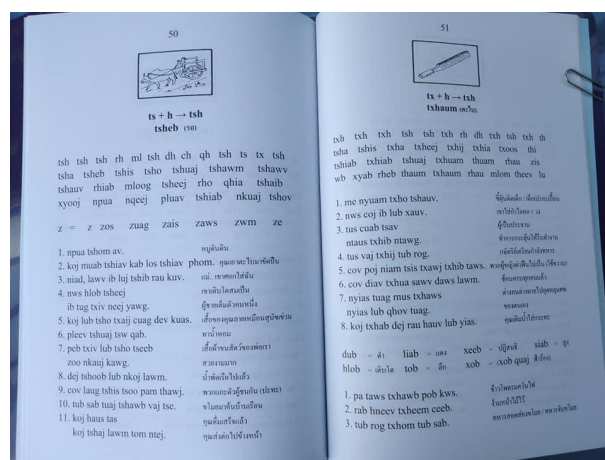

ๆคนคนแก่บางคนก็มา เรียนด้วย รวมทั้งมีบางคนที่อยู่ในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงเมื่อเขาได้ข่าวว่ามีภาษามัง แล้ว พวกเขาก็พากันมาเรียนด้วย ซึ่งเป็นเช่นนี้ไปจนถึงปี ค.ศ. 1959 ก็ ได้พิมพ์หนังสือเล่มหนึ่งออกซึ่งเป็นหนังสือเกี่ยวกับนิทาน เนื่องจากว่าภาษามังไม่ได้แพร่ออกไปเร็วนัก เพราะในหมู่บ้านที่บาทหลวงอยู่นั้นไม่มีผู้หลักผู้ใหญ่ (ทางราชการ) ซึ่งเป็นชาวมัง ให้ความสนใจและสั่งสอนหรือส่งเสริมให้ชาวบ้านตั้งใจศึกษา และผู้นำ (ผู้ว่าหรือเจ้าแขวง) ที่อยู่ ที่เวียงจันทน์เมื่อได้ข่าวว่า พวกเขาประดิษฐ์ภาษามังขึ้นใช้แล้ว ซึ่งทำให้ผู้นำดังกล่าวไม่เห็นด้วย และพูดว่าถ้าหากพวกเขาจะคิดค้นหรือประดิษฐ์ภาษามังขึ้นใช้ทั้งนี้พวกเขาจะต้องใช้อักษรลาว มาเป็นแบบเทียบเสียงจึงจะถูกต้อง แต่เนื่องจากว่าพวกเขาอยู่ไกลจากเวียงจันทน์มากทำเป็นไม่สนใจ

ปี ค.ศ. 1959 มีประมาณ 100 คนที่รู้หนังสือมัง ครึ่งหนึ่งเป็นคนในหมู่บ้านภูวป่า ส่วนอีกครึ่งหนึ่งเป็นคนมังที่อยู่บ้านห่างออกไป ที่ต้องเดินเท้าประมาณ 1-2 วัน ในบริเวณ เขาภูนั้น เช่น บ้าน ภา ลู ลา (Phas lus mas) บ้านภู ชา เนง (Phus xas nees) หรือ บ้าน ภา ทัง (Phaj Thooob) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1954 จนถึงปี ค.ศ. 1959 มีเพียง มัง 5-6 ครอบครัว เท่านั้นที่รับเชื้อในพระเยซูพวกเขา ก็ได้เรียนรู้ภาษามังของบาทหลวง บาทหลวงเองก็เริ่มแปลคำสอนของคาทอลิกเป็นภาษามังของชาวมัง ในปี ค.ศ. 1955 มีมังคนหนึ่งเป็นคนช่าง่าง ได้สอนให้บาทหลวงเขียนเกี่ยวกับการอ้วน(kev ua neeb/ thaj neeb)และหลังจากนั้นมีหมอชาวฝรั่งเศสคนหนึ่งแปลออกเป็นภาษาฝรั่งเศส ลงไว้ในหนังสือชื่อดังเล่มหนึ่ง ในแวดวงของกลุ่มนักวิชาการ ชื่อว่า Bulletin de l'cole Francaise d'Extreme Orient ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ภาษามัง Thooob Teb ได้ปรากฏอยู่ในหนังสือของกลุ่มนักวิชาการ นับตั้งแต่นั้นมากลุ่มนักวิชาการชาว (xib fab) เขียนถึงชาวมังในภาคพื้นเอเชียใต้ที่ไรที่จะเขียนเป็นภาษามัง Thooob teb

สถานการณ์ปัจจุบัน

ปัจจุบัน อักษรตัวนี้เป็นที่แพร่หลายกันมากที่สุด คนทั่วไปต่างรู้จักใช้กัน และเป็นที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันของชาวมัง เพราะว่าสะดวกต่อการสื่อสารเพียงใช้แป้นพิมพ์ภาษาอังกฤษก็สามารถใช้ได้แล้ว

ภาพแสดง หนังสือประวัติความเป็นมาของตัวอักษรมัง RPA. (Romanised Popular Alphabet)

โดย Txiv Plig Nyiaj Pov (Yves Bertrais) ที่ใช้ทั่วโลก

อ้างอิง : แปลมาจากหนังสือชีวประวัติของท่าน

ข้อมูลจาก : hmong19.com

ภาษาม้ง ซึ่งนับว่ามีความสอดคล้องกับเสียงภาษาม้งมากที่สุดเมื่อเทียบกับการใช้ตัวอักษรในภาษาไทย เช่นเดียวกันกับภาษาไทย ภาษาม้งก็มีพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ด้วย กล่าวคือ มีพยัญชนะทั้งหมด 57 ตัว สระ 14 ตัว และวรรณยุกต์ 7 รูป 8 เสียง ซึ่งอักษรภาษาม้งนั้นไม่สามารถที่จะใช้แทนเสียงในภาษาม้งได้ตรงตามเสียงในภาษาม้ง อย่างครบถ้วนและถูกต้อง สำหรับลักษณะตัวอักษรโรมันที่ใช้เป็นพยัญชนะ สระ และเสียงวรรณยุกต์ รวมถึงตัวอย่างภาษาม้ง มีดังนี้

Koj lub npe hu li cas, xeem Hmoob dab tsi?	ก้อ ลู้ เบ ฮู ลี จ่า, เส่ง มั่ง ด้า จิ	คุณชื่ออะไรและทำอะไร
Kuv lub npe hu ua Nthxais.	กู๋ ลู้ เบ ฮู อัว ไฉย	ฉันชื่อไฉย
Koj mus qhov twg lo?	ก้อ หมู๋ ขอ ตื่อ หล่อ	คุณไปไหนมา
Kuv mus teb lo os.	กู๋ มู เต๋ หล่อ อ่อ	ฉันไปไรมานะ

พยัญชนะ	อักษรภาษาม้ง	เทียบอักษรภาษาไทย
พยัญชนะตัวเดียว มีทั้งหมด 18	t k p s x l n h m g q v r z y c f d	ต ก ป ช ชล น อ ม _ ก ว จ ย ย จ ฟ ด
พยัญชนะควบกล้ำ 2 ตัว มีทั้งหมด 22 ตัว	kh qh ch ts ny hn th nt np ph tx xy hl nk nr dh rh nc pl hm hn ml nl	ค คช จ ญ หน ท ด บ พ จ ช หล ก จ ธ ช จ ปล หม หน มล นล
พยัญชนะควบกล้ำ 3 ตัว มีทั้งหมด 14 ตัว	tsh nth txh nts nph nrh hml hnl nkh nqh nch ntx npl plh hny	ช ด ช จ จ ฅ ฌ ฌล ฌล ฌ ฌ ฌ จ ปล พล หญ
พยัญชนะควบกล้ำ 4 ตัว มีทั้งหมด 3 ตัว	ntsh ntsh nplh	ฌ ฌ ฌล

สระอา (a)	สระอี (i)	สระเอ (e)
สระอี (w)	สระอุ (u)	สระอ (o)
สระโอง (oo)	สระออง (aa)	สระเอง (ee)
สระเออ (aw)	สระเอีย (ia)	สระเอา (au)
สระอัว (ua)	สระ ไอ (ai)	

ชื่อวรรณยุกต์	ตัวอักษรแสดงเสียงสระ
สัวบัว (suab npua)	เสียงสามัญลงท้ายด้วยสระ
สัวนือ (suab nws)	ใช้ตัว s
สัวก้อ (suab koj)	ใช้ตัว j
สัวเป (suab peb)	ใช้ตัว b
สัวกู๋ (suab kuv)	ใช้ตัว v
สัวป้อ (suab pom)	ใช้ตัว m
สัวยอห์ (suab yog)	ใช้ตัว g
สัวเตอ (suab ntawd)	ใช้ตัว d

วรรณกรรมพื้นบ้าน

1) เรื่องคนขี่โกหก (ย่า ต้า)

มีชายคนหนึ่งชื่อ ย่า ต้า เป็นคนชอบโกหกอยู่เป็นนิจ มาวันหนึ่งย่า ต้า ได้ไปซดมันฝรั่ง ๔ หัว เพื่อเอามาไปปิ้งกิน ระหว่างทางได้มาเจอเสือจึงพูดกับเสือว่า “เสือ มาเถื่อนอันตะะปิ้งกินกันไหม” เสือเลยพูดว่า “ไม่เอาดีกว่าข้ากลัวเจ็บ” นายย่า ต้า เลยบอกว่า “ไม่เจ็บหรอกถ้าไม่เชื่อ เดี๋ยวเถื่อนของข้า มาให้กินก่อนแล้วค่อยเถื่อนของเจ้า” นายย่า ต้า เลยแกล้งทำเป็นเถื่อนอันตะะตัวเองออกมา แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นมันฝรั่งที่นายย่า ต้า เตรียมเอาไว้ “โอ้ว ได้มาหนึ่งลูกแล้ว เจ็บมากเลย โอ้ว ลูกที่สองแล้ว มาแบ่งกันคนละลูกนะ” นายย่า ต้า และ เสือ จึงเอามาปิ้งกินด้วยกันจนหมด นายย่า ต้า เลยพูดกับเสือว่า “ข้าเถื่อนของข้ามากินกันหมดแล้ว ข้าก็เจ็บเหมือนกันนะ ตอนนี้ถึงที่เจ้าเถื่อนของเจ้าบ้างแล้วละ” “ข้ากลัวเจ็บไม่กล้าเถื่อนหรอก” เสือพูด “ไม่ ไม่เจ็บเลย แค่นั่น ๆ ผิวเท่านั้นเอง” นายย่า ต้า พูด เสือ ก็เลยยอมยกขาให้เถื่อนอันตะะ เสือ ส่งเสียงร้องและกลิ้งไปมาด้วยความเจ็บปวด เมื่อเถื่อนเสร็จ นายย่า ต้า จึงได้เอามาปิ้งและเรียกเสือมานั่งกินด้วยกัน ย่า ต้า ใส่เสื้อผ้าขาด ๆ และจิ้งหะที่นายย่า ต้า กำลังปิ้งขึ้นนั้น เสือ ก็เลื้อยเห็นอันตะะของ นายย่า ต้า ยังอยู่ครบ เสือ จึงพูดว่า “ย่า ต้า เจ้าหลอกข้านี้ อันตะะของเจ้ายังอยู่ครบข้าจะจับเจ้ากินเป็นอาหาร” ย่า ต้า ทำเสื่อว่า “ได้ ถ้าเจ้าจะกัดกินข้าเป็นอาหารล่ะก็ เจ้าขยับออกไปอีกนิดสิ ถ้าเจ้าไม่ขยับข้าก็จะไม่ลงมา” เสือ เลยขยับออกไป “ขยับอีก ยังไกลไป ฉันทไม่ลงมานะ” ย่า ต้า บอก เสือ ก็ขยับออกไปอีกเรื่อย ๆ จนนายย่า ต้า เห็นว่าไกลมากพอแล้ว เลยกระโดดลงมาแล้ววิ่งหนีไป เสือ ก็เลยไล่ตามไปนายย่า ต้า วิ่งไปเห็นผู้ชายคนหนึ่งกำลังผ่าฟืนอยู่ “ลุง ๆ มาเรามาแลกเสื้อผ้ากันใส่เร็ว ถ้าไม่อย่างนั้นเดี๋ยวเสือจะมากัดลูกกินเป็นอาหารนะ” ลุงคนนั้นจึงยอมเปลี่ยนเสื้อผ้ากับย่า ต้า เสร็จแล้วลุงก็ได้วิ่งหนีไป ส่วนย่า ต้า ก็ผ่าฟืนแทน เสือ เดินกระเผลก ๆ มาแล้วถามลุงตัดฟืนว่า “สหาย เจ้าอยู่ที่นี้เจ้าเห็น คนชื่อ ย่า ต้า ผ่านมาทางนี้ไหม” “เอ ไม่เห็นนะแล้ว ย่า ต้า ไปทำอะไรให้เจ้าหรือ” ย่า ต้า ถาม เสือ จึงตอบด้วยความโกรธแค้นว่า “ย่า ต้า มันหลอกเถื่อนอันตะะข้าไปปิ้งกิน ข้าเลยตามจับมันมากินเป็นอาหาร ย่า ต้า พูดต่อว่า “อ้อ ตรงไหนให้ฉันดูได้ไหม” เสือ เลยอ้าขาให้ดู ย่า ต้า จึงฉวยโอกาสใช้ขวานฟาดเข้าไปที่หว่างขาของเสือเต็ม ๆ เสือ ส่งเสียงร้องด้วยความเจ็บปวด ส่วนย่า ต้า ก็รีบวิ่งหนีไปอีกครึ่ง สักพักเสือเริ่มรู้สึกดีขึ้นจึงลุกขึ้นไล่ตามย่า ต้า ไป ย่า ต้า วิ่งไปเจอผู้ชายอีกคนกำลังซดนาอยู่เลยพูดว่า “เรามาเปลี่ยนชุดใส่กันเร็ว ไม่งั้นเดี๋ยวเสือมา เสือ จะกัดเจ้ากินนะ” ชายผู้นั้นเลยยอมเปลี่ยนเสื้อผ้ากับย่า ต้า เสร็จแล้วก็วิ่งหนีไป พอเสือตามถึง ก็ได้ถามชายที่ซดนาอยู่ว่า “เจ้าเห็นคนชื่อ ย่า ต้า ผ่านมาทางนี้ไหม” “ข้าไม่เห็นนะ นายย่า ต้า ทำอะไรท่านหรือ”

ยาด้าแกล้งถาม เสือตอบออกไปว่า “ยาด้านันสิ หลอกเฉือนอันทะข้าไปปึงกิน ข้าเลยตามมาจับมันกิน เป็นอาหาร” ยาด้าจึงแกล้งถามเสืออีกว่า “ไหน ข้าขอดูหน่อยได้ไหม” เสือเลยอ้าขาให้ดู ยาด้าได้ โอกาสจึงเอาจอบพาดไปที่หว่างขาของเสืออีกครั้ง เสือร้องด้วยความเจ็บปวดส่วนยาด้าก็ได้รับวิ้งหนีไป ลักพักเสือเริ่มรู้สึกดีขึ้นจึงลุกขึ้นไล่ตามไป นายยาด้าวิ่งมาเจอผู้ชายคนหนึ่งกำลังทำอาหารหมู ยาด้าเลยบอกกับชายคนนั้นเหมือนคนอื่น ๆ ที่ผ่านมา ชายคนนั้นได้เปลี่ยนชุดให้ เสร็จแล้วก็วิ่งหนีไป ยาด้าจึงได้ทำอาหารหมูต่อให้มีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิมพอที่จะใส่เสือได้หนึ่งตัว เสือได้เฝ้ามาถึงที่ ยาด้าอยู่ก็ถามว่า “เจ้าเห็น คนชื่อยาด้าผ่านมาทางนี้บ้างไหม” ยาด้าตอบว่า “เอ ไม่เห็นผ่านมานี้ แล้วยาด้าไปทำอะไรให้เจ้าหรือ” เสือตอบว่า “ยาด้าหลอกเฉือนอันทะข้าไปปึงกินข้าเลยจะจับมากิน เป็นอาหารสักหน่อย นาน้อยใจมากเลยหลอกกันได้สงสัยข้าคงไล่ตามไม่ทันแล้วละ ข้าขอนั่งคุยกับ เจ้าที่นี่ละกัน “แล้วท่านกำลังทำอะไรอยู่” ยาด้าตอบว่า “พอดีพ่อข้าเพิ่งเสีย ข้าเลยมาทำ โรงศพเอา ไปใส่ศพพ่อ พ่อข้าตัวสูงใหญ่พอ ๆ กับเจ้าเลยนะ เจ้าก็อยู่ด้วยกันที่นี้ก็ดีเหมือนกัน จะได้ให้เจ้าลอง เข้าไปอยู่ข้างใน แล้วถ้าตรงไหนยังเป็นรูมีแสงเข้าไปได้ ก็ให้บอกกับข้า ข้าจะได้ซ่อมแซมให้ดี ๆ ถ้าปิด ครบหมดแล้วท่านค่อยออกมาละกัน” แล้วเสือก็เข้าไปอยู่ข้างใน ตรงไหนมีแสงสว่างเข้าถึง เสือก็ บอกยาด้า จนกระทั่งปิดได้ครบ “อืม เธอรู้ไหมว่าข้าคือใคร ข้าก็คือยาด้าไง วันนี้เจ้าได้ตายตรงนี้แน่ ๆ” ยาด้าบอกกับเสือ เสือเมื่อได้ยินเช่นนั้นจึงส่งเสียงร้องขอให้ยาด้าช่วยปล่อยออกไป แต่ยาด้าก็ไม่ยอม ปล่อยเสือออกมา “ฉันจะเอาเจ้าไปกลืนลงดอย” พูดเสร็จยาด้าก็ได้แบกเสือไปแล้วปล่อยกลืนลงดอย เสือได้กลืนไปติดตามเถาวัลย์ แล้วมีกระรอกผ่านมา ๑ ตัว เสือจึงได้ขอให้ช่วย “กระรอก เจ้าช่วยเจาะ รูให้ข้า ๑ รูสิ แล้วเดี๋ยวข้าจะช่วยเจ้าแต่งกายให้” กระรอกเมื่อได้ยินดังนั้นจึงใช้ฟันเจาะรูอาหารหมู จนเป็นรูพอที่จะสามารถมองเห็นด้วยตาได้ เสือเลยพูดว่า “เจ้าหันหลังมาหาข้าสิ” กระรอกเลยหัน หลังไปให้ เสือจึงใช้เล็บขุดลงไปด้านหลังของกระรอก กระรอกจึงมีแถบลายที่ด้านหลังมาจนถึงทุกวันนี้

2) เรื่องกำขี้และซีโค่ง

กาลครั้งหนึ่ง ในเมืองหนึ่งที่กำลังมีสงครามปราบจลาจลกันอย่างหนัก มีสามภรรยาคนหนึ่งซึ่ง กำลังหนีจากการตามล่าของทหารทางภาครัฐได้หนีเข้าในป่า ซึ่งขณะที่กำลังหนีนั้นภรรยากำลังตั้ง ครรภ์ท้องแก่ จึงได้ลุกเป็นลูกแฝดชายท่ามกลางความมืดในป่าใหญ่ แผลฟุ่ชื่อ กำขี้ แผลน่องชื่อซีโค่ง ท่ามกลางการหลบหนีภัยดังกล่าว ภรรยาจึงได้เอาลูกแฝดฟุ่ชื่อ “กำขี้” (ชื่อหนอนชนิดหนึ่ง) ซ่อนไว้ใน โพรงหิน และแผลน่องชื่อ “ซีโค่ง” ซ่อนไว้ในโพรงไม้ เพื่อที่จะได้หลบหนีทหารอย่างสะดวก นอกจาก นั้นภรรยาก็ได้ขอพรจากผีसांगเทวดาให้ช่วยดลบันดาลและปกป้องรักษาลูกทั้งสองให้อยู่รอดปลอดภัย ด้วย หลังจากวันนั้นผ่านไปเด็กทั้งสองก็โตเป็นหนุ่มและได้แต่งงานโดยไม่รู้ชะตากรรมของพ่อแม่ แผล ฟุ่ด้วยความคิดถึงและอยากมีแม่เหมือนคนอื่น ๆ เขาจึงได้เอ่ยขึ้นมาลอย ๆ ว่าเราควรจะมีแม่ไว้ดูแล หลาน ๆ แผลน่องเลยตอบกลับมว่า “แม่เราน่าจะยังอยู่ เราควรออกไปหา” วันรุ่งขึ้นแผลทั้งสอง ต้องการจ้างคนงานมาช่วยงานเลยถามเพื่อนบ้านว่ามีใครที่ต้องการมารับจ้างหรือไม่ เพื่อนบ้านเลย ตอบแผลทั้งสองว่าหมู่บ้านใกล้ ๆ นี้มีหญิงแก่คนหนึ่งที่ชอบรับจ้างให้ลองไปถามดู พอได้ยินดังนั้นแผล สองพี่น้องก็ไม่รอช้ารีบเดินทางไปยังหมู่บ้านที่เพื่อนบ้านบอก พอไปถึงข้างทางมีร้านค้าขายข้าวเลย

แหวะพักทานข้าว พอทานไปสักพักได้ยินยายแก่คนหนึ่งบ่นด้วยความเสียใจและความรู้สึก ที่อยากมีลูก เหมือนกับคนอื่น ๆ ว่า “ถ้าเราไม่ทิ้งลูกกำชิตและซิโคงไว้ในป่าตอนนี้เราคงจะสบายเหมือนกับคนอื่น ๆ แล้ว” พอแฝดทั้งสองได้ยินก็รีบเร่งเข้าไปถามว่าลูกทั้งสองของยายชื่อกำชิตและซิโคงที่ถูกซ่อนไว้ในโพรง หินและไม้หรือเปล่า ยายเลยตอบว่าใช่ แฝดทั้งสองเลยตอบกลับไปว่าที่ยายพูดนั้นเป็นเราสองคน พอ แม่ลูกได้รู้ความจริงพบกันด้วยความดีใจเลยกอดกันด้วยความปลาบปลื้ม แฝดสองคนก็เลยพาแม่กลับไป อยู่ด้วยกัน แล้ววันหนึ่งแม่ที่แก่ชรา ก็ขอให้ลูกสะใภ้คนโตซักผ้าที่ลำธารให้นาง แต่ด้วยความสกปรก และเหม็นของเสื้อผ้า ลูกสะใภ้คนโตเลยปฏิเสธแม่สามเฒ่าอย่างไม่ไยดี ดังนั้นแม่สามเฒ่าจึงขอให้สะใภ้คนเล็ก ช่วยไปซักเสื้อผ้าให้ สะใภ้คนเล็กจึงไปซักให้ ก่อนที่จะไปนั้นแม่สามเฒ่าบอกว่า ถ้าลูกซักผ้าของแม่ให้ลูก ล้างเข้าไปในกระเปาะเสื้อและถ้าเจอปมเสื้อที่ไหนก็แกะและเก็บของที่อยู่ในนั้นเอาไว้ พอลูกสะใภ้คน เล็กไปซักก็ทำตามแม่กล่าวมาทุก ๆ ปมเสื้อและในกระเปาะนั้นก็มีเงินอยู่เต็มไปหมด พอกลับถึงที่บ้าน ลูกสะใภ้คนโตเห็นว่าลูกสะใภ้คนเล็กได้เงินมาจากในเสื้อผ้าของแม่ผัวที่เอาไปซัก วันรุ่งขึ้นลูกสะใภ้คน โตเลยรีบเร่งตื่นเช้าเก็บเสื้อผ้าแม่ไปซักแต่ก็ไม่เจออะไรเลย

ภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้าน

ภาพแสดง การรื้อน้ำอ้อย

ภาพแสดง ปราชญ์ภูมิ ช่างตีมีด

ภาพแสดง เมาไร่

ภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้าน

ภูมิปัญญาด้านการจัดการน้ำ

ชนเผ่าม้งประกอบอาชีพเกษตรกรรมในสองรูปแบบหลักคือการทำไร่และปลูกข้าวนาดำ โดยที่ได้ตั้งหลักแหล่งอาศัยในเขตเขา ดังนั้นเพื่อให้พื้นที่ปลูกข้าวชาวม้งได้คิดค้นวิธีการสร้างพื้นที่นาให้เป็นขั้น ๆ บนไหล่เขาเพื่อเก็บน้ำไว้ปลูกข้าวนาดำ ซึ่งพื้นที่ที่ใช้ทำนามักจะเป็นช่วงที่ไม่มี ความลาดชันมากนักและใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ นายหย่างมีลี ชาวม้งที่จังหวัดลาวกายเผยว่า “ชาวม้งมีประเพณี การทำนาขั้นบันไดมานานแล้วโดยมักจะวางผังที่นาตั้งแต่เชิงเขาแล้วสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ตามไหล่เขา โดยการเตรียมพื้นที่นาต้องอาศัยประสบการณ์และเทคนิคในการเตรียมดินและความลาดชันของพื้นที่ เพื่อให้ได้พื้นที่ราบเรียบเหมือนในเขตที่ราบที่สามารถเก็บน้ำไว้ได้เพียงพอเพื่อปลูกข้าว”

“ดงแซ้ง” ภูมิปัญญาการรักษาป่าของชุมชนม้ง เมื่อเสียงย้าฆ้องพร้อมคำเชิญเจ้าที่ดงขึ้น เป็นสัญญาณเริ่มต้นของพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ดงแซ้ง ที่ชุมชนม้งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีหลังเทศกาลปีใหม่ เพื่อเซ่นไหว้ขอพรเจ้าที่ผู้รักษาดินรักษาป่าให้ช่วยคุ้มครองคนในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข “ดงแซ้ง” ในภาษา ม้งแปลว่า “ต้นไม้ใหญ่” ตั้งแต่อดีตเมื่อชุมชนม้งตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใดแล้ว มักจะประกอบพิธีดงแซ้งโดย เริ่มสำรวจพื้นที่ป่าบริเวณใกล้หมู่บ้านที่มีต้นไม้ใหญ่ลักษณะเด่นสง่า แผ่กิ่งก้านงดงาม ไม่มีกิ่งแห้ง ไม่มี รอยตำหนิ ลำต้นตั้งตรง และอยู่ในทำเลที่เหมาะสม จากนั้นก็จะอันเชิญเทพสิ่งศักดิ์ ได้แก่ เทพถือดิน คุ้มครองผืนดินและป่า เทพแสงแดดจื่อ คุ้มครองสัตว์ต่าง ๆ เทพเจ้าจื่อแซ้งโล่งเม่ คุ้มครองดูแลได้พิภพ และเทพผืนแสง ควบคุมปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย มาปกป้องรักษาผืนดิน ผืนป่า และคนในชุมชน เมื่อประกอบ พิธีเสร็จสิ้นป่าบริเวณนั้นจะกลายเป็นป่าดงแซ้ง ที่ชุมชนกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปบุกรุกทำลาย ตัดต้นไม้ ล่าสัตว์ หรือหาพืชสมุนไพร เนื่องจากจะทำให้เทพทั้งสี่ไม่พอใจ หากไม่ปฏิบัติตามคำมั่น สัญญาที่ให้ไว้ ก็จะเกิดภัยต่อตนเองหรือชุมชนได้ ชุมชนม้งบ้านปางแก ต.ทุ่งช้าง อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน ใน พื้นที่ส่งเสริมของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงถ้ำเวียงแก้ว เล่าว่าเคยมีคนต่างถิ่นเข้าไปล่า สัตว์บริเวณป่าดงแซ้งแล้วเกิดปืนลั่นจนเสียชีวิต อีกทั้งยังเคยมีคนในหมู่บ้านฝ่าฝืนเข้าไปตัดไม้ในบริเวณ

นั่นก็เกือบจะมีอันเป็นไปเนื่องจากกิ่งไม้แห้งตกใส่จนได้รับบาดเจ็บ ชาวบ้านจึงเกิดความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และไม่กล้าเข้าไปรบกวนป่าดงซ่งอีกเลย

ภูมิปัญญาด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

อุปกรณ์ เครื่องใช้ของม้งโดยปกติแล้วม้งจะมีความชำนาญในไร่หรือในสวนต่าง ๆ ม้งจึงมีการตีไม้ให้เหมาะสมกับงานที่ทำเช่น การตัดไม้จะต้องใช้ ไม้ด้ามยาว (เผาะจั่ว) หรืออาจจะใช้ขวานก็ได้ ส่วนการทำอาหารต่างจะใช้ไม้ด้ามสั้นหรือมีดปลายแหลม ส่วนงานที่หนักจะต้องใช้ไม้ที่มีขนาดใหญ่ เหมาะกับการใช้งาน

1) ไม้ด้ามสั้นหรือมีดปลายแหลม (เจ้าะปลือ)

ตัวมีดจะมีความยาวประมาณ 15-25 เซนติเมตรตรงปลายมีดจะแหลมและคมมาก วิธีการประดิษฐ์ ไม้ด้ามยาวหรือมีดด้ามสั้นจะนำเส้นเหล็กมาเผาให้แดง เพื่อง่ายต่อการตี แล้วจะตีตามแบบที่มีไว้แล้ว ไม้ด้ามสั้นนี้จะเป็นมีดที่ใช้ในการประกอบอาหารและใช้พกติดตัว เมื่อออกไปล่าสัตว์ในป่า

มีด (เจ้าะปลือ)

2) **มิดด้ามยาว (เม่าจั่ว)** หรือมิดตายหย้าของม้ง มีความยาวประมาณ 30 - 45 เซนติเมตร ตรงปลายมิดจะมีลักษณะงอเข้าหาตัวมิดที่คม มิดด้ามยาวนี้ จะเป็นมิดคู่ชีพของม้ง เพราะม้งจะใช้มิดนี้ในการทำไร่ตลอดเวลา เพื่อสะดวกกับการดายหญ้า

(เม่าจั่ว)

3) **ขวาน (เตา)** เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานหนักเช่น เมื่อไปผ่าฟืน ตัดต้นไม้ที่มีลักษณะคล้ายต้นปาล์ม แล้วเลาะเปลือกออกจากนั้นก็ตัดเป็นท่อน ๆ แล้วนำไปสับต้มอาหารหมู หรือไปตัดไม้ และเป็นอุปกรณ์ในการตีมิด ทำมาจากเหล็ก ส่วนด้ามนั้นทำจากไม้ซึ่งไม้นั้น จะต้องมีการเหลาทุกครั้ง เพื่อไม่ให้ผิวไม้แทงมือเมื่อใช้

ขวาน (เตา)

4) **ปืนแก๊ส (ปโล-ย่าง)** เป็นปืนแก๊สม้ง ซึ่งมีลักษณะเหมือนปืนยาว แต่ไม่ได้ใช้กระสุนจริง กระสุนที่ใช้จะเป็นการเอาขลุ่ยไม้ที่เหลาตามสกับดินปืน ซึ่งม้งทำขึ้นเพื่อใช้ยิงสัตว์ตัวเล็ก เช่น นก ลิง ปลา เป็นต้น

ปิ่นแก้มมั่ง

5) ธนู (เน่ง) neeg เป็นธนูมั่ง ซึ่งทำมาจากไม้และเส้นหวายหรือด้ายหวาย วิธีการประดิษฐ์คือจะนำไม้มาเหลาให้เรียบบ่อย แล้วตัดให้ छोเล็กลงเพื่อเป็นธนู ส่วนคันทำมาจากไม้หรือเส้นเหล็กก็ได้ แล้วนำมาประกบกันเป็นธนู หัวธนูจะใช้ท่อยึดเพื่อให้คงทน แล้วพันแถบด้วยเทปกาวใส จากนั้นนำเส้นเชือกหรือ เส้นหวายที่ม้วนให้มีขนาดเล็กมาก เพื่อทนกับการใช้งาน ส่วนมากธนูจะใช้ยิงสัตว์ที่มีขนาดเล็กเช่น นก ลิง กระรอก เป็นต้น

รูปธนูมั่ง

6) กระบุง (เกอะ) kawm เป็นภาชนะของมั่งซึ่งทำจากไม้ไผ่โดยนำไม้ไผ่มาสานเป็นลวดลายต่าง ๆ ประกอบกันเป็นกระบุงหรือเกอะ กระบุงของมั่งนั้นมีหลายลักษณะโดยที่ กระบุงจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของมั่ง ถ้าเป็นกระบุงที่มั่งดำทำจะมีลักษณะลวดลายที่แตกต่างจากมั่งขาวคือลวดลายของมั่งขาวจะละเอียดกว่ามั่งดำและตัวกระบุงจะมีขนาดเล็กกว่ามั่งดำ แต่ที่เหมือนกันคือวิธีการใช้ คือจะใช้เมื่อต้อง ออกไปทำงานในไร่และนำสัมภาระไปด้วย

กระบุง (เกอะ)

7) กระดัง (ว้าง) เป็นอุปกรณ์ที่มั่งใช้ในการล่อนข้าวหรือตากเมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังใช้รองในการทำขนม ตัวกระดังทำมาจากไม้ไผ่ และในการสานกระดังนั้นจะสานจากส่วนกลางให้เรียบบ่อยก่อน แล้วจากนั้นจะทำการตัดขอบและตัดให้โค้งเป็นวงกลมเพื่อที่จะทำสันกระดังหรือ ขอบกระดัง ซึ่งการทำขอบกระดังนั้นเพื่อให้กระดังแข็งแรงทนทานกับการใช้งาน ส่วนมากมั่งจะนำไปฝังไฟไว้ เพื่อให้เนื้อไม้ไผ่แห้งสนิท สีสวย

กระด้งม้ง

8) กระซอน (ซัวะจี้) เป็นอุปกรณ์ที่ม้งใช้ในการกรองข้าวหรือใช้ในการกรองน้ำมันต่าง ๆ เช่น น้ำมันหมูเป็นต้น เป็นอุปกรณ์ที่ทำจากไม้ไผ่ วิธีการประดิษฐ์คือนำไม้ไผ่มีขนาดหนา 3-5 ซม. เพื่อประกอบกันเป็นวงกลมแล้วนำไม้ไผ่ที่มีความหนา 2-3 ซม. มาทำเป็นเส้นที่วางอยู่ในแนวตั้ง จากนั้นนำไม้ไผ่ที่มีขนาดของเส้นเล็กหนา 1 ซม. เพื่อใช้เป็นตัวสาน ตามขวางถ้าเส้นไม้ไผ่หมดก็สามารถที่ต่อตามรอยเดิมได้ ซัวะจี้หรือกระซอนนี้ ม้งจะประดิษฐ์เพื่อใช้งานในการหุงข้าว กับการกรองน้ำมันหมูเป็นต้น

กระซอนม้ง

9) หม้อข้าว (จู้) เป็นอุปกรณ์ม้งที่ใช้ในการหุงข้าว ใช้สำหรับครอบครัวที่มีสมาชิกครอบครัวหลายสิบคน หม้อข้าว (จู้) ทำมาจากไม้ไผ่ วิธีการประดิษฐ์คือ จะนำไม้ไผ่ที่เรียบมาไว้ข้างใน จากนั้นก็จะนำไม้ไผ่ที่จะสานไว้ข้างนอก จากนั้นเริ่มสานข้างนอกก่อน แล้วนำไม้ไผ่ที่เรียบ เป็นชิ้นมาประกอบไว้ข้างใน

หม้อข้าวม้ง

10) **ขัน (ฝีกเต้า)** เป็นอุปกรณ์ที่ม้งใช้ในการตากข้าวขณะหุงอยู่และใช้ตักน้ำ นอกจากนี้แล้ว ยังจะใช้ตักอาหารให้กับสัตว์เลี้ยงด้วย ตัวขันทำมาจากน้ำเต้า วิธีการประกอบคือ นำฝีกเต้า ที่แก่เต็ม มาตัดหรือแบ่งเป็นสองข้างแล้ว ขุดเมล็ดที่อยู่ข้างในออกให้เรียบร้อย เพื่อความสะอาดและสามารถใช้งานได้ จากนั้นก็จะนำไปผิงไฟเพื่อให้แห้งเต็มที่อีกครั้งหนึ่ง ผิงไว้ 1-2 อาทิตย์ ก็สามารถนำมาใช้ได้เลย

ขัน (ฝีกเต้า)

11) **กระทะ (ยา)** เฝียเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ทำกับข้าว ใช้ในเวลาทอด หรือคั่ว ส่วนใหญ่จะใช้ในการต้มอาหารให้สัตว์เลี้ยง แต่จะไม่ใช้ร่วมกับการต้มอาหารให้กับคน เพราะม้งถือว่าสัตว์เป็นสัตว์ที่สกปรกฉะนั้นจะใช้แยกกัน

กระทะ (ยา)

12) หม้อเล็ก (ลั่วเก๊า) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการหุงข้าวใช้สำหรับครอบครัวขนาดเล็ก การหุงคือ จะนำน้ำมาต้มให้เดือดแล้วนำข้าวสารที่ล้างเรียบร้อยแล้วมาเทลงในหม้อเล็ก รอให้น้ำเดือดและข้าว นวลมือก็จะ เทน้ำออก นำหม้อผิงไฟไว้ข้าง ๆ กองไฟ

หม้อเล็กผิง

13) หม้อตำขนมมั่ง (ตั้งจั่ว) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการตำขนมมั่ง วิธีการทำหม้อตำขนมมั่ง คือ หาท่อนไม้ที่มีขนาดที่ใหญ่มาก จากนั้นนำท่อนไม้มาผ่าครึ่งแล้วทำการเจาะ ให้เป็นรูป สี่เหลี่ยมหรือ สี่เหลี่ยมผืนผ้าก็ได้ จากนั้นก็จะนำไปแช่น้ำ 1 วันหลังจากแช่น้ำเสร็จสามารถนำมาใช้ได้เลย

วิธีการทำขนมมั่ง คือ จะนำข้าวเหนียวที่หุงให้สุกเรียบร้อยแล้ว นำมาเทลงในหม้อ ตั้งจั่ว จากนั้นก็จะนำไม้มาตำให้ข้าวเหนียวเหลว จากนั้นก็นำกระดัง (ว้าง) มารอง ไว้ข้าง ๆ หม้อ (ตั้งจั่ว) เพื่อที่จะนำขนมออกจากตั้งจั่ว แล้วนำไข่แดงมาทากระดัง (ว้าง) ให้เรียบร้อย ก่อนที่จะนำขนมลงจาก กระดังเพื่อไม่ให้ขนมติดกระดัง (ว้าง) จากนั้นตั้งข้าวเหนียวที่ตำแล้ว มาเป็นก้อน ๆ แล้วเอาใบกล้วย มาห่อไว้เป็นลูก ๆ เก็บไว้กินนาน ๆ ปัจจุบันนี้การทำขนมจากตั้งจั่วยังมี และจะทำในเทศกาลปีใหม่ เท่านั้น

ตั้งจั่ว

14) เครื่องรีดน้ำอ้อย เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการรีดน้ำอ้อย ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ทำมาจากไม้ วิธีการ ประดิษฐ์จะนำเสาไม้ 2 ต้นมาฝังในพื้นที่ ๆ ต้องการ จากนั้นนำแผ่นไม้สองแผ่นมาเจาะรู เพื่อที่จะนำเข้าไปประกบกับเสาไม้ที่ตั้งไว้ ระหว่างแผ่นไม้สองแผ่นนั้นจะมี แผ่นเหล็กที่ สามารถเคลื่อนที่ได้ แผ่นไม้ที่อยู่ด้านบนเจาะรู แล้วนำท่อนเหล็กที่มีขนาดใหญ่มาวาง ไว้ด้านบน และล็อกเอาซึ่งท่อนเหล็ก สามารถที่จะเคลื่อนที่ได้ เพราะทุกครั้งที่จะมีการรีด น้ำอ้อยนั้นจะมีคนอยู่ 2 คนที่เป็นคนหมุนท่อน

เหล็กด้านบนเพื่อบังคับให้แผ่น ไม้ หรือแผ่นเหล็กที่อยู่ในช่องกลาง มีการเคลื่อนที่ เพื่อหนีบอ้อยให้น้ำออก

การรีดน้ำอ้อย

15) ชุ้มไก่อ (เตอะคาร์) เป็น อุปกรณ์ที่ใช้ในการชนไก่ ซึ่งทำจากไม้ไผ่ วิธีการทำคือจะนำไม้ไผ่มาผ่าเป็นซีก ๆ แล้วเหลาให้เรียบร้อย เพื่อมิให้ซีกไม้ไผ่บาดมือ จากนั้นจะนำไม้ไผ่ที่มีขนาดให้ไว้เป็นสัน หรือเป็นรูปทรงไว้ จากนั้นนำไม้ไผ่ที่บางกว่ามาสานตามรูปทรงที่ เตรียมไว้ เวลาสานให้สลับสีของไม้ไผ่ รูปทรงจะมีสีสันที่สวยงาม เมื่อสานได้แล้วจะ ทำประตูลูกกับชุ้มไก่เพื่อใช้สำหรับปิดเปิด มิให้ไก่ออกจากชุ้มไก่ได้ และสามารถที่จะนำเคลื่อนที่ได้อีก

ชุ้มไก่

16) เครื่องไม้ข้าวโพด (แยะ-yeb) เป็นอุปกรณ์ที่มั่งใช้ในการไม้ข้าวโพดให้มีขนาดเล็กลง เพื่อใช้เป็นอาหารให้กับสัตว์เลี้ยง ลักษณะของอุปกรณ์เครื่องไม้ (แยะ) จะทำจากหินอัคนีที่มีความแข็งแรงมาก ตัดให้เป็นรูปทรงกลม 2 ข้างไว้ทับกัน ส่วนข้างที่อยู่ข้างบนจะเจาะรูตรงกลาง ของหินทรงกลม และด้านข้างของหินจะทำเป็นที่จับแต่ต้องเจาะรูเพื่อที่ใส่ด้ามให้ เพื่อจะได้หมุนเวลาไม้ข้าวโพดต่าง ๆ หรือว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์อย่างอื่นที่ต้องการ

รูปแยะ (yeb)

17) **ครกกระต๋อง (จู้-cug)** เป็น อุปกรณ์ของม้งที่ใช้ในการตำข้าวเปลือกไว้สำหรับบริโภค ลักษณะของอุปกรณ์มีดังนี้ จู้ทำจากท่อนไม้ ที่มีขนาดใหญ่ โดยเจาะรูให้มีขนาดใหญ่ แต่ต้องไม่ให้รั่ว แล้วฝังไว้ในบ้านหรือนอกตัวบ้านก็ได้ แล้วจะทำเสาไว้ยึด แล้วนำ ท่อนไม้อีกท่อนหนึ่งที่มีขนาดเล็กลง ที่มีลักษณะเป็นรูปตัวที เพื่อที่จะใช้ในการเหยียบ

ครกกระต๋อง

18) **ผ้าม้งเขียนเทียน** เอกลักษณ์ที่สะท้อน ภูมิปัญญาและทักษะเชิงช่าง เทคนิคการเขียนเทียน มีลักษณะคล้ายการทำผ้าบาติก ที่รู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบัน โดยใช้อุปกรณ์แท่งเล็ก ๆ ทำจาก ไม้กับทองแดงที่เรียกว่า หลาจ้ง จุ่มลงบนเทียนหรือขี้ผึ้งร้อน ๆ แล้วนำมาวาดลวดลายบน ผ้าใย กัญชง หรือผ้าฝ้ายที่เตรียมไว้ เมื่อเสร็จแล้วก็จะนำผ้าไปย้อมเย็นด้วยสีน้ำเงินธรรมชาติจาก ต้นกั๋ง (หรือต้นหอมที่ให้สีน้ำเงิน) เมื่อผ้าทั้งผืนกลายเป็น สีน้ำเงินเข้มตามต้องการแล้ว จึงนำผ้าไปต้มด้วยความร้อนให้ เทียนละลาย ก็จะได้ผ้าสีน้ำเงินมีลวดลายเขียนเทียนเป็นสีขาว กระดาษสวยงามอยู่ทั่วทั้งผืน แล้วนำไปพับอัดกลีบเป็นกระโปรง หรืออาจนำไปปักลวดลายต่าง ๆ ด้วยด้ายหลากหลายสีสันทันแล้ว จึงนำมาสวมใส่เป็นชุดประจำ ชนเผ่าที่งดงาม

ผ้ามัดเขียนเทียน

19) ผ้าปักชนเผ่าม้ง ในอดีตผ้าปักชาวเขาส่วนใหญ่จะใช้ผ้าไหมดิบที่ผลิตเองมาปักเป็นลวดลายต่าง ๆ ซึ่งลวดลายเหล่านี้ ม้งคิดค้นออกแบบของลวดลายเอง ปกติแล้วม้งจะมีความประณีตในการคิดลวดลาย และการปักลวดลายต่าง ๆ ซึ่งจะเห็น ได้จากกระโปรงของม้งที่ทำจากผ้าบาติกกับผ้าปัก และเมื่อมีการปักลายเรียบร้อยแล้ว จะนำมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้าที่จะสวมใส่ในเทศกาลปีใหม่หรือในวันสำคัญต่าง ๆ และสามารถที่จะประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้อย่างอื่นได้ เช่น ถุงย่าม กระเป๋าสะพาย กระเป๋าเป้ กระเป๋าใส่เหรียญ ถุงใส่โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้อื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งผ้าปักของม้งจะมีลวดลายที่แตกต่างกันไป และมีชื่อเรียกแตกต่างกัน

ภูมิปัญญาด้านยารักษาโรค

คนม้งในอดีตมีวิธีการรักษาโรคอยู่สองรูปแบบคือ รูปแบบแรกใช้พิธีกรรมในการเยียวยารักษา ซึ่งหมอผีส่วนใหญ่เป็นผู้ชายก็จะเป็นผู้มีบทบาทหลักในการทำการรักษาและรูปแบบที่สองใช้ยาสมุนไพรที่มีอยู่ในธรรมชาติในการรักษาโรค ซึ่งหมอยาส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงในชุมชนเป็นผู้ที่สรรหายาสมุนไพรมาให้กับคนป่วย ทั้งสองรูแบบนี้มีคนที่มีความเชี่ยวชาญในการรักษาและดูแลสมาชิกในชุมชนหนึ่ง ๆ อยู่แล้ว อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่ระบบการคมนาคมได้เชื่อมชุมชนเหล่านี้สู่เมืองได้และการรักษาอาการตามแบบฉบับการแพทย์ตะวันตกแพร่เข้ามายังชุมชน ก็ทำให้คนม้งมีตัวเลือกที่สามเกิดขึ้นด้วย

ภาพตัวอย่าง สมุนไพรรักษาโรค

การรักษาโรคด้วยความเชื่อไสยศาสตร์

มั่งมี ความเชื่อว่าพิธีไสยศาสตร์เหล่านี้จะช่วยให้วินิจฉัยโรคได้ถูกต้องและทำการ รักษาได้ผล เพราะความเจ็บป่วย ทั้งหลาย ล้วนแต่เป็นผลมาจากการผิดผี ทำให้ผีเดือดดาลมาแก้แค้นลงโทษให้เจ็บป่วย จึงต้องใช้วิธีจัดการกับผีให้คนไข้หายจากโรค หากว่าคนทรงเจ้ารายงานว่าคนไข้ที่ล้มป่วย เพราะขวัญหนี ก็จะต้องทำพิธีเรียกขวัญกลับเข้าสู่ร่างของบุคคลนั้น แต่การที่จะเรียกขวัญกลับมานั้น จะต้องมีการพิธีกรรมในการปฏิบัติมากมาย บางครั้งบางพิธีกรรมก็มีความยุ่งยากในการปฏิบัติ แต่มั่งมีก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเหล่านั้น มั่งมีเชื่อว่าการที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง โดยไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน นั้นคือความสุขอันยิ่งใหญ่ของมั่งมี ฉะนั้นมั่งมีจึงต้องทำทุกอย่างเพื่อเป็นการรักษาให้หาย จากโรคเหล่านั้น ซึ่งพิธีกรรมในการรักษาโรคของมั่งมีมีอยู่หลายแบบ ซึ่งแต่ละแบบก็รักษาโรคแต่ละโรค แตกต่างกันไป การที่จะทำพิธีกรรมการรักษาได้นั้นต้องดูอาการของผู้ป่วยว่าอาการเป็นเช่นไร แล้วจึงจะเลือกวิธีการรักษาโดยวิธีใดถึงจะถูกต้อง

1) การทำผี หรือการลงผี (การอ้วน)

เป็นการรักษาอีกประเภทหนึ่งของมั่งมี การอ้วน (การทำผีหรือลงผี) การอ้วนนี้นั้นมีอยู่ 3 ประเภท คือ การอ้วนข่อยชี้ชะ การอ้วนเกรท้ง การอ้วนไชโย ซึ่งการอ้วนแตกต่างกันออกไป การรักษาที่แตกต่างกันไปด้วย การจะอ้วนได้เมื่อมีคนในครอบครัวเจ็บป่วยโดยไม่รู้สาเหตุเป็น การรักษาอีกประเภทหนึ่ง ดังนั้นมั่งมีมักจะนิยมอ้วนเพื่อการเรียก ขวัญที่หายไปหรือมีผีพาไปให้กลับคืนมาเท่านั้น ซึ่งมั่งมีเชื่อว่าการเจ็บป่วยเกิดจากขวัญที่อยู่ในตัวหายไป

มีวิธีการรักษาดังนี้

เวลาอ้วนหรือทำผีนั่น คนที่เป็นพ่อหมอจะเริ่มไปนั่งบนเก้าอี้ แล้วร่ายเวทมนตร์คาถาต่าง ๆ พร้อมกับติดต๋อ สีสสารกับผีแล้วไปคลี่คลายเรื่องราวต่าง ๆ กับผี ถ้าคลี่คลายได้แล้วจะมีการฆ่าหมู แต่

ก่อนจะฆ่าหมูนั้น จะต้องให้คนไข้ไปนั่งอยู่ข้างหลังพ่อหมอ แล้วผูกข้อมือ จากนั้นนำหมูมาไว้ข้างหลังคนไข้ แล้วพ่อหมอจะสั่งให้ฆ่าหมู การที่จะฆ่าหมูได้นั้นจะต้องมีคนหนึ่งซึ่งเป็นตัวแทนของพ่อหมอ และสามารถฟังเรื่องราวของการอ้วเน้งได้ รู้ว่าตอนนี้พ่อหมอต้องการอะไร หรือสั่งให้ทำอะไร เมื่อพ่อหมอสั่งลงมา คนที่เป็นตัวแทนต้องบอกกับคนในครอบครัว ให้ทำตามคำบอกกล่าวของพ่อหมอ เมื่อสั่งให้ฆ่าหมูก็ต้องนำหมูมาฆ่าแล้วจะนำกั๊วะมาจุ่มกับเลือดหมู พร้อมกับมาปะที่หลังคนไข้ แล้วพ่อ หมอ จะเป่าเวทมนตร์ให้ จากนั้นจะนำกั๊วะไปจุ่มเลือดหมู เพื่อไปเซ่นไหว้ที่ผนังที่เป็นที่รวมของของบูชาเหล่านั้น

ภาพ การทำผีหรือการลงผี (การอ้วเน้ง)

2) การรักษาคนตกใจ (การไช้เจง)

เป็นการรักษาอีกประเภทหนึ่งของมัง การไช้เจงจะ กระทำเมื่อมีคนป่วยที่ตัวเย็น เท้าเย็น ใบหูเย็น มือเย็น ซึ่งมังเชื่อว่าการที่เท้าเย็น มือเย็น หรือตัวเย็น เกิดจากขวัญในตัวคนได้หล่นหายไป หรือไปทำให้ผีกลัว แล้วผีก็แกล้งทำให้บุคคลนั้นไม่สบาย

มีวิธีการรักษาดังนี้

พ่อหมอจะนำเอาขิงมาวนตามเส้นประสาท ได้แก่ บริเวณปลายจมูกตรงไปที่หน้าผาก นวด แล้วย้อนกลับไปใบหู แล้ว นวดบริเวณหน้าผากไปที่ใบหูซ้ำ 3 ครั้ง จากนั้นเปลี่ยนเป็นการนวดที่เส้นประสาทมือ คือจะนวดที่ ปลายนิ้วมือไล่ไปที่ข้อมือทำซ้ำทุกนิ้วมือ แล้วรวมกันที่ข้อมือ นวด และหมุนรอบที่ข้อมือ ซึ่งขณะนวดต้องเป่าคาถาด้วย และบริเวณฝ่าเท้าให้นวดเหมือนกัน ต้องทำซ้ำกัน 3 ครั้ง ซึ่งการรักษาไช้เจงนี้จะทำการรักษา 3 วัน เมื่อเสร็จจากการรักษาแล้ว ถ้าอาการไม่ดีขึ้นก็หาวิธีอื่น ๆ มารักษาต่อ เช่น อ้วเน้งหรือการอุปรี เป็นต้น

ภาพ การรักษาคนตกใจ (การใช้เง)

3) การรักษาด้วยการเป่าด้วยน้ำ (การเช็ดแฉะ)

เป็นการรักษาอีกประเภทหนึ่งของมัง การเช็ดแฉะจะเป็นการกระทำเมื่อมีคนในครอบครัวที่ป่วยร้องไห้ไม่หยุด และตกใจมากเป็นพิเศษ โดยไม่รู้สาเหตุ หรือเหมือนว่าคนป่วยเห็นอะไรสยองอย่างที่ ทำให้เขากลัวมาก

มีวิธีการรักษาดังนี้

คนที่เป่าพ่อบุญหรือแม่บุญ จะให้คนป่วยอาการดังกล่าวไปนั่งใกล้กับกองไฟหรือเตาไฟ แล้วเอาถ้วยหนึ่งใบ ใส่ น้ำ ให้เรียบร้อยมาตั้งไว้ข้าง ๆ พ่อบุญหรือแม่บุญ คือ ผู้ที่จะทำการรักษาจะใช้ ตะเกียบคู่หนึ่งหนีบก้อนถ่าน ที่กำลังรูกไหมเป็นสีแดงขึ้นมา แล้วเป่าก้อนถ่าน จากนั้นเริ่มท่องคาถา แล้วนำก้อนถ่านก้อนนั้นไปวนบนหัวของคนป่วย ขณะวนนั้นก็สวดคาถาด้วย เมื่อวนเสร็จก็จะเอาก้อน ถ่านก้อนนั้นไปใส่ในถ้วยที่เตรียมไว้ พร้อมกับปิดฝาด้วย ให้ทำซ้ำกันแบบนี้สามรอบเมื่อ เสร็จแล้วจับ มือคนป่วยขึ้นมาเป่าพร้อมท่องคาถา เมื่อเสร็จสิ้นแล้ว จะเอามือชุบน้ำที่อยู่ในถ้วยขึ้นมาลูบหน้าของ คนป่วย หรือลูบแขนคนป่วย เมื่อทำเสร็จแล้วอาการของคนป่วยจะทุเลาลง มังจะนำวิธีการนี้มาใช้ใน การรักษาคนไข้ที่ตกใจมาก และปัจจุบันนี้มังก็ยังยึดถือ และปฏิบัติกันอยู่ แต่ก็มีบ้างที่อาการหนัก มากจนไม่สามารถที่จะรักษาให้หายขาดได้ แล้วจึงจะนำไปรักษาที่โรงพยาบาลต่อไป

4) การปิดกวาดสิ่งที่ไม่ดีออกไป (การหรือขู่)

เป็นการรักษาอีกวิธีหนึ่งของมังที่จะปฏิบัติในช่วงขึ้นปีใหม่นั้น คือในหนึ่งรอบปีที่ผ่านมา ครอบครัวจะเจอสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้นจึงมีการหรือขู่เพื่อ ปิดเป่า หรือกวาดสิ่งที่ไม่ดีให้ออกไปจากบ้าน และ ตัวบุคคล หรือเป็นการปิดเป่า กวาดโรคภัยไข้เจ็บออกจากตัวบุคคล หรือออกจากบ้านให้หมด เพื่อที่ จะรับ ปีใหม่ที่เข้ามา และต้อนรับสิ่งดี ๆ ที่กำลังจะมาในปีถัดไป พิธีกรรมนี้มังจะทำทุกปี และคนใน ครอบครัวต้องอยู่ให้ครบทุกคน ไม่ให้ขาดคนใดคนหนึ่ง (แต่หากว่าคนในครอบครัวนั้น เกิดไปทำงาน ต่างจังหวัดและไม่สามารถที่จะกลับมาร่วมพิธีกรรมนี้ได้ ผู้ปกครองของครอบครัวต้องนำเสื้อผ้าของคน ที่ไม่อยู่มาร่วมพิธีกรรมให้ได้ หากไม่ได้เข้าร่วมพิธีกรรมนี้ มังเชื่อว่า สิ่งที่ไม่ดีจะติดตัวไปยังปีถัดๆ ไป และทำอะไรก็ไม่เจริญ)

5) หมูประตู่ผี (อ้วะบัวจ่อง)

เป็นพิธีกรรมที่มุ่งกระทำเพื่อรักษาคนทั้งหมดในบ้านหลังนั้นให้ ปราศจากโรคภัยโดยมีวิธีการรักษา ดังนี้ ซึ่งการประกอบพิธีกรรมหมู่ประตุนั้นจะทำในตอนกลางคืนเท่านั้น อันดับแรกคือจะมีการกล่าวปิด และกล่าวเปิดประตู่ จากนั้นจะมีการฆ่าหมูแล้วต้มให้สุก จากนั้นก็กล่าวปิดประตู่ แล้วนำ หมูที่ต้มสุกนั้นมาหั่นให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ จัดไว้ตามจานที่วางไว้ 9 จาน ซึ่งแต่ละจานจะใส่ชิ้นเนื้อไม่เหมือนกัน โดย

- จานที่ 1 ใส่มือซ้ายหมูและหัวข้างซ้าย
- จานที่ 2 จะใส่ขาขวาหมูกับหัวข้างขวา
- จานที่ 3 จะใส่ขาซ้ายหมูกับคางซ้ายหมู
- จานที่ 4 ใส่มือขวาหมูกับคางขวาหมู
- จานที่ 5 ใส่มือซ้ายหมู
- จานที่ 6 ใส่ขาขวาหมู
- จานที่ 7 ใส่ขาขวาหมูกับใบหู 5 ชิ้น
- จานที่ 8 ใส่มือขวาหมู
- จานที่ 9 ใส่จมูกและหางหมู

ภาพ การปิดกวาดสิ่งที่ไม่ดีออกไป (การหรือซู)

ปราชญ์ชาวบ้านของชนเผ่าม้ง

สำหรับชนเผ่าม้ง นั้นที่โดดเด่นมากที่สุด ก็คือ งานช่างฝีมือ ดีเหล็ก ทำเครื่องใช้เครื่องประดับ การจักสาน การก่อสร้าง การเย็บผ้าปัก การเขียนลายเทียน งานช่างดีเหล็ก ดีมีด ก็เป็นอีกหนึ่งวิชาที่มีความสำคัญต่อพี่น้องชนเผ่า ซึ่งส่วนใหญ่จะพบได้เฉพาะหมู่บ้านชนเผ่าม้ง ที่มีการสืบทอดวิชามาจากบรรพบุรุษ รุ่นปู่ รุ่นพ่อสืบทอดกันมา

ปราชญ์มั่ง ช่างตีมีด

พ่อเผ่าไชตุ แซ่หาง อายุ 75 ปี ถือว่าเป็นปราชญ์ชนเผ่ามั่ง พ่อเผ่าไชตุ มีฝีมือด้านการตีมีด ซึ่งความรู้ภูมิปัญญาเรื่องการตีมีดนั้นสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จากพ่อสู่ลูกเรื่อยมา ลักษณะมีดของชนเผ่ามั่ง จะไม่เหมือนกับชนเผ่าอื่น ชนเผ่ามั่งจะมีการตีมีดตามสภาพการใช้งาน ถ้าเป็นงานหนักตัวมีดก็จะมีลักษณะใหญ่แต่ถ้าใช้ในการดายหญ้าจะทำด้ามมีดให้ยาวเพื่อสะดวกในการฟันหญ้าหรือถ้าตัดไม้ก็จะทำตัวมีดใหญ่ขึ้น มีดของชนเผ่ามั่ง ได้แก่ มีดด้ามยาว (เม้าจั่ว) เคียวเกี่ยวข้าว ขวาน (เต่า) เป็นต้น ทุกวันนี้พ่อเผ่าไชตุในวัย 70 กว่าปี ยังคงตีมีดอยู่ตามสภาพกำลังเริ่มถดถอยเมื่อมีชาวบ้านทั้งพี่น้องชนเผ่าและคนพื้นราบเข้ามาว่าจ้าง โดยพ่อเผ่าตั้งราคาค่าตีมีดไว้ตามแต่ขนาดของมีด ในราคาไม่แพงนัก

ภูมิปัญญาชนเผ่ามั่งที่น่าสนใจอีกอันหนึ่งนั่นคือเข่งหรือแคนมั่งว่ากันว่าท่วงทำนองของเข่งนั้นคือ บทลำนำนชีวิตและจิตวิญญาณ พ่อเผ่าไชตุ แซ่หาง นอกจากจะเป็นปราชญ์ชาวมั่งเรื่องการตีมีดแล้ว พ่อเผ่ายังถือว่าเป็นปราชญ์เรื่อง เข่งหรือแคนมั่งอีกด้วยพอเสร็จจากการตีมีดพ่อเผ่าไชตุชอบมานั่งผ่อนคลายตรงลานดินหน้ากระท่อมไม้ไผ่ของเขาพอหายเหนื่อยอารมณ์ดีพ่อเผ่าลูกเข้าไปในกระท่อมแล้วหยิบ‘เข่ง’แคนมั่งออกมาเป่าด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลและเศร้า การเป่าเข่ง (Qeej) หรือแคนมั่ง นี้ ผู้เป่าจะต้องลุกขึ้นเดินไปตามจังหวะทำนอง เยื้องย่างไปมาด้วย พ่อเผ่าไชตุ บอกว่า การเป่าเข่ง นี้ มันจะเป็นเหมือนบทเพลง คนมั่งที่คุ้นเคย จะรู้ว่านี่คือเพลงอะไร บางครั้งเป็นเพลงที่มีความสุข สนุกสนาน บางครั้งก็เป็นเพลงเศร้า ใช้สำหรับเป่าในงานศพของชาวมั่งกัน

ปราชญ์มั่ง เรื่อง เฆ่ง หรือ แคนมั่ง

พ่อเฒ่าซื่อลือ เลาหาง ปราชญ์ชาวมั่งบ้านห้วยลึก

‘เฆ่ง’ หรือแคนมั่ง ถือว่าเป็นอีกหนึ่งเครื่องดนตรีที่มีคุณค่าต่อชีวิตและจิตวิญญาณของพี่น้องชนเผ่ามั่งมาเนิ่นนานตั้งแต่บรรพบุรุษสืบต่อกันมา นอกจากพ่อเฒ่าซื่อลือ จะสอนเป่าเฆ่ง ในบ้านของตัวเอง เวลาเย็น บางวันก็ไปเป็นครูชาวบ้าน ไปสอนให้กับเด็กนักเรียนโรงเรียนมิตรมวลชน บ้านห้วยลึก ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเป็นกลุ่มเด็กชาวมั่งทั้งนั้นเลย

เฆ่ง ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นมรดกอันล้ำค่าของชนเผ่ามั่งเลยก็ว่าได้ เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกอบในพิธีศพและในพิธีที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียชีวิตไปแล้ว รวมทั้งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในนันทนาการผ่อนคลายได้อีกด้วย เสียงเพลงที่แว่วมาอย่างไพเราะหวาน แสดงความสูญเสีย ที่สลับซับซ้อนนั้นเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ตายกับลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ เสียงเฆ่งที่แว่วออกมาล้วนมีความหมายสอดแทรกบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้กับดวงวิญญาณได้รับรู้ เช่น ให้เขารู้ว่าเขาเสียชีวิตแล้ว ให้กลับมาทานข้าวเช้า มาทานข้าวเที่ยง มาทานข้าวเย็น ให้ผู้ตายนั้นรับรู้สิ่งต่างที่ลูกหลานมอบให้ ให้ผู้เสียชีวิตนั้นมีความสุขในภพต่อ ๆ ไป ให้เดินทางไปพบบรรพชนของตนเองได้ดังนั้น ชนเผ่ามั่งจึงถือว่าหากงานศพใดไม่มีการแสดงเฆ่ง (Qeej) งานศพนั้นก็จะไม่สมบูรณ์ เพราะดวงวิญญาณไม่สามารถไปสู่สุคติได้ นอกจากนี้ เฆ่งยังสามารถนำไปแสดงงานรื่นเริงทั่วไปได้เช่นกัน จะพบได้มากที่สุดในช่วงเทศกาลปีใหม่มั่งและยังเป็นการแสดงเพื่อต้อนรับบุคคลสำคัญหรือแขกบ้านแขกเมือง ได้อีกด้วย

ประเพณี/พิธีกรรม/งานเทศกาล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต ๓

ภาพแสดง เทศการปีใหม่ม้ง

ภาพแสดง เทศการปีใหม่ม้ง

ภาพแสดง เทศการปีใหม่ม้ง

ประเพณี/พิธีกรรม/งานเทศกาล

การเกิด/การตาย

การเกิด

ในอดีตม้งมีความเชื่อว่าเด็กที่เกิดใหม่นั้นเป็นบรรพบุรุษกลับมาเกิดในครอบครัวหรือตระกูล ก่อนที่จะมีสถานีนามัยในชุมชนและการเดินทางไปคลอดที่โรงพยาบาลยังเป็นเรื่องที่ยากลำบากนั้น การคลอดบุตรเป็นไปตามธรรมชาติ โดยอาศัยหมอตำแยในหมู่บ้านช่วยทำการคลอดที่บ้าน เมื่อคลอดและทำความสะอาดทารกแล้ว ตัดรกด้วยไม้ไผ่หรือกรรไกร ถ้าเป็นเด็กชายจะนำรกไปฝังไว้ที่เสากลางบ้าน โดยมีความหมายว่าเด็กชายจะเป็นผู้ที่สืบทอดสายเลือดและพิธีกรรมของตระกูลต่อไป ถ้าบุตรเป็นหญิงจะฝังรกไว้ใต้แคร่นอนของมารดา เพราะต้องการให้ลูกสาวรู้จักกนวลสงวนตัว และรู้จักการบ้านการเรือน เด็กที่เกิดได้ 3 วัน บิดาจะทำพิธีตั้งชื่อ โดยต้องนำไก่ 2 ตัวมาทำพิธีเรียกขวัญ และขอบคุณผีบรรพบุรุษที่ส่งเด็กมาเกิด พร้อมทั้งบอกผีบ้านผีเรือนให้คุ้มครองเด็ก และรับไว้เป็นสมาชิกของครอบครัวและวงศ์ตระกูล

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันหญิงม้งได้หันมาใช้บริการการแพทย์สมัยใหม่ของรัฐตั้งแต่การฝากท้อง มาจนถึงระยะหลังการคลอด ทำให้พวกเขาไม่สามารถเก็บรกของลูกมาฝังไว้ตามจุดได้อีกต่อไป ความเชื่อเกี่ยวกับการฝังรกก็นี้นจึงค่อยๆ หายไป และพิธีการตั้งชื่อของทารกนั้นก็กลับได้รับความสำคัญมากขึ้นตามลำดับด้วย กล่าวคือ จากเดิมที่ใช้แต่ไก่ในการตั้งชื่อและรับประทานอาหารร่วมกันธรรมดาในครัวเรือน ปัจจุบันบางคนถึงกับทำการฆ่าหมูเลี้ยงเฉลิมฉลองกับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงอย่างสนุกสนาน โดยเฉพาะกรณีทารกที่คลอดเกิดมาเป็นลูกชาย เป็นที่สังเกตว่ากิจกรรมที่เกี่ยวกับการเกิดของม้งในอดีตได้รับการตอกย้ำเพียงแค่ครั้งเดียวในชีวิต แต่ปัจจุบันสังคมม้งได้รับอิทธิพลจากสังคมไทยและตะวันตกมากขึ้น คนม้งรุ่นใหม่ล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญกับวันเกิดของพ่อแม่ พี่น้อง ญาติ และเพื่อนฝูงเป็นประจำทุกปี

การตาย

ม้งเชื่อ ว่าพิธีศพที่ครบถ้วนถูกต้อง จึงจะส่งวิญญาณผู้ตายไปสู่สุคติ และควรที่จะตายในบ้านของตน หรือบ้านญาติก็ยิ่งดี เมื่อทราบแน่ชัดว่าบุคคลนั้นใกล้เสียชีวิตแล้ว บรรดาญาติสนิทจะมาชุมนุมพร้อมเพียงกัน เพื่อที่จะได้มาดูแลคนที่ใกล้จะเสียชีวิต ม้งมีความเชื่อว่าการตายในบ้านของตนเองนั้น เป็นผู้มีบุญมาก เพราะได้เห็นลูกหลานของตนเองก่อนตาย ผู้ตายจะได้นอนตายตาหลับพร้อม

รักษาสืบสานผูกพันบ้านเกิด

ทั้งหมด ห่วงทุกอย่าง เมื่อแน่ใจว่าสิ้นลมหายใจแล้ว ญาติจะยิงปืนขึ้นไปบนฟ้า 3 นัด เป็นสัญญาณบอกว่ามีการตายเกิดขึ้นในบ้านหลังนั้น

การตายถือเป็นการเดินทางข้ามภพภูมิของวิญญาณของผู้ตาย จากโลกของมนุษย์ไปยังโลกของจิตวิญญาณ ซึ่งโลกทัศน์ของชาวม้งนั้นไม่มีสวรรค์กับนรก มีเพียงดินแดนที่บรรพบุรุษอยู่ ซึ่งตามเนื้อหาในพิธีกรรมนั้นเป็นบนท้องฟ้า ดังนั้น ภายหลังเสียชีวิตจึงต้องมีการท่องเที่ยวเตร็ดเตร่ (taw kev) ให้วิญญาณของผู้ตายเดินทางไปพบบรรพบุรุษ แต่สิ่งสำคัญคือต้องมีชุดคนตายและรองเท้าที่ทำด้วยเส้นใยกล้วย และต้องใช้แคน (qeej) ซึ่งใช้เป่าคู่กับการตีกลอง เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับวิญญาณของคนตายในระหว่างจัดพิธีศพ

พิธีกรรมศพชาวม้งถือว่าเป็นพิธีกรรมหนึ่ง ที่จะแสดงถึงความกตัญญูต่อเวทียของลูกหลานเมื่อญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวเสียชีวิตไป เนื่องจากพ่อแม่ส่วนใหญ่มักจะอาศัยอยู่กับลูกชายคนเล็ก ฉะนั้นลูกชายคนสุดท้องในฐานะที่อยู่อาศัยกับพ่อแม่และรับมรดกบ้านเรือนต่อจากท่านทั้งสอง จึงต้องเป็นเจ้าภาพหลักในงานศพของพ่อแม่ โดยยังคงมีพี่น้องช่วยหนุนเสริมตามกำลังและความร่วมมิตชอบร่วมด้วย สำหรับจำนวนวันที่จัดพิธีศพนั้น ขึ้นอยู่กับฤกษ์ยามและกำลังทรัพย์ของเจ้าภาพเป็นสำคัญ แต่ส่วนมากแล้วอย่างน้อยสุดก็มักจะตั้งศพไว้เป็นเวลา 3 วัน เพื่อทำการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อและรอให้ญาติพี่น้องใกล้เคียงมาพร้อมหน้ากันและร่วมในขั้นตอนสำคัญ โดยเฉพาะในวันก่อนและวันนำศพไปฝัง คนม้งใช้วิธีการฝังศพ หลังจากนำศพไปฝังครบสามวันแล้วเจ้าบ้านจะทำการส่งข้าวส่งน้ำให้วิญญาณผู้ตาย เริ่มจากที่หลุมฝังศพ เมื่อครบสามวันแล้วจึงเรียกให้มาร่วมรับประทานอาหารกับสมาชิกในบ้านตามปกติ บางแซ่ตระกูลที่ทำหลุมฝังศพแบบจีน คือก่อเหนือหลุมฝังศพด้วยหินและปูนก็จะทำหลังจากครบสามวันแล้ว นับถัดจากวันฝังศพ เมื่อครบ 13 วันแล้ว บางแซ่ตระกูลจะทำพิธี “จี” แล้วค่อย “จ้อ ปลี” หรือปล่อยวิญญาณผู้ตายให้ไปเกิดใหม่ แต่บางตระกูลจะเลือกทำพิธี “จ้อ ปลี” เมื่อครบ 13 วัน สำหรับพิธีกรรมสุดท้าย คือ “อ้าว ญ์ ด้า” หรือการเลี้ยงผีว ซึ่งลูกชายทุกคนต้องทำให้กับพ่อแม่ของตนที่ล่วงลับไปแล้ว ด้วยเชื่อว่าเป็นการตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ด้วยการให้วัวและกระดาดเงินกระดาดทอง ดังนั้น พิธีศพและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องภายหลังงานศพจึงเป็นกิจกรรมหลักที่เชื่อมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกันและกันในบรรดาญาติพี่น้องกับลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่

การเจ็บป่วย

ชาวม้งจะพาผู้ป่วยไปรักษากับผู้ทำพิธีประจำหมู่บ้าน โดยผู้ทำพิธีจะใช้สมุนไพรคู่กับคาถาอาคมตามความเชื่อของชาวม้ง เช่น ผู้ป่วยเป็นไข้ไม่สบายจะใช้สมุนไพรในการรักษาและใช้หมูเช่นไ่ว้

การแต่งงาน

ข้อห้ามสำคัญสำหรับการแต่งงานของหนุ่มสาวม้งคือ ห้ามการแต่งงานระหว่างหญิงกับชายที่เป็นคนในแซ่ตระกูลเดียวกัน ดังนั้น การจับกันของหนุ่มสาว โดยเฉพาะระหว่างกาโยนลูกชว่ง

เทศกาลปีใหม่เป็นโอกาสที่มีการพบปะระหว่างหนุ่มสาวมากที่สุด สิ่งสำคัญคือต้องหลีกเลี่ยงที่จะจับคู่โยนลูกช่วงและทำความรู้จักกับหนุ่มหรือสาวที่เป็นคนแซ่เดียวกันกับตน ปัจจุบันรูปแบบการหาคู่ในกรณีที่อยู่กันคนละหมู่บ้าน คือการพบกันในอินเทอร์เน็ต แม้จะเปลี่ยนชื่อและนามสกุลเป็นไทยกันไปมาก แต่การสอบถามข้อมูลว่าแต่ละคนเป็นคนแซ่อะไรนั้นยังคงสำคัญ เพราะหากแต่งงานกันแล้วต้องเป็นผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม

ในสังคมเกษตรกรรมแบบชุมชนมั่งในอดีต การแต่งงานของหนุ่มสาววัยประมาณ 15 ปี ถือเป็นเรื่องปกติ เพราะมีความจำเป็นเรื่องแรงงานในครัวเรือน กับทั้งยังแต่งงานและมีลูกหลานเร็ว ก็จะเป็นหลักประกันสำคัญสำหรับชีวิตในวัยชราของพ่อแม่ด้วย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสังคมได้ปรับเปลี่ยนไป คนวัยหนุ่มสาวเข้าสู่ระบบการศึกษาในโรงเรียนและทำงานในเมือง จึงขยายอายุการแต่งงานออกไป ประมาณ 20 ปีโดยเฉลี่ย หรือบางรายก็แต่งงานกันวัน 30 กว่าปี ขึ้นกับการได้รู้จักเพศตรงข้ามและความพร้อมของแต่ละคน

รูปแบบการแต่งงานเดิมของม้ง มีทั้งการที่ญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายชายส่งคนไปสู่ขอในบ้านของพ่อแม่ฝ่ายหญิง การพากันไปยังบ้านฝ่ายชายแล้วค่อยส่งคนไปแจ้งพ่อแม่ฝ่ายหญิง หรือแม้กระทั่งการลดฝ่ายหญิงไปยังบ้านของฝ่ายชายแล้วค่อยส่งคนไปแจ้งข่าวแก่พ่อแม่ฝ่ายหญิง แต่รูปแบบการลดนี้ได้รับการประณามและต่อต้านจากสังคม จึงแทบจะไม่มีในสังคมม้งในประเทศไทยแล้ว ไม่ว่าจะในรูปแบบไหนก็ตาม เมื่อฝ่ายชายพาหญิงสาวเข้าบ้านนั้นต้องใช้ไก่ตัวผู้มาทำพิธีวนเหนือหัวของทั้งคู่ เพื่อปิดเป่ารังควานกับเจ้าพ่อผีบรรพบุรุษและผีเรือนของพ่อแม่ฝ่ายชายว่าได้รับสมาชิกใหม่เข้ามาในบ้านหลังนี้แล้ว เมื่อครบสามวันแล้วต้องทำพิธีเรียกขวัญลูกสะใภ้ใหม่ หากผลการเจรจาลงเอยว่าพ่อแม่ฝ่ายหญิงต้องการจัดพิธีแต่งงานภายในสามวัน ฝ่ายชายก็ต้องเตรียมยกขบวนไปภายในวันที่สาม แต่หากพ่อแม่ฝ่ายหญิงยังไม่พร้อม ก็เพียงมีญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายชายพาทั้งคู่กลับไปเยี่ยมพ่อแม่พี่น้องของฝ่ายหญิงในวันที่สามก็พอ

งานแต่งงานหลักจะจัดขึ้นที่บ้านพ่อแม่ของฝ่ายหญิง โดยญาติฝ่ายชายต้องจัดคณะผู้ทำหน้าที่ตำแหน่งต่าง ๆ ในงานแต่งงาน เดินทางพร้อมกับเจ้าบ่าวและเจ้าสาวไปยังบ้านของพ่อแม่ฝ่ายหญิงตามวันทีนัดหมาย เริ่มต้นด้วยการเจรจาค่าน้ำนมหรือสินสอดที่ฝ่ายชายต้องจ่ายให้กับพ่อแม่ฝ่ายหญิง จากนั้นจึงเป็นงานเลี้ยง ซึ่งปกติแล้วทุกขั้นตอนจะใช้เวลาประมาณสองวันหนึ่งคืน จึงยกขบวนกลับมาบ้านของพ่อแม่ฝ่ายชายเพื่อรายงานผลการจัดงานแต่งงานและขอบคุณคณะผู้ร่วมเดินทาง เป็นอันเสร็จพิธี ทั้งนี้ ในกลุ่มคนม้งรุ่นใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมไทยและตะวันตก รูปแบบของพิธีกรรมแต่งงานจะมีการประยุกต์เป็นแบบสากลมากขึ้น เช่น การแต่งงานจัดงานเลี้ยงในโรงแรมหรือรีสอร์ท การจัดแบบคริสเตียนในโบสถ์ในกรณีของม้งคริสเตียน หรือหากเป็นการแต่งงานระหว่างม้งกับคู่แต่งงานที่ไม่ใช่ม้ง ก็ขึ้นอยู่กับการตกลงกันระหว่างญาติของทั้งสองฝ่ายว่าจะจัดแบบไหน

ประเพณีแต่งงาน ชาวม้ง จะไม่เกี่ยวพาราสี หรือแต่งงานกับคนแซ่หรือตระกูลเดียวกัน เพราะ ถือเป็นพี่น้องกัน ชาวม้งนิยมแต่งงาน ในระหว่างอายุ 15 – 18 ปี เมื่อแต่งงานกันแล้วฝ่ายหญิง

จะย้ายเข้ามาอยู่ในบ้านของฝ่ายชาย ซึ่งนับเป็นการเพิ่มสมาชิกในครอบครัวชายชาวม้งอาจมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน อยู่รวมกันในบ้านของฝ่ายสามี

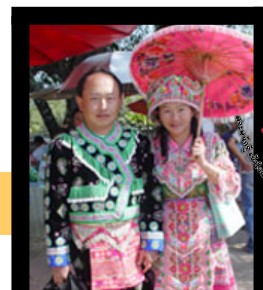
ในอดีตมักจะหาภรรยาให้กับบุตรชายของตน เมื่อมีอายุประมาณ 14-16 ปี หากรู้ว่ามีบุตรชายไปชอบหญิงสาวลูกของใคร ถึงกับต้องการไ้เป็นภรรยา บิดาจะไหว้ผีด้วยธูป 7 ดอก และต้มไก่เช่นผี โดยอธิษฐานว่าหากบุตรของตนแต่งงานกับหญิงสาวแล้ว จะอยู่เย็นเป็นสุขร่ำรวยมีเงินมีทองหรือไม่ ขอให้ผีตอบโดยดูลักษณะดี หรือไม่ดีที่ลิ้นไก่และกระดูกขาไก่ที่ตนเช่นไหว้ หากมีลักษณะไม่เป็นมงคล บิดาจะบอกให้บุตรเลิกติดต่อกับหญิงสาวคนนั้น และฆ่าไก่อีกเพื่อเช่นผี เพื่อทราบคำทำนายของผีเกี่ยวกับหญิงคนนั้น ถ้าได้ลักษณะเป็นมงคลก็จะจัดเถ้าแก่ 2 คนไปสู่ขอหญิงสาว ซึ่งในการไปสู่ขอนั้นจะให้บุตรชายที่จะไปแต่งงานไปกับเพื่อนพร้อมกับเถ้าแก่ เพื่อให้ชายหนุ่ม และหญิงสาวซึ่งจะแต่งงานได้พบปะซึ่งกันและกัน เพื่อตกลงใจขั้นสุดท้ายขณะเดินทางไปสู่ขอ ถ้ามีสัตว์ป่า เช่น งู หรือกวางเดินตัดหน้า หรือมีคนตายในหมู่บ้านที่เดินทางผ่าน มั้ถือว่าเป็นลางร้ายมักเลิกล้มความตั้งใจที่จะไปสู่ขอ เพราะถ้าแต่งงานไปแล้วอาจอยู่ด้วยกันไม่นาน อาจตายจากกัน หรือทำมาค้าขายไม่ขึ้น อย่างไรก็ตามหากมีสัตว์ป่าเดินตัดหน้าถึง 2 ครั้งหรือมากกว่านั้น ก็ไม่ถือว่าเป็นลางร้าย เพราะม้งเชื่อว่าสัตว์ป่าออกมาหากินโดยปกติวิสัย ม้งนิยมไปสู่ขอในเวลาเย็นหลังจากเลิกทำงาน เมื่อไปถึงบ้านหญิงสาว และได้รับเชิญเข้าไปในบ้าน เถ้าแก่ฝ่ายชายจะหยิบยาเส้นขนาดโตประมาณเท่านิ้วหัวแม่มือ มอบให้บิดามารดาของหญิงสาว แล้วแจ้งให้รู้ว่าลูกชายของใครต้องการอยากจะเป็นลูกชายของท่าน

ตามประเพณีของม้ง บิดามารดาของฝ่ายหญิง-ชายตกลงเพียง 2 คนไม่ได้ จะต้องเรียกบรรดาญาติพี่น้องมาช่วยพิจารณาตกลงใจด้วย แม้คณะญาติจะเห็นชอบด้วยแล้ว ฝ่ายบิดามารดาของหญิงสาวจะกล่าวอ้างเหตุผลเป็นทำนอง ไม่รับในการสู่ขออีกครั้งหนึ่งก็ได้ เพื่อเป็นการยืนยันว่าฝ่ายชายมีความตั้งใจอย่างแรงกล้าในการสู่ขอหญิงสาว ทางฝ่าย หญิงสาวจะตั้งเถ้าแก่ของตนขึ้น 2 คน เพื่อตกลงกับเถ้าแก่ฝ่ายชายในเรื่องเงินสินสอด โดยเถ้าแก่ทางฝ่ายหญิงสาว จะนำเหล้า 1 ขวด และจอกดื่มเหล้า 4 ใบ ไปวางไว้บนโต๊ะเหล้า ซึ่งอยู่ใกล้กับประตูบ้านด้านใน เถ้าแก่ทั้งสองฝ่าย จะมาร่วมนั่งดื่มเหล้า และเจรจากันในเรื่องการสู่ขอ เมื่อเป็นที่ตกลงกันได้ เถ้าแก่ฝ่ายหญิงจะกล่าวว่านั่งดื่มเหล้าที่ปากประตูเป็นการกีดขวางทางเดิน จึงควรย้ายไปที่อื่นจะดีกว่า จากนั้นคณะทั้งสองฝ่ายจะย้ายโต๊ะไปนั่งข้างในบ้านแล้ว เสร็จจากตกลงกันเรื่องสินสอด และกำหนดวันแต่งงานในคืนนั้น เถ้าแก่ฝ่ายชายจะนอนค้างแรมที่บ้านหญิงสาว 1 คืน รุ่งขึ้นจึงเดินทางกลับ

ในทางตรงกันข้ามหากฝ่ายหญิงสาวปฏิเสธการสู่ขอในครั้งนี้ เถ้าแก่ฝ่ายหญิงสาวจะย้ายโต๊ะไปดื่มเหล้ากันข้างนอกบ้าน เมื่อเหล้าหมดขวดฝ่ายชายก็จะลากลับบ้าน หากฝ่ายชายมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสมรสกับหญิงสาว แม้จะถูกปฏิเสธการสู่ขอไปแล้ว 1 ครั้ง ก็จะพยายามไปสู่ขออีกถึง 2 ครั้ง หากไม่สำเร็จก็เลิกกันไปเอง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้ม้งบางหมู่บ้าน ไม่นิยมการสู่ขอแต่นิยมการฉุดหรือหนีตามกัน เมื่อทำมาหากินมีเงินทองแล้วจึงไปสู่ขอ และจัดพิธีแต่งงานในคราวเดียวกัน

ชมเขต ๓

มัดมืออวยพรให้กับคู่บ่าวสาว และต้อนรับฝ่ายหญิงเข้าสู่บ้านฝ่ายชาย

การขึ้นปีใหม่

ชาติพันธุ์ม้งมีประเพณีและวัฒนธรรมตลอดทั้งความเชื่อ เป็นของตนเองสืบมา แต่บรรพบุรุษ เช่น **ประเพณีฉลองปีใหม่** เรียกว่า “น่อเป็โจวซ์” แปลว่ากินสามสิบ โดยถือเอาวันสุดท้ายคือ 30 ค่ำ ของเดือน 12 ในทุกปีเป็นวันส่งท้ายปีเก่า อยู่ในราวปลายเดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม ชาวม้งจะ ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกคนจะสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ ประดับเครื่องเงินสวยงาม เด็ก ๆ จับกลุ่มกันเล่น ลูกข่าง และร้องรำทำเพลง หนุ่มสาวจะจับคู่กันโยนลูกข่าง พุดคุยกัน

ในสังคมเกษตรแบบพึ่งพาตนเองในอดีต เทศกาลปีใหม่ม้งจัดขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง ภายหลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวโพดและข้าวไร่ และกิจกรรมการละเล่น ก่อนที่จะเริ่มฤดูการเพาะปลูกใน ปีต่อไป ดังนั้น ขึ้นปีใหม่ของม้งจึงเป็นวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 1 ในทางจันทรคติ ซึ่งปกติแล้วมักจะตรงกับ ช่วงต้นถึงกลางเดือนธันวาคม ทั้งนี้ บางปียังไม่เสร็จการเกี่ยวเกี่ยวข้าวในช่วงเวลาดังกล่าว ดังนั้น ผู้นำ ม้งในประเทศไทยจึงตกลงกันให้จัดงานขึ้นปีใหม่ม้งกันในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 ซึ่งอยู่ระหว่างปลายเดือน ธันวาคมหรือต้นมกราคมของทุกปี กระนั้นก็ตาม หลายหมู่บ้านที่เคยจัดวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 1 ก็ยังคง ยึดตามแบบเดิมอยู่ นอกจากนั้นแล้วหลายหมู่บ้านยังได้เปลี่ยนมาจัดช่วงวันหยุดยาวในช่วงปีใหม่ สากล เพราะเป็นโอกาสที่ลูกหลานซึ่งส่วนใหญ่ออกไปเรียนหนังสือและทำงานในเมืองได้หยุดยาวและ กลับมาเยี่ยมบ้าน ดังนั้น ความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการจัดงานปีใหม่ม้งตรงกัน จึงยังคงพบเห็น ในชุมชนม้งต่าง ๆ ในประเทศไทยในยุคปัจจุบัน

ปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงประมาณสองทศวรรษที่ผ่านมาคือ การเฉลิมฉลองเทศกาลปี ใหม่มีหลากหลายระดับ กล่าวคือ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านที่สมาชิกในหมู่บ้านร่วมเล่นสนุกสนานกัน ระดับ เขตพื้นที่ที่เป็นการรวมเอาหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันมาเป็นเครือข่าย แล้วชาวบ้านจากหมู่บ้านใน กลุ่มเครือข่ายมาร่วมงานเฉลิมฉลองด้วยกันหนึ่งวัน ด้วยการเวียนกันเป็นเจ้าภาพในแต่ละปี และใน ระดับจังหวัด อย่างของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการจัดให้เครือข่ายหมู่บ้านม้งต่าง ๆ เข้ามาร่วมกิจกรรมกัน เพื่อเฉลิมฉลองในสามวันสุดท้ายของเทศกาลปีใหม่

ในด้านของพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลปีใหม่ ส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมในระดับของครัวเรือน และระดับชุมชน กล่าวคือ ในระดับครัวเรือน ในวันส่งท้ายปีเก่า คือวันแรม 15 ค่ำเดือน 12 (หรือบาง หมู่บ้านเป็นเดือน 1) ในกลุ่มของม้งเดิมมีพิธีล่อไก่ หรือล่อชู้เพื่อปัดเป่ารังควานให้หมดสิ้นไปกับปี

เก่า ขณะที่ทั้งสองกลุ่มมีการอุปถัมภ์ หรือเรียกขวัญสมาชิกในครัวเรือน ขวัญพืชพันธุ์ธัญญาหาร ขวัญเงินขวัญทองให้กลับเข้ามาบ้านเพื่อร่วมเฉลิมฉลองเทศกาลปีใหม่ กรณีของครัวเรือนที่มีหมอนั่งหรือหมอนทรง ก็จะทำพิธีปล่อยทหารเน้งไปฉลองปีใหม่ในวันดังกล่าวด้วย นอกนั้นทุกครัวเรือนจะทำพิธีจี๋สือก้า หรือสักการะผีเรือนซึ่งแทนด้วยแผ่นกระดาษที่ติดไว้ที่ฝาบ้าน การสักการะบรรพบุรุษและผีเรือน กับทั้งการเชื้อเซี้ยเม้ง หรือการสักการะผีธรณีประตุ การสักการะบรรพบุรุษด้วยจั่วหรือข้าวปุกที่ตำใหม่ เป็นต้น ส่วนวันขึ้นหนึ่งค่ำ เป็นการสักการะผีตงเซ้ง หรือผีเจ้าที่ซึ่งได้เชิญให้มาประจำที่ต้นไม้อใหญ่เหนือหมู่บ้าน โดยตัวแทนของแต่ละครัวเรือนจะนำอาหารและรูปเทียนกับ

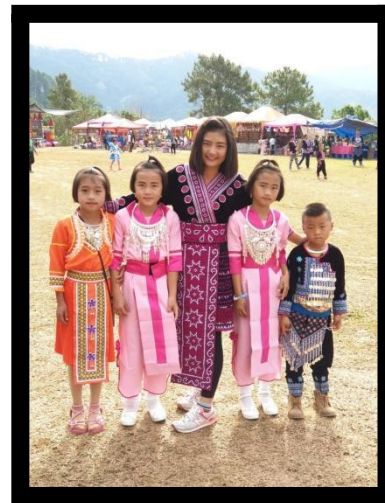
กระดาษเงินกระดาษทองไปร่วมทำกับผู้นำพิธีกรรมของหมู่บ้าน นอกนั้นเป็นการเปเจี้ย หรือการดำหัวผู้อาวุโส กับการไปเคารพบรรพบุรุษที่หลุมฝังศพ และในเช้าวันขึ้น 3 ค่ำจะมีพิธีสักการะผีบรรพบุรุษกับผีเรือนเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการสิ้นสุดเทศกาลปีใหม่อย่างเป็นทางการ แต่ในส่วนองงานเฉลิมฉลองที่เป็นงานละเล่นร่วมกันของหมู่บ้านนั้นยังคงดำเนินต่อไป ซึ่งจะกินวันขึ้นขึ้นกับว่าเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่และข้อตกลงร่วมกันของผู้นำกับชาวบ้าน

การละเล่นกลางลานหรือสนามของหมู่บ้านเป็นวัตถุประสงค์หลักอย่างหนึ่งของการจัดงานเฉลิมฉลองการขึ้นปีใหม่ม้ง มุ่งที่จะให้วัยหนุ่มสาวได้มีพื้นที่ในการพบปะหากันผ่านกิจกรรมการโยนลูกช่วงเป็นสำคัญ ผู้หญิงเป็นฝ่ายที่เย็บและเตรียมลูกช่วงมา จะเป็นฝ่ายที่เริ่มชวนชายต่างแ่งที่ตนพึงพอใจจะโยนลูกช่วงด้วย (ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของฝ่ายชายด้วย ถ้าฝ่ายชายไม่ชอบฝ่ายหญิง เขาก็สามารถปฏิเสธที่จะไม่โยนก็ได้) ระหว่างการโยนลูกช่วงก็จะเป็นโอกาสที่ทั้งคู่ได้สนทนากันและกัน หากมีความพึงพอใจกันก็จะโยนลูกช่วงกันยาวนานหรือตลอดวัน แต่หากไม่ชอบพอกันก็โยนพอเป็นมารยาทสักครู่ก็แยกย้ายกันไป ทั้งนี้ การเล่นโยนลูกช่วงไม่ได้หมายความว่าต้องแต่งงานหรือเป็นคู่รักกันเสมอไป แต่เป็นการร่วมสนุกสนานและได้รู้จักกันมากกว่า ในอดีตนั้นยังมีการร้องเพลงโต้ตอบกันระหว่างการโยนลูกช่วงด้วย ฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นชายหนุ่มหรือหญิงสาวก็ตาม ต่างก็ต้องสวมใส่เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายที่ดูดีและมีราคาเพื่อดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้าม ขณะที่พ่อแม่และญาติพี่น้องของทั้งฝ่ายชายและหญิงเองต่างก็มีความตื่นตัวในวันดังกล่าว เพราะพวกเขาเองก็จะได้ภาคภูมิใจที่ได้เห็นลูกหลานแต่งชุดสวยงาม รวมทั้งอาจช่วยลูกๆ ของพวกเขาหาคู่ชีวิตด้วย ในกรณีที่ลูกพร้อมที่จะแต่งงานแล้ว อย่างไรก็ตาม เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป หนุ่มสาวชาวม้งรุ่นใหม่มิได้ใช้การโยนลูกช่วงดังกล่าวเป็นสื่อกลางในการพูดคุยอีกต่อไป มีเพียงส่วนน้อยที่ยังคงทำการโยนลูกช่วงอยู่บ้าง แต่ความหมายของการโยนนั่นไม่ได้เป็นเหมือนกับในอดีตแล้ว หนุ่มสาวเพียงแค่ออกรับโยนในเวลาสั้นกับคนที่รู้จักกันแล้วเพื่อเป็นความสนุกสนานเท่านั้น

การละเล่นอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากการโยนลูกช่วงในเทศกาลปีใหม่ม้ง เดิมนั้นมีการการตีลูกขนไก่กับการตีลูกข่าง แต่ในยุคสองทศวรรษที่ผ่านมาที่มีการรวมกันเป็นเครือข่ายหมู่บ้านม้งเพื่อจัดงานปีใหม่ร่วมกันวันหนึ่งนั้นเกิดขึ้นในยุคการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชนม้งด้วย จึงมีการจัดกิจกรรมแสดงและการละเล่น รวมทั้งเกมส์กีฬาพื้นบ้านหลายอย่างด้วยกัน เช่น ขบวนพาเหรดย้อนยุค

การแข่งขันตีลูกข่าง การแข่งขันยิงหน้าไม้ การแข่งขันลื้อเลื่อนไม้ หรือม้งฟอร์มูล่า การแข่งหาบน้ำ ฝัดข้าว เย็บผ้า ฯลฯ ที่ทำให้กลุ่มผู้ชายและผู้หญิงต่างวัยล้วนแล้วแต่มีส่วนร่วมกันถ้วนหน้า

ความเปลี่ยนแปลงอีกอย่างหนึ่งของงานเฉลิมฉลองปีใหม่ของคนม้งทั่วไปในปัจจุบันคือการมีงานมหกรรมเหมือนงานเทศกาลและตลาดนัดทั่วไปที่มีการซื้อ-ขายอาหารและสิ่งของเครื่องใช้ ชมการแสดงเพื่อความบันเทิงบนเวที การแข่งขันกีฬาพื้นบ้านและกีฬาสากล และการพบปะสังสรรค์กับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงเป็นหลัก นอกเหนือจากเทศกาลต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับความเชื่อและระบบจารีตประเพณีเดิมที่กล่าวมาก่อนหน้านี้แล้ว ยังมีเทศกาลอื่น ๆ ที่คนม้งจัดขึ้นมาเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของตนเองและชุมชน เช่นงานแสดงสินค้าต่าง ๆ ของบริษัทห้างร้านที่จัดขึ้นเพื่อให้ลูกค้า (ม้ง) สามารถจับจ่ายซื้อชุดม้งและเครื่องแต่งกายม้งก่อนที่จะถึงเทศกาลเฉลิมฉลองวันปีใหม่ม้งที่ทุกคนต้องสวมใส่ งานลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีตามชุมชนที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เช่น อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอพบพระ จังหวัดตาก เป็นต้น นอกจากนี้ม้งในบางพื้นที่ยังมีความพยายามในการจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ม้งและงานคอนเสิร์ต ม้งนานาชาติเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงของพวกเขาให้กับผู้บริโภคชาวม้งทั่วโลกด้วยเทศกาลต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผลมาจากกระแสของทุนนิยม

การเซ่นไหว้บรรพบุรุษ

ในโอกาสสำคัญของรอบปีจึงต้องมีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ เช่น การกินข้าวใหม่ ข้าวโพดใหม่ แดงกวาใหม่ การดำจั่วหรือข้าวปุกตอนปีใหม่ เทศกาลปีใหม่ รวมทั้งการที่จะออกเดินทางไกลซึ่งต้องการกำลังใจหรือการคุ้มครองจากบรรพบุรุษ ชาวม้งจะทำพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ด้วยการเตรียมอาหารใหม่ที่มีข้าวสุกและเนื้อไก่ต้ม หรือข้าวโพดใหม่ แดงกวาใหม่ กับจั่ว เป็นต้น แล้วเชิญวิญญาณบรรพบุรุษให้มาร่วมกินดื่ม โดยอาจมีเหล้าเป็นส่วนประกอบในการเซ่นไหว้ด้วย นอกจากนั้นยังมีการเผาธูปและกระดาษเงินกระดาษทองไปให้บรรพบุรุษด้วย เช่นเดียวกับคนจีน คนม้งก็มีพิธีกรรมในการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่เรียกว่า “เซ่งเม้ง” คนม้งมักจะทำพิธีดังกล่าวในช่วงเวลาประมาณเดือนมีนาคม

ของทุกปี ลูกหลานแต่ละคนไม่ว่าจะเป็นชายในครอบครัวหรือหญิงที่แต่งงานออกจากครอบครัวเดิม
ขอตนแล้วก็ตาม เป็นช่วงเวลาที่ลูกหลานนำอาหารและผลไม้ กับทำการเผากระดาษเงินกระดาษทอง
และธูปให้บรรพบุรุษ ณ สุสาน พร้อมกับการขอพรจากพบบรรพบุรุษเพื่อให้อยู่ดีมีสุขและประสบผล
สำเร็จในการทำมาหากิน ไม่ว่าจะเป็นการเพาะปลูกในฤดูกาลผลิตต่อไป หรือการเรียนและการค้าขาย
เป็นต้น

ศาสนาและความเชื่อ

ภาพแสดง พิธีเลี้ยงผีสำหรับคนป่วย

ภาพแสดง พิธีบอกกล่าวผีบรรพบุรุษ

ภาพแสดง การทอเส้นใยกล้วย

ศาสนาและความเชื่อ

ชาวเขาเผ่าม้ง แม้เขาจะอยู่บนดอยสูง ซึ่งใคร ๆ ก็ไปไม่ค่อยถึง แต่ภัยธรรมชาติที่มีอำนาจก็ตาม ขึ้นไปล้างผลาญชีวิตของเขา ให้ได้รับความทุกข์เหมือนคนทั่วไป ความเจ็บไข้ ความแก่ ความตาย ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจต่าง ๆ ไม่มีใครสามารถจะหลีกเลี่ยงได้เลย 3 มนุษย์ทุกประเทศทุกเหล่าที่เกิดมาในโลก ใบนี้กำลังวุ่นวายเพราะความทุกข์และได้พยายามดิ้นรนหาทางระงับทุกข์เหล่านั้นด้วยวิธีการต่าง ๆ พวกชาวเขาก็นิยมวิธีการเอาชนะทุกข์ด้วยเหมือนกัน โดยมีการทำพิธีด้วยการนับถือบวงสรวงผีพวกเขาเชื่อว่า พวกอมมนุษย์ มีผีและเทวดาที่อยู่ตามต้นไม้ ภูเขา มีอำนาจมากกว่าสิ่งใดในโลก ชาวเขามักมีการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่อยู่บนฟ้า ในลำนํ้า ประจำต้นไม้ ภูเขา ไร่นา ฯลฯ ชาวเขามักจะต้องเซ่นสังเวยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เหล่านี้ปีละครั้ง ผีจะทำให้คนเป็นอะไรได้ทุกอย่าง แม้แต่การเจ็บป่วยมีมืบทบาทสำคัญที่จะต้องแก้ไข ไม่มีอะไรจะมีอำนาจเหนือผีไปได้เทวดาส่งคน มาเกิด คนเกิดมาแล้ว ไม่ตั้งอยู่ในศีลในธรรม ใจบาปหยาบช้า คำพูดคิดอะไรที่มีแต่ชั่วช้าสามานย์ ผีเจ็บใจ และจะทำให้คนป่วยและตายในที่สุด ฉะนั้นพวกเขาจึงหันหน้าเข้าหาที่พึ่งอันประเสริฐคือผี จึงต้องเลี้ยงผี เป็นประจำเพื่อแก้ทุกข์ดังกล่าว การเลี้ยงผีมีอยู่หลายอย่าง ตามความจำเป็นและประเภท ดังต่อไปนี้

- (1) เลี้ยงผีครบรอบปีใหม่
- (2) เลี้ยงผีรักษาคนป่วย
- (3) เลี้ยงผีตั้งชื่อเด็ก เรียกขวัญเด็ก
- (4) เลี้ยงผีเพื่อล้างบาปประจำแซ่

ทั้งในอดีตและปัจจุบันชาวเขามังส่วนใหญ่ยังคงมีความเชื่อในเรื่องการนับถือผีอยู่มาก กล่าวคือ ชาวเขามังจะมีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อบูชาทั้งผีดีและผีร้าย ซึ่งการบูชาผีดีก็จะเป็นไปเพื่อตอบแทนผีที่ดี ให้ความคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินทั้งหลายให้อยู่ดี ส่วนการบูชาผีร้ายก็เพื่อป้องกันไม่ให้มาทำอันตราย ต่อชีวิตและทรัพย์สินทั้งปวง แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน นอกจากความเชื่อที่ว่าผีจะทำให้เกิดโรคร้ายหรือปราศจากโรคร้าย ชาวเขามังยังรับรู้ อีกว่านอกจากการรักษาความเจ็บป่วยด้วยหมอผีแล้ว ยังมีหมอจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลหรือหมอในโรงพยาบาลที่สามารถจะบรรเทารักษาโรคได้ ดังนั้นชาวเขามังจึงรู้จักที่จะหายาแก้ไข้เล็ก ๆ น้อย ๆ มารักษาเอง โดยหาซื้อได้ที่กองทุนยาในหมู่บ้านหรือไปขอมาจากครูที่ประจำอยู่ในหมู่บ้าน หรืออาจจะไปรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลรวมทั้งที่โรงพยาบาล ในจังหวัดด้วย

การทำพิธีเลี้ยงผีรักษาคนป่วย

ความเชื่อเรื่องการทำผี หรือการลงผี (การอ้วเน้ง)

เป็นการรักษาอีกประเภทหนึ่งของม้ง การอ้วเน้ง (การทำผีหรือลงผี) มีอยู่ 3 ประเภท คือ การอ้วเน้งข่อยซึะ การอ้วเน้งเกรทัง และการอ้วเน้งไซโย ซึ่งแต่ละอ้วเน้งมีความแตกต่างกันออกไป การรักษาที่แตกต่างกันไปด้วย การจะอ้วเน้งได้เมื่อมีคนในครอบครัวเจ็บป่วยโดยไม่รู้สาเหตุ เป็นการรักษาอีกประเภทหนึ่ง ดังนั้นม้งมักจะนิยมอ้วเน้งเพื่อการเรียกขวัญที่หายไปหรือมีผีพาไปให้กลับคืนมาเท่านั้น ซึ่งม้งเชื่อว่าการเจ็บป่วยเกิดจากขวัญที่อยู่ในตัวหายไป

มีวิธีการรักษา ดังนี้ เวลาอ้วเน้งหรือทำผีนั่น คนที่เป็นพ่อหมอจะเริ่มไปนั่งบนเก้าอี้ แล้วร่ายเวทมนต์คาถาต่างๆ พร้อมกับติดต่อกับผีแล้วไปคลี่คลายเรื่องราวต่าง ๆ กับผี ถ้าคลี่คลายได้แล้วจะมีการฆ่าหมู แต่ก่อนจะฆ่าหมูนั้น จะต้องให้คนไข้ไปนั่งอยู่ข้างหลังพ่อหมอ แล้วผูกข้อมือ จากนั้นนำหมูมาไว้ข้างหลังคนไข้ แล้วพ่อหมอจะสั่งให้ฆ่าหมู การที่จะฆ่าหมูได้นั้นจะต้องมีคนหนึ่งซึ่งเป็นตัวแทนของพ่อหมอ และสามารถฟังเรื่องราวของการอ้วเน้งได้ รู้ว่าตอนนี้พ่อหมอต้องการอะไร หรือสั่งให้ทำอะไร เมื่อพ่อหมอสั่งลงมา คนที่เป็นตัวแทนต้องบอกกับคนในครอบครัวให้ทำตามคำบอกกล่าวของพ่อหมอ เมื่อสั่งให้ฆ่าหมูก็ต้องนำหมูมาฆ่าแล้วจะนำกัวะมาจุ่มกับเลือดหมู พร้อมกับมาปะที่หลังคนไข้ แล้วพ่อหมอจะเป่าเวทมนต์ให้ จากนั้นจะนำกัวะไปจุ่มเลือดหมู เพื่อไปเซ่นไหว้ที่ผนังที่เป็นที่รวมของของบูชาเหล่านั้น

ดนตรี/นาฏศิลป์/การเล่นพื้นบ้าน

ภาพแสดง กลองและแคน

ภาพแสดง การแสดงระบำม้ง

ภาพแสดง การเล่นลูกข่าง “จูป๊ะ”

ดนตรี/นาฏศิลป์/การเล่นพื้นบ้าน

ดนตรีพื้นบ้าน

มนุษย์ทุกชนชาติต่างมีดนตรีอยู่ในหัวใจของตนเอง แต่ดนตรีของใครจะสุดซึ่งเพียงใดนั้นก็แล้วแต่ที่จะถ่ายทอดออกมาให้คนอื่นได้รับรู้ บ้างถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลงรำนำโดยผ่านริมฝีปาก บ้างถ่ายทอดโดยอาศัยเครื่องดนตรี ซึ่งมีอยู่มากมายหลายชนิด สำหรับเครื่องดนตรีของคนม้งที่มีมาแต่โบราณกาลนั้นก็หลากหลาย แต่ว่าดนตรีเหล่านี้ดูเหมือนว่ากำลังจะสูญหายไปจากวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่

เครื่องดนตรี ม้งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

1. เครื่องดนตรีประเภทเป่า ได้แก่ จิ้งหน่อง "จ่าง" ขลุ่ย และ แคนหรือเข่ง
2. เครื่องดนตรีประเภทตี ได้แก่ กลอง "จื้อ"

เครื่องดนตรีของคนม้งไม่ได้เป็นเครื่องดนตรีที่เล่นประกอบการขับร้องเพลง แต่ในเสียงดนตรีของมันเองสื่อสารแทนคำหรือภาษาที่สามารถฟังเข้าใจได้แล้ว ฉะนั้นเครื่องดนตรีของม้งจึงไม่ได้นำไปเล่นบรรเลงเพื่อประกอบการร้องรำทำเพลงแต่อย่างใด แต่ว่าได้ถูกใช้ในการเป็นเครื่องมือของการสื่อสารในวัฒนธรรมม้ง ซึ่งรูปแบบการสื่อสารดังกล่าวไม่เพียงแต่ใช้ติดต่อสื่อสารกับคนอย่างเดียว แต่กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วด้วย โดยเฉพาะแคน และกลอง

1) แคน หรือเค้ง เครื่องดนตรีโบราณชิ้นสูงของม้ง แต่เดิมทำมาจากไม้ไผ่จำนวน 6 ลำ แต่ละลำมีความยาวที่แตกต่างกันและมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันจุดที่เป่านั้นทำมาจากทองเหลืองหรือโลหะ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากวัสดุต่าง ๆ เหล่านี้เริ่มหายากขึ้น คนม้งจึงหันมาใช้ท่อพีวีซีในการทำแคนแทนลำไม้ไผ่ด้วย ซึ่งมีความมั่นคงและคงทนมากกว่าวัสดุที่ได้มาจากธรรมชาติ และที่สำคัญคือ นอกจากการเป่าแคนเพื่อความจรรโลงใจในชีวิตประจำวันและประกอบการแสดงแล้ว แคนยังเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญด้วย โดยเฉพาะในพิธีงานศพ ที่บทเพลงต่าง ๆ ถูกขับร้องให้กับวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วผ่านแคนเป็นหลัก เมื่อแคนได้ถูกเชื่อมโยงกับพิธีกรรมแล้ว จึงทำให้แคนไม่ใช่เครื่องดนตรีที่ฝ่ายหญิงจะเรียนและเป่าได้

ภาพ ลักษณะของแคนม้ง

2) จยา เช่นเดียวกับกับแคน เครื่องดนตรีชนิดนี้สามารถสื่อสารออกมาเป็นคำพูดให้คนม้งรุ่นอาวุโสฟังเข้าใจได้ ทว่าสิ่งนี้ไม่ได้ถูกนำไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมใด นอกเสียจากการเป็นเพียงเครื่องมือสื่อสารขนาดที่สามารถพกพาติดตัวได้ที่ชายหญิงในอดีตใช้ในการเกี้ยวพาราสีกัน โดยเฉพาะฝ่ายชายที่มักจะใช้เครื่องดนตรีชนิดนี้ในการเรียกหญิงสาวแทนการใช้เสียงของตนเอง เพราะหากใช้เสียงของตนเองเรียก พ่อแม่พี่น้องของฝ่ายหญิงก็อาจรับรู้ได้ว่าเสียงนั้นเป็นเสียงของชายผู้ใด การใช้อุปกรณ์นี้จึงช่วยบดบังน้ำเสียงของผู้ที่ทำการเกี้ยวพาราสีได้ ในอดีต ชายม้งจึงนิยมใช้เครื่องดนตรีชนิดนี้ในการเกี้ยวพาราสีกับสาวม้งในยามวิกาลกัน และฝ่ายหญิงเองก็สามารถที่จะใช้เครื่องดนตรีชนิดนี้สื่อสารกับฝ่ายชายด้วยวิธีการสั่นติและไม้ได้รับกวนพ่อแม่พี่น้องของตนที่กำลังหลับอยู่ด้วย

ภาพ ลักษณะของจายา

3) **ขลุ่ย** ลักษณะของขลุ่ยม้งก็มิได้มีความแตกต่างจากลักษณะของขลุ่ยทั่วไป กล่าวคือ มีลำไม้ไผ่เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ มีลิ้นที่ทำมาจากทองเหลือง และมีรูด้านหน้า 5 รู และด้านหลัง 1 รู เครื่องดนตรีชนิดนี้ผู้ชายเป็นผู้เล่นอย่างเดียวเช่นเดียวกับแคน ชายม้งใช้เครื่องดนตรีนี้ในการเกี่ยวพาราสีและแสดงอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดของตนเอง

ภาพ ลักษณะของขลุ่ยม้ง

4) **ใบไม้** นอกจากเครื่องดนตรีที่กล่าวมาแล้ว คนม้งจะมีการใช้ใบไม้ในการติดต่อสื่อสารกันด้วย โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารของคู่บ่าวสาวในระยะที่ค่อนข้างไกล หากใช้ภาษาธรรมดาในการติดต่อสื่อสาร ก็จะทำให้คนอื่นรู้เสียงของผู้พูด และที่สำคัญเสียงของใบไม้เดินทางได้ไกลกว่าเสียงตะโกนของคน จึงมีการเลือกเป่าใบไม้แทนการใช้คำพูดเพื่อการสื่อสารที่แนบเนียน ไพเราะ และสันติมากขึ้นในการติดต่อสื่อสาร อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ผู้ที่สามารถเป่าใบไม้และมีองค์ความรู้นั้นก็ลด

น้อยถอยลงเมื่อวิถีชีวิตของคนม้งนั้นเปลี่ยนแปลงไป และระบบการติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ก็ถูกพัฒนาจนศิลปะการสื่อสารผ่านสิ่งประกอบสร้างธรรมชาติเหล่านี้ก็พลอยหายตามไปด้วยเช่นกัน

5) กลอง กลองของม้งนั้น ลำของมันทำมาจากไม้ขนาดใหญ่พอสมควร หน้ากลองนั้นซึ่งด้วยหนังวัวที่ตากแห้งและถูกขัดมาอย่างดีแล้ว สำหรับม้งในประเทศไทย กลองนี้จะถูกใช้เฉพาะในพิธีกรรมงานศพ ที่ตีควบคู่ไปกับการเป่าแคนในบทเพลงต่าง ๆ เท่านั้น จะไม่ถูกนำมาตีเล่นนามเทศกาลต่าง ๆ เสียงกลองจึงเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของพิธีศพ

ภาพ กลองและแคนในฐานะดนตรีที่ใช้ในงานศพ

เพลงขอม้ง

บทเพลงโดยส่วนใหญ่นอกจากเป็นการพรรณนาเรื่องราวและความรู้สึกต่าง ๆ ที่ เป็นความทุกข์ยากของการเป็นเด็กกำพร้า การห่างไกลพ่อแม่ไปแต่งงานอยู่กับฝ่ายชายแล้วได้รับความยากลำบาก และการหวงคิดถึงคนรักครั้งในอดีตแล้ว บทเพลงต่าง ๆ ยังถูกฝ่ายชายใช้ในการเกี้ยวพาราสีกับฝ่ายหญิง และทำการโต้ตอบกันไปมาระหว่างกันด้วย การขับร้องบทเพลงโดยปราศจากเครื่องดนตรีประกอบจึงเป็นลักษณะหนึ่งของบทเพลงม้งแบบดั้งเดิม ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ที่คนม้งใช้เครื่องดนตรีตะวันตกประกอบการร้องเพลงเหมือนอย่างเพลงลูกทุ่งและเพลงไทยสากลทั่วไป สำหรับเทศกาลที่นับว่าเป็นเทศกาลแห่งการขับร้องเพลงดั้งเดิมของหนุ่มสาวนั้น เป็นช่วงของงานปีใหม่ ชายและหญิงใดที่โยนลูกช่วงตกในงานปีใหม่ ผู้นั้นจะต้องขับร้องเพลงให้กับอีกฝ่ายหนึ่งฟังวนกันไปแบบนั้น หนุ่มสาวในอดีตจับกันผ่านบทเพลงเหล่านี้เป็นหลัก ซึ่งต่างจากหนุ่มสาวในยุคปัจจุบันที่ใช้คำพูดธรรมดาในการพูดคุยกัน ผู้เขียนขอยกตัวอย่างบทเพลงสั้นบทหนึ่งที่ฝ่ายชายขับร้องขึ้นมาเพื่อทำการยกยอเกี้ยวพาราสีฝ่ายหญิง ซึ่งบทเพลงขอม้งดั้งเดิมนั้นเป็นลักษณะของการเปรียบเปรยที่มีสัมผัสมากกว่าที่จะสื่อสารกันตรง ๆ

“Koj leej niam leej txiv yauv txawj yug, cia koj leej niam leej txiv twb yuav noj txiv tsawb ntxuag npad nav nam es thiaj li yug tau koj tus mes zoo zoo nkauj dawb dawb mos nyoos cuag li nkauj mab daj.

Koj leej niam leej txiv yauv txawj yug, cia koj leej niam leej txiv twb yuav noj npas nav nam ntxuag txiv tsawb es thiaj li yug tau koj tus mes zoo zoo nkauj dawb dawb mos nyoos

พ่อแม่ของเจ้า
ผิวพรรณใสผุดผ่องดั่ง
เจ้ามาทำให้เจ้าสวย

อย่างไรก็ตาม
มังสมัยใหม่หิบบิยิมทำ
หมอลำ แล้วมาใส่เนื้อ
คนมั่งรุ่นใหม่ทั้งในปร

เจ้ามาทำให้เจ้าสวย

ามา เขากินกล้วย เขาก็เกิด

าวและตะวันตก ทำให้นักร้อง
งจีน เพลงสากล หรือแม้แต่
ประกอบแบบนี้เป็นที่นิยมของ

นาฏศิลป์พื้นบ้าน

การเต้นรำ

เฉพาะการเต้นประกอบการเป่าแคน (เค่ง) ของชายม้งกับการรำดาบเท่านั้นที่นับว่าเป็น การละเล่นหรือการเต้นรำที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของคนม้ง นอกนั้นเป็นท่าเต้นและจีบต่าง ๆ ที่ หิบบิยิมมาจากท่ารำและจีบต่าง ๆ ของวัฒนธรรมอื่น ๆ แล้วนำมาดัดแปลงเพื่อประกอบการบพเพลง มังสมัยใหม่

1) การแสดงการเป่าแคนของม้ง

จะแสดงในงานเทศกาลปีใหม่ และวันสำคัญต่าง ๆ เท่านั้น เป็นการสื่อถึงวิถีชีวิตม้ง เนื่องจาก เครื่องดนตรีแคน หรือเข่น (ภาษาม้ง) นั้นเป็นอุปกรณ์คู่กายของชายม้ง เช่นกันที่ใช้ในการสื่อถึงการ บอกรักกับหญิงสาว หรือสามารถใช้แคนในการทำ พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น

ภาพ การแสดงการรำเก็บใบชาของม้ง

2) การแสดงการรำเก็บใบชาของม้ง

จะแสดงในงานเทศกาลปีใหม่ และวันสำคัญต่าง ๆ เท่านั้น เป็นการสื่อถึงเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของม้ง ซึ่งอดีตม้งนิยมเก็บใบชานำมาต้มเป็นน้ำชาดื่มในชีวิตประจำวัน ม้งจึงได้มีการรำลึกถึงคุณค่าของใบชาที่ช่วยทำให้ร่างกายม้งสมัยก่อนค่อนข้างแข็งแรง สามารถตรากตรำทำงานหนักได้ตลอดทั้งปี

3) การแสดง...

จะแสดงในงานเทศกาลปีใหม่ และวันสำคัญต่าง ๆ เท่านั้น เป็นการสื่อถึงความอ่อนช้อยของหญิงสาวม้ง และเป็นการอวดถึงเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่ ซึ่งการแสดงชุดนี้ได้รับวัฒนธรรมจากชนเผ่าพื้นเมือง

ภาพ การแสดงระบำม้ง

การละเล่นพื้นบ้าน

การเล่นลูกช่วง หรือที่คนม้ง เรียกกันว่า “จุเปาะ” นั้นถือว่าการละเล่นเพื่อฉลองวันปีใหม่ม้งโดยเฉพาะ เลยทีเดียว ลูกช่วง นั้นจะมีลักษณะกลมเหมือนลูกบอลทำด้วยเศษผ้า มีขนาดเล็กพอที่จะถือด้วยมือข้างเดียวได้ การเล่นลูกช่วง จะแบ่งกลุ่มผู้เล่นออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย โดยที่ก่อนจะมีการละเล่น ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้ที่เอาลูกช่วงไปให้ฝ่ายชาย หรือญาติ ๆ ของฝ่ายหญิงเป็นผู้ที่นำลูกช่วงไปให้ฝ่ายชาย เมื่อตกลงกันได้ก็จะทำการโยนลูกช่วงโดยฝ่ายหญิง และฝ่ายชายแต่ละฝ่ายจะยืนเป็นแถวหน้า กระดานเรียงหนึ่ง หันหน้าเข้าหากันมีระยะห่างกันพอสมควร แล้วโยนลูกช่วงให้กันไปมาและสามารถทำการสนทนากับคู่ที่โยนได้ ว่ากันว่า การเล่นลูกช่วง นั้นถือว่าเป็นช่วงเวลาแห่งความสุขของหนุ่มสาวชาวม้ง เพราะนี่เป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวชาวม้งได้รู้จักกัน เพื่อมิตรภาพที่ดีต่อกัน และที่สำคัญ ถ้าหนุ่มสาวพึงใจชอบพอกันแล้ว ก็นำไปสู่การแต่งงานกันในอนาคตได้

ถัดไปบนลานดินไถ ๆ กัน เรามองเห็นหนุ่มม้งหลายสิบคน กำลังยืนล้อมรอบกันเป็นวง ข้างในลาน กำลังมีการแข่งขันเล่นลูกช่วง หรือที่ชาวม้ง เรียกกันว่า “เดาต่อลู่” เป็นการละเล่นอีกอย่างหนึ่งที่นิยมเล่นกันในวันขึ้นปีใหม่ของม้ง เป็นการละเล่นสำหรับผู้ชายโดยเฉพาะ การเล่นลูกช่วงในโอกาสเช่นนี้จะแยกเล่นเป็นวงผู้ใหญ่และวงเด็ก การละเล่นชนิดนี้ ก็เพื่อความสนุกสนานสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านด้วยกัน

การประดิษฐ์ลูกช่วง

สำหรับลักษณะของลูกข่าง จะทำมาจากไม้ กล่าวคือจะมีการนำท่อนไม้ขนาด เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3-5 เซนติเมตร ตามความต้องการ และความเหมาะสมของผู้เล่น นำมา ตัดเป็นท่อน ๆ ยาวประมาณท่อนละ 5 นิ้ว แล้วนำไม้ที่ตัดเป็นท่อนนั้นมาทำการตัดแต่งตามต้องการ โดยส่วนหัวจะมีลักษณะทุ่ ๆ ราบเรียบในขณะที่ส่วนหางหรือส่วนที่ใช้ หมุนยื่นพื้นนั้นจะทำให้มี ลักษณะแหลมคล้าย ๆ ดินสอ

การเล่น

(pob) มีลักษณะ ด้วยเศษผ้า มีขนาด ข้างเดียวได้ แบ่งกลุ่มผู้เล่นออก หญิงกับฝ่ายชาย การเล่น ฝ่าย ลูกข่างไปให้ฝ่าย ฝ่ายหญิงเป็นผู้ที่นำ

เมื่อตกลงกันได้ก็จะทำการโยนลูกข่างโดยฝ่ายหญิง และฝ่ายชายแต่ละฝ่ายจะยืนเป็นแถวหน้า กระดานเรียงหนึ่ง หันหน้าเข้าหากันมีระยะห่างกันพอสมควร แล้วโยนลูกข่างให้กันไปมาและสามารถ ทำการสนทนา กับคู่ที่โยนได้

ลูกข่าง หรือที่เรียกกัน ว่า “จุเปาะ” ลูกข่าง กลมเหมือนลูกบอลทำ เล็กพอที่จะถือด้วยมือ การเล่นลูกข่าง จะ เป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่าย โดยที่ก่อนจะมี หญิงจะเป็นผู้ที่เอา ชาย หรือญาติ ๆ ของ ลูกข่างไปให้ฝ่ายชาย

อีกมุมหนึ่งที่ช่วยสร้างสีสันให้กับงานปีใหม่ม้ง นั่นคือ ‘การนั่งรถสามล้อไม้’ การแข่งขันรถสามล้อไม้จะมีเฉพาะในเทศกาลปีใหม่เท่านั้น เป็นการเล่นของเด็ก และผู้ใหญ่ ซึ่งว่ากันว่า สมัยก่อนม้งไม่มีรถ หรือยานพาหนะใช้ในการเดินทาง และไม่มีของเล่นให้กับเด็ก ๆ ได้เล่นกัน เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากความเจริญมาก ดังนั้นไม่สามารถที่จะหาซื้อของเล่นให้กับเด็ก ๆ เล่นได้ ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงได้คิดค้นทำสามล้อไม้ ขึ้นมา เพื่อให้เด็ก ๆ ได้เล่นกัน ต่อมา จึงได้มีการนำมาประดิษฐ์ทำเป็นรถสามล้อไม้ ไม้ทั้งสี่แข่งกัน และได้มีวิวัฒนาการที่จะพัฒนาให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อให้ผู้ใหญ่สามารถที่จะเล่นได้ จนกระทั่งมีการประกวดแข่งขันกันว่า รถสามล้อไม้คันไหนแล่นลงดอยไปไกลที่สุด และรถคันไหนตกแต่งได้สวยงามที่สุด จะเป็นผู้ชนะ

การแสดงการเป่าแคน (เข่ง) จะแสดงในงานเทศกาลปีใหม่ และวันสำคัญต่าง ๆ เท่านั้น เป็นการสื่อถึงวิถีชีวิตม้ง เนื่องจากเครื่องดนตรีแคน หรือเข่ง (ภาษาม้ง) นั้นเป็นอุปกรณ์คู่กายของชาวม้ง เช่นกันที่ใช้ในการสื่อถึงการบอกรักกับหญิงสาว หรือสามารถใช้แคนในการทำ พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น

ภาพ การแสดงการเป่าแคนของชาติพันธุ์ม้ง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2549). *ม้งดอยปู่ย การค้า อัตลักษณ์กับความเป็นชุมชนชาติพันธุ์*. เชียงใหม่:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2560). นามสกุลกับกระบวนการทำให้เป็นไทยในกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง.

สังคมศาสตร์. วารสารทางวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 29(1), 85 - 124.

Chan, Sucheng. (1994). *Hmong Means Free: Life in Laos and America*. Philadelphia:

Temple University Press.

Tapp, Nicholas. (1986). *The Hmong of Thailand: Opium People of the Triangle*. London:

Anti-Slavery Society.

ภาคผนวก

คำสั่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓

ที่ ๑๑๕ /๒๕๖๖

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำองค์ความรู้ด้านชาติพันธุ์ และยกร่าง
กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามโครงการรักถิ่นฐานผูกพันบ้านเกิด ปีงบประมาณ ๒๕๖๖

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓ ได้คำนึงถึงการผลิตเยาวชนที่มีความตระหนักรู้จักท้องถิ่นของตน สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงวางแผนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามที่สืบทอดกันมา จึงได้จัดทำโครงการรักถิ่นฐานผูกพันบ้านเกิด เพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น รวบรวมไว้ในระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (database) จัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อให้สถานศึกษานำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดประสบการณ์ในหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษาต่อไป เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓ โดยจะจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำองค์ความรู้ด้านชาติพันธุ์ ยกร่างและวิพากษ์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามโครงการรักถิ่นฐานผูกพันบ้านเกิด ในวันที่ ๒๐ - ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖ และวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๖ ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานยกร่างกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามโครงการรักถิ่นฐานผูกพันบ้านเกิด ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ ดังนี้

๑. คณะกรรมการอำนวยการและกำกับติดตาม มีหน้าที่ดูแล ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ สนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยปฏิบัติหน้าที่นี้เทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามโครงการ ประกอบด้วย

๑.๑ นายเรืองยศ ปันศิริ	ผอ.สพป.ชม.๓	ประธานกรรมการ
๑.๒ นางสาวพรทิพย์ ทวีวัฒนโสภา	รอง ผอ.สพป.ชม.๓	รองประธานกรรมการ
๑.๓ นางสาวพัชรिता ถิ่นนันท	ผอ.กลุ่มนิเทศฯ สพป.ชม.๓	กรรมการ
๑.๔ นางสาวลักกระ หนั่นชัย	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๑.๕ นางรัชณี อุดทา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๑.๖ นางสาวศิวาณัฐ ใจสัถย์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๑.๗ นางสาวศรัณย์พัชร สิงห์ใจ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๑.๘ นางศิริภัสสร ศิริวงศ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๑.๙ นายเจษฎา ก้องสาคร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๑.๑๐ นางพรกมล ชัดราษฎร์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๑.๑๑ นางอลิสตรา อ่อนอืด	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๑.๑๒ นางสาวอรณิชา เตชะวงศ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ

๑.๑๒ นางสาวกัญญา อินต๊ะปัญญา...

- ๒ -

๑.๑๒ นางสาวกัญญา อินต๊ะปัญญา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๑.๑๓ นายวรกันต์ ศรีวิชัย	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๑.๑๔ นางสาวนิภาพรณ์ สิงห์คำ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๑.๑๕ นางสาวจินดา คำเงิน	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการและเลขานุการ

๒. คณะกรรมการดำเนินงานจัดทำองค์ความรู้ด้านชาติพันธุ์ ยกร่างและวิพากษ์กรอบ
สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามโครงการรักถิ่นฐานผูกพันบ้านเกิด มีหน้าที่ เป็นวิทยากรประจำกลุ่ม วางแผน/
 ออกแบบการจัดทำรูปเล่ม เป็นกองบรรณาธิการกิจในการดำเนินงาน และรายงานผลการดำเนินงานให้
 ผอ.สพป.ชม.๓ ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ที่อาจเกิดจากการดำเนินการตามโครงการฯ ต่อไป ประกอบด้วย

๒.๑ นางสาวพรทิพย์ ทวีวัฒน์โสภา	รอง ผอ.สพป.ชม.๓	ประธานกรรมการ
๒.๒ นางสาวพัชรดา ลำนกเนตร	ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศฯ	รองประธานกรรมการ
๒.๓ นางสาวลักการะ ทนชัย	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๔ นางรชนี อุดทา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๕ นางสาวศิพณัฐ ใจสัตย์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๖ นางสาวศรัณย์พัชร สิงห์ใจ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๗ นางศิริภัสสร ศิริวงศ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
๒.๘ นายเจษฎา ก้องสาคร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๒.๙ นางพรกมล ชัตรราษฎร์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๒.๑๐ นางอลิสตรา อ่อนอด	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๒.๑๑ นางสาวอรณัชชา เตชะวงศ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๒.๑๒ นางสาวกัญญา อินต๊ะปัญญา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๒.๑๓ นายวรกันต์ ศรีวิชัย	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๒.๑๔ นางสาวนิภาพรณ์ สิงห์คำ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๒.๑๕ นายสุพินันท์ กันทะวงศ์	รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยคอกหมู	กรรมการ
๒.๑๖ นางศิริณี บุญเกิด	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว	กรรมการ
๒.๑๗ นางพัชราภรณ์ วิเศษคุณ	ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว	กรรมการ
๒.๑๘ นายวัชร ปางจันทร์	ครู โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว	กรรมการ
๒.๑๙ นางสาวกรรณัฐ สุวรรณวงศ์	ครู โรงเรียนเทพศิรินทร์ ๙	กรรมการ
๒.๑๙ นางสาวจินดา คำเงิน	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	กรรมการและเลขานุการ

๓. คณะกรรมการฝ่ายจัดทำองค์ความรู้ด้านชาติพันธุ์เพื่อจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นฯ
 มีหน้าที่ ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลชาติพันธุ์ในเขตท้องที่ สพป.ชม.๓ รวบรวมเป็นหนังสือองค์ความรู้ด้านชาติพันธุ์
 ในวันที่ ๒๐-๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖ ณ ห้องประชุมเคียงศิริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่
 เขต ๓ ประกอบด้วย

อำเภอฝาง

๑. นางสาวขวัญดารินทร์ วาริธนพัชร	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านเหมืองแร่
๒. นายณรงค์ อินดี	ครู	โรงเรียนบ้านต้นผึ้ง

๓. นางสาวทยานิจ...

- ๓ -

๓. นางสาวทยาธิจ เยสุวรรณ์	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านปาง (ฝาง)
๔. นางสาวหิรัญญา อินทศิริ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านหัวฝาย (ฝาง)
๕. นางสาวนภาพร ยาสุมุท	ครู	โรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน
๖. นางชนิตาภา คุณา	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านห้วยบอน
๗. นางสาวกัญทิรา ศรีใจ	ครู	โรงเรียนบ้านแม่ใจ
๘. นางจุฑามณี กันธะ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านห้วยเขียน
๙. นางสาววีรยา ชุ่มใจ	ครู	โรงเรียนบ้านศรีดอนชัย
๑๐. นางพิชญ์สินี ทรงศรี	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านเวียงฝาง
๑๑. นางพิพากษา ทับไธสง	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านโป่งถีบ
๑๒. นางสาวสุณี อินจันทร์	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านสันทรายคองน้อย
๑๓. นางสาวประไพ ธิมา	ครู ค.ศ.๒	โรงเรียนบ้านขอบด้ง
๑๔. นางสาวสุภาภรณ์ บุตรดีวงศ์	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านลาน
๑๕. นางสาวอัมพิกา หล่อใจ	ครู	โรงเรียนบ้านหัวนา
๑๖. นางมัทนา รุ่งแจ้ง	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านเวียงหวาย
๑๗. นางพัชรา มุขแก้ว	ครู	โรงเรียนบ้านหนองขวาง
๑๘. นางสาววรัญญา ผาลัย	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านมอนปิ่น
๑๙. นายภัทรธร คุณยศยิ่ง	ครู	โรงเรียนบ้านห้วยหมากเลี่ยม
๒๐. นางสาวปนัดดา ทิพย์เนตร	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านม่วงชุม
๒๑. นางสาวมนธิณี ศรีหล้า	ครู	โรงเรียนบ้านเด่นใหม่
๒๒. นางสาวไปรยรักษ์ ดวงแก้ว	ครู	โรงเรียนบ้านสันตันเปา
๒๓. นางสาวพัชรินทร์ เตาะแปะ	ครู	โรงเรียนบ้านสันม่วง
๒๔. นายอนุศิษฐ์ ปัญเชื้อ	ครู	โรงเรียนบ้านดงป่าล้าน
๒๕. นางสาวธิดารัตน์ แสนปัญญา	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านแม่ข้า
๒๖. นางสาวอติยา วงศ์ศา	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านโป่งนก
๒๗. นายปฏิฐวีจันต์ เพ็ญเพชร	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านแม่คะ
๒๘. นางสาวพิชญา คำหอม	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านห้วยไคร้ (ฝาง)
๒๙. นายสงกรานต์ กาวีโล	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านปางปอย
๓๐. นางสาวปภมวัน พึ่งเพราะ	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านแม่องกลาง
๓๑. นางสาวจาพิธิพันธุ์ อินต๊ะแก้ว	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านยาง
๓๒. นางสาวสร้อยนรินทร์ คุมคำ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านทุ่งหลุก
๓๓. นางปิยะนุช วิชาศรี	ครูชำนาญการ	โรงเรียนวิรุณเทพ
๓๔. นางสาววิศิรา ยะเรือน	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านห้วยหอม
๓๕. นายกุลธร ดอนแก้ว	ครูชำนาญการ	โรงเรียนเทพศิรินทร์ ๙ ฯ
๓๖. นางณิชาภา กันธวรรณ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ ๑
๓๗. นางสาวอัญชลี วงศ์จุมปู	ครู	โรงเรียนบ้านหลวง
๓๘. นางพรรณนพ สิกกะ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านต้นสำน

๓๙. นางสาวปิณฑิรา...

- ๔ -

๓๙. นางสาวปิณฑิรา พรหมนุชานนท์	ครูชำนาญการ	โรงเรียนชุมชนบ้านแม่สุ่นหลวง
๔๐. นางชลินี กุมารแก้ว	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านหนองยาว
๔๑. นางมัทธนา ฤทธิโชติ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านปางสัก
๔๒. นางมัลลิกาณัฏฐ์ ไชยสุ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านแม่สุ่นน้อย
๔๓. นางสาวสุภาณี หมีคำ	ครู	โรงเรียนบ้านสันป่าแดง
๔๔. นางสาวสุภาพร กานต์นิติกร	ครูชำนาญการ	โรงเรียนวัดศรีบุญเรือง
๔๕. นางจตุพร อาศัย	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านห้วยงูกลาง
๔๖. นางธมน สังข์สำราญ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนวัดนันทาราม
๔๗. นางสาวกรรณา สุวรรณสังข์	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านสันทราย
๔๘. นางเกศไพฑูรย์ กันธิยะ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านสันตันตุ้

อำเภอแม่เอย

๑. นายอานภาพ ชัยญาชัย	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านห้วยศาลา
๒. นายณัฐวุฒิ สุธรรม	ครู	โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๙
๓. นายฉัตรชัย พรหมมารักษ์	ครู	โรงเรียนกมลเรียม สุโกศล (บ้านผาใต้)
๔. นางสาวจิราภา คัดมัตย์	ครู	โรงเรียนด.ช.ด.ศึกษานารีอนุสรณ์ ๓
๕. นางสาวพัชรี แซ่จ้าว	ครู	โรงเรียนโชติคุณะเกษมบ้านเมืองงาม
๖. นายณัฏฐเอก หมั่นแสวง	ครู	โรงเรียนบ้านสุขฤทัย
๗. นางสาววันเพ็ญ เสงห์หล้า	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านท่ามะแกง
๘. นายนภัสสร ปัญญายศ	ครู	โรงเรียนวัดห้วยน้ำเย็น
๙. นางสาวกุลธิดา คำพา	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านห้วยปู
๑๐. นางสาวอรทัย ชัยเลิศฟ้า	ครู	โรงเรียนไทยทุนบ้านสันตันตุ้
๑๑. นางทิพวรรณ อินสอน	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนดชด.โลออนสมหาจักร ๘
๑๒. นางสาวภาณิดดา ญาศรี	ครู	โรงเรียนเพียงหลวง ๑ ๖ (บ้านท่าตอน)
๑๓. นางสาวทอง กาง	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านหลวง
๑๔. นางสาวกริดา อิ่มใจ	ครู	โรงเรียนโรงเรียนบ้านโละ
๑๕. นางสาวณัฏชนันท์ แก้วอินทร์	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านสันตันหม้อ
๑๖. นางสาวนีย์ พงศ์ประเสริฐสิน	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านป่ากือ
๑๗. นางสาวจันทวรรณ ศรีนวลใหญ่	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านป่าแดง
๑๘. นางจอมศรี ใจอาษา	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านสันปอธง
๑๙. น.ส.ธัญลักษณ์ ธรรมศร	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านห้วยม่วง
๒๐. นางสาวพัชรินทร์ แก้วมะโน	ครู	โรงเรียนศึกษานารีอนุสรณ์ ๒
๒๑. นางสาวจิราภร ก้างออนตา	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนชุมชนบ้านคาย
๒๒. นางสาวสโรชา สอนศรีนุสรณ์	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านห้วยคอกหมู

๒๓. นางสาวแววดาว...

- ๕ -

๒๓. นางสาวแววดาว สุทธิหลวง	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านหนองซิ่นกยาง
๒๔. นางสาวณิชา การินทร์	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนศึกษานารีอนุสรณ์ ๑ (บ้านแม่เมืองน้อย)
๒๕. นางสาวสร้อยทับทิม เดชโพธิ์	ครู	ครู โรงเรียนบ้านอ่างต่ำ
๒๖. นางสาวมนัสนันท์ ไกลมาก	ครู	โรงเรียนประพันธ์-อารีย์หงส์สกุล
๒๗. นางสาวมาลากุล ปันณะราชา	ครู	โรงเรียนบ้านสันป่าเหียว
๒๘. นางสาวณัฐธินันท์ ลือพรม	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านปางต้นเตือ
๒๙. นางนงเยาว์ เพชรคงเทพ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๒ (บ้านเอก)
๓๐. นางสาววิภาดา แก้วคำ	ครู	โรงเรียนบ้านดอนชัย
๓๑. นางสาว ธัญญาทิพย์ ปิงแก้ว	ครู	โรงเรียนบ้านโป่งไฮ
๓๒. นายสุภูมิชัย วงศ์เจริญ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านสันป่าข่า
๓๓. นางสาวณพิชญา ทะนันชัย	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ฮ้าง
๓๔. นางสาวโสภา สุวรรณ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านห้วยป่าช้าง
๓๕. นางพจณี ชัยมูล	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านแม่สาว
๓๖. นางสาวอาภาภรณ์ แก่นการ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านดง
อำเภอไชยปราการ		
๑. นางสาวอริยา จารุสิทธิกุล	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านห้วยบง
๒. นางกัลยาณี อินภักไชย	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านปางดำ
๓. นายสมบูรณ์ เหล็กผืน	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวัดอรุณวุฒาสี
๔. นางสาวชลธิชา ดวงดี	ครู	โรงเรียนวัดบ้านท่า
๕. นางสาวศิริกัญญา มั่นกันน่าน	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านห้วยไผ่
๖. นางสาวพัชรินทร์ อุ่นบ้าน	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านต้นโชค
๗. นายสุชาติ อุ่นจรัสศักดิ์	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านปางวิทยาสรรค์
๘. นางสาวปณัญญา อิ่มโอชา	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านสันชัย
๙. นางสาววรรณ มีฉวี	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว
๑๐. นางสาวรพีชา คำวงศ์	ครู	โรงเรียนสันติวนา
๑๑. นางสาวสุพรรณษา ศรีมา	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านผาแดง
๑๒. นางวรรณกรม์ อำไพรัตน์	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านแม่ทะลบ
๑๓. นางสาวนริศรา ชุ่มเรือน	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านป่าจั่ว
๑๔. นางสาวศินิรัตน์ อายุเย็น	ครู	โรงเรียนบ้านห้วยต้นตอง
๑๕. นายวิทยา หน่อคำ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวัดป่าแดง
๑๖. นางจันทร์จิรา กาหลง	ครู	โรงเรียนบ้านแม่ชี
๑๗. นายวุฒิชัย ยอดศรี	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านถ้ำดับเตา
๑๘. นางสาวสุทธาทิพย์ ชัยทะวี	ครู	โรงเรียนบ้านอ้าย
๑๙. นายภูริทัต สุราษฎร์ชมภู	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านห้วยผาย

๒๐. นางขจาริน...

- ๖ -

๒๐. นางขจาริน ดวงพิชัย	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนชุมชนวัดศรีดงเย็น
๒๑. นางสาววิภาวรรณ ตาดทองดีเด่น ครู		โรงเรียนบ้านเวียงผาพัฒนา

อำเภอเชียงดาว

๑. ว่าที่ร.ต.หญิงจุไรรัตน์ จอมเจ้าวัว	ครู	โรงเรียนบ้านถ้ำ
๒. นางสาววิศนี อินทร์ปาน	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านทุ่งหลุก
๓. นายอริวัฒน์ เชื้อนเก้า	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านเชียงดาว
๔. นายเชาวลิต หล่อเถิน	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านดอน
๕. นางราชัญ กาไชย	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อม
๖. นางทาริกา แก้วระดี	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านทุ่งละคร
๗. นางสาวบุศรินทร์ กันทา	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านปางแดง
๘. นางสาวพรพรรณ สุธ้าย	ครู	โรงเรียนบ้านห้วยทรายขาว
๙. นายธวัชชัย ปทุมรัตน์นางกูร	ครู	โรงเรียนพัฒนาต้นน้ำขุนคอง
๑๐. นางสาวสุนันท์ กองตุม	ครู	โรงเรียนบ้านแม่กอนใน
๑๑. นางฐิตารีย์ แสงสุวรรณ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านทุ่งข้าวพวง
๑๒. นายกฤษณะ วงศรีน	ครู	โรงเรียนแก่น้อยศึกษา
๑๓. นางสาวชุดินันท์ ปิ๋หย่า	ครู	โรงเรียนโครงการหลวงแก่น้อย
๑๔. นายธณินทร มโนวรรณ	ครู	โรงเรียนบ้านเมืองนะ
๑๗. นายส่อมุ เชื้อสายวิบูลย์	ครู	โรงเรียนบ้านแม่ป๋าม
๑๘. นางสาวอำพร ชัยปะละ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านออน
๑๙. นายไชยกร กิตติยาม	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านปางเพื่อง
๒๐. นางสาวกัญญภัทร์ นพรัตน์กุลประเสริฐ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนมิตรมวลชนเชียงใหม่
๒๑. นายพุมพิงค์ ลิ่มไพโรสณธ์	ครู	โรงเรียนบ้านห้วยจะคำน ดชตอนุสรณ์
๒๒. นางสาวสุปราณี จินใจ	ครู	โรงเรียนบ้านปางมะเยา
๒๓. นางสาวนิตยา ดวงเนตร	ครู	โรงเรียนบ้านวังมะริว
๒๔. นายรัฐพล อินโซสา	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านเมืองคอง
๒๕. นางสาวสุทธิดาณต์ เทียนทอง	ครู	โรงเรียนบ้านหนองบัว
๒๖. นางสาวรักชนก ยืนยง	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านใหม่
๒๗. นางสาวรี รักประชา	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนชุมชนบ้านเมืองงาย
๒๘. นางสาวนิรมัย ไชยวงศ์	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านแม่่นะ
๒๙. นายสุริยัน เหล็กแหลม	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านสบคาบ
๓๐. นายชนานันท์ กันทับ	ครู	โรงเรียนวัดปางมะโอ
๓๑. นางสาวบุณพริกา บุญชาติกุล	ครู	โรงเรียนบ้านสันป่าเกี๊ยะ
๓๒. นางสาวสุภัทริญา กาญจนธีระรักษ์	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวัดจอมศรี
๓๓. นางสาวเพชรรัตน์ พันธุ์สุจริตไทย	ครู	โรงเรียนบ้านแม่แมะ
๓๔. นางสาวยลดา หล้าเหลื่อม	ครู	โรงเรียนบ้านแม่ฮ้อใน
๓๕. นายอภิรักษ์ พรหมชนะ	ครู	โรงเรียนบ้านปาง (เชียงดาว)
๓๖. นางสาวพิชานันท์ โพธิเมือง	ครู	โรงเรียนบ้านอรุโณทัย

๓๗. นางสาวสุดารัตน์...

- ๗ -

๓๗. นางสาวสุตารัตน์ พงษ์ธรรม	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านรินหลวง
๓๘. นายกิตติธันต์ จันทร์สงแสง	ครู	โรงเรียนบ้านนาหวาย
๓๙. นางสาวสิรินทรา กำคำ	ครู	โรงเรียนเบญจม ๒ บ้านน้ำรู
๔๐. นายนิพนธ์ ดอกพ้อ	ครู	โรงเรียนดอยสามหมื่น

อำเภอเวียงแหง

๑. นางสาวจรรุวรรณ วงศ์ษา	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านม่วงป้อม
๒. นางกนกฤทัย สุภามูล	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านเปียงหลวง
๓. นางศิริลักษณ์ ทองขำ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านปางป๋อ
๔. นางณัฐกฤตา ปูนกลาง	ครู	โรงเรียนรัฐราษฎร์อุปถัมภ์
๕. นางสาวฐิติภัทร จักรคำ	ครู	โรงเรียนบ้านกองลม
๖. นายกิตติกร คงอินทร์	ครู	โรงเรียนบ้านนามน
๗. นางพัชรี สายผาบ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านจอง
๘. นางสาวพรธชา จันตะคำ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านห้วยไคร้
๙. นางสาววรัญญา พรรณเหล็ก	ครู	โรงเรียนบ้านเวียงแหง

๔. คณะกรรมการยกย่องรื้อถอนโรงเรียนร้างท้องถิ่น มีหน้าที่ ศึกษาค้นคว้าหาหลักฐานและตัวชี้วัดของรายวิชาต่างๆตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๐) โดยกำหนดสาระมาตรฐาน และตัวชี้วัด ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ของให้สอดคล้องกับองค์ความรู้ด้านชาติพันธุ์ที่ได้จัดทำขึ้น ในวันศุกร์ ที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๖ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓ เวลา ๐๘:๐๐ – ๑๖:๓๐ น. ประกอบด้วย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

๑. นายฐิติ นวขุติวงศ์	รองผู้อำนวยการ	โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๒ (บ้านเอก)
๒. นายสุรศักดิ์ เลพล	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว
๓. นางสาวสาธิตี ไสวรรณ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนชุมชนวัดศรีดงเย็น
๔. นางสาวพิชานันท์ ไชยอัมพรวิจิตร	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านแม่ขี้
๕. นางสาวนิรดา นิรชานันท์	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวัดนันทาราม

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

๑. นางสาวสุณี อินจันทร์	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านสันทรายคองน้อย
๒. นางศรีวรรณ ศรีวิชัย	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนชุมชนวัดศรีดงเย็น
๓. นายจตุรงค์ สกลสอน	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านสันตันหม้อ
๔. นางสาวณัฐสุดา พรหมมา	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนชุมชนวัดศรีดงเย็น
๕. นางขจาริน ดวงพิชัย	ครู	โรงเรียนชุมชนวัดศรีดงเย็น
๖. นางสาวสรณ์รัชต์ ยะจอม	ครู	โรงเรียนบ้านทุ่งข้าวพวง

กลุ่มสาระการเรียนรู้...

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

วิทยาศาสตร์

๑. นางบุญยวีร์ วงศ์สุน	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านสันป่าแดง
๒. นางสาวฐิรินทร์รัตนดาว ธนิตันยบุรณ์	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านสันป่าแดง
๓. นางสาวทิพย์สุดา บุญมา	ครู	โรงเรียนบ้านสันป่าแดง
๔. นางสาวอรจิรา มหารัตน์	ครู	โรงเรียนบ้านม่อนปิ่น
๕. นางนันทิมา ขนย	ครูชำนาญการ	โรงเรียนชุมชนวัดศรีดงเย็น
๖. นางสาวกมลพรรณ เดือนเพ็ญ	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านแม่จิ

เทคโนโลยี

๑. นางสาวสุนทรี สิงห์ทอง	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านแม่คะ
๒. นายคมสันต์ สมฤทธิ์	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านเชียงฝาง
๓. นางสาวปิณฑิรา พรหมนุชานนท์	ครูชำนาญการ	โรงเรียนชุมชนบ้านแม่สุ่นหลวง

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๑. นายสุรพงษ์ จอคำ	รองผู้อำนวยการ	โรงเรียนบ้านหลวง
๒. นางรินพร บุญชาญ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวัดนันทาราม
๓. นางสาวฐิติอาภา ปิ่นพัด	รองผู้อำนวยการ	โรงเรียนบ้านปางมะเยา
๔. นางสาวหยาดพิรุณ วรรณะศรี	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านม่วงชุม
๕. นางสาวเจนจิรา ไชยวงศ์สิงห์	ครู	โรงเรียนบ้านเชียงดาว
๖. นายปราโมช อุปลัมภ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านแม่สาว

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ

๑. นายประหยัด โกฎแก้ว	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ฮ้าง
๒. นางฉันทย์ ธรรมสุวรรณ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านอ้าย
๓. นางรัตติณี ปิ่นมา	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวัดป่าแดง
๔. นางสาวบัวบาน กองราช	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวัดบ้านท่า
๕. นายปิยะ ตีระวิชัย	ครูชำนาญการ	โรงเรียนศึกษานารีอนุสรณ์ ๑
๖. นายกฤตภาส ดันแจ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนชุมชนบ้านค้าย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

๑. นายเสรี คำภีระ	รองผู้อำนวยการ	โรงเรียนเพียงหลวง ๑ (บ้านท่าตอน)ฯ
๒. ว่าที่ร้อยตรีหญิงพัทยา แสงคำมา	รองผู้อำนวยการ	โรงเรียนบ้านแม่ก่อนใน
๓. นายยุทธนา ไทยเหนือ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านยาง
๔. นางสาวลาวัลย์ ดอนปิน	ครูชำนาญการ	โรงเรียนวัดนันทาราม
๕. นางสาวชุติมา ปิ่นพรหม	ครู	โรงเรียนบ้านหัวงกลาง
๖. ว่าที่ร้อยตรีหญิงจริญญา โทปึก	ครู	โรงเรียนเพียงหลวง๑ (บ้านท่าตอน)ฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้...

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

๑. นางศิราณี บุญเกิด	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว
๒. นางต้องลักขณ์ ปันผสม	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์
๓. นายสิทธิพันธ์ ก่ำกาศ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านโป่งนก
๔. นายวัชรระ ปางจันทร์	ครู ผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว
๕. นายคณธร ศรีไม้	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านต้นโชค
๖. นางสาวอมรรัตน์ คำหมื่น	ครูผู้ช่วย	โรงเรียนบ้านทุ่งข้าวพวง

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

๑. นางสาววิไลวรรณ แซ่ม้า	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านเวียงผาง
๒. นายไกรวิชญ์ ผลบุญ	ครูชำนาญการ	โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๒ (บ้านเอก)
๓. น.ส.ศศิธร สันใจ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านป่าแดง
๔. นางเตือนใจ ปัญญาธรรม	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวัดศรีบุญเรือง
๕. นางณัฐสินี ฐิติภัทรพลหาญ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวัดป่าแดง
๖. นายเอกรินทร์ ไชยบิน	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านหลวง(ผาง)

ระดับปฐมวัย

๑. นางสาวเมธาวี เชื้อสาย	ครูชำนาญการ	โรงเรียนบ้านเวียงผาง
๒. นางสาวจันจิรา อุดมา	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านสันป่าเทียว
๓. นางนตยา โกเสนต่อ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวัดบ้านท่า
๔. นางสาวอมรรัตน์ มหาวรรณ	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านเชียงดาว
๕. นางพัชรี สายผาง	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านจอง

๕. คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีหน้าที่ ประเมินความเหมาะสม สอดคล้องด้านเนื้อหาของ องค์ความรู้ด้านชาติพันธุ์ และกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของรายวิชาต่างๆตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๐) ประกอบด้วย

๕.๑ ผศ.ดร.ลำไย สี่หามายย์	วิทยาลัยการศึกษา	มหาวิทยาลัยพะเยา
๕.๒ ดร.วสันต์ สรรพสุข	วิทยาลัยการศึกษา	มหาวิทยาลัยพะเยา
๕.๓ ดร.เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ	ข้าราชการบำนาญ	สพป.เชียงใหม่ ๓
๕.๔ นางวรลักษณ์ อุดมทรัพย์	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ	โรงเรียนบ้านเวียงหาว
๕.๕ ดร.วิภาดา วีระกุล	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านรินหลวง
๕.๖ ดร.เจตนิพัทธ์ รอบคอบ	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านเวียงผาง
๕.๗ ดร.พงศ์ธัญญ์ ณ เชียงใหม่	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านแม่สาว
๕.๘ นางสาวสายฝน ธงนำชัยเลิศ	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวิรุณเทพ
๕.๙ นายทองสุข สมบูรณ์	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนผางขุนปถัมภ์
๕.๑๐ นายปิยะพงษ์ มอญแสง	ครูชำนาญการ	โรงเรียนผางขุนปถัมภ์

๖. คณะกรรมการ...

- ๑๐ -

๖. คณะกรรมการฝ่ายการเงินและพัสดุ มีหน้าที่ เบิกจ่ายเงินงบประมาณให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วย

๖.๑ นางสาวลิณี กิตินาน	ผอ.กลุ่มบริหารงานการเงินฯ	ประธานกรรมการ
๖.๒ นางสาววาสนา อุ่นบุญตัน	นักวิชาการพัสดุปฏิบัติการ	รองประธานกรรมการ
๖.๓ นางสาววนิดา เพียรชนะ	พนักงานราชการ	กรรมการ
๖.๔ นางวรินทร์ เตจิณัง	พนักงานราชการ	กรรมการและเลขานุการ

๗. คณะกรรมการฝ่ายธุรการ มีหน้าที่ เก็บรวบรวมเอกสาร จัดพิมพ์รายงานและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๗.๑ นางสาวจินดา คำเงิน	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	ประธานกรรมการ
๗.๒ นางสาวหทัยวรรณ สิงห์ใจ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ	รองประธานกรรมการ
๗.๓ นายเจษฎา ก้องสาคร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๗.๔ นางสาวอรณัชชา เดชะวงศ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๗.๕ นางพรกมล ชัดราษฎร์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๗.๖ นางอลิสตรา อ่อนอด	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๗.๗ นางสาวนิภาพรณ์ สิงห์คำ	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ	กรรมการ
๗.๘ นายเกรียงไกร เทพมา	อัตราจ้าง	กรรมการ
๗.๘ นางสาวจุฑารัตน์ ก้องคำ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน	กรรมการและเลขานุการ
๗.๙ นางสาวเบญจมาศ ผิวผุด	พนักงานพิมพ์ดีด	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๘. คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ บันทึกภาพการดำเนินงานกิจกรรมและประชาสัมพันธ์กิจกรรมในรูปแบบต่างๆ อาทิ จดหมายข่าว เว็บไซต์ของ สพป.ชม.๓

๘.๑ นายเจษฎา ก้องสาคร	ศึกษานิเทศก์ ชำนาญการ	ประธานกรรมการ
๘.๒ นายรัตนพล บุญชู	พนักงานราชการ	รองประธานกรรมการ
๘.๓ นายเกรียงไกร เทพมา	อัตราจ้าง	กรรมการ
๘.๔ นายดนัย แบนทองคำ	อัตราจ้าง	กรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการทุกฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ และเสียสละ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความเรียบร้อย ถูกต้อง บรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

(นายเรืองยศ ปันศิริ)

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓